

Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti

Helsinki 2010

Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti

Helsinki 2010

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 17.9.2008 työryhmän selvittämään vesihuoltolain ja siihen liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeet sekä valmistelemaan tarvittavat ehdotukset säädösmuutoksiksi. Työssään työryhmän tuli kiinnittää huomiota erityisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmien sisältövaatimukseen ja suunnitelmien tarkistamiseen määräajoin, vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen, laitosten varautumissuunnitteluun ja varallaoloon, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen sisältöön ja päätöksen suhteeseen vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamiseen vesihuollon palvelujen tarpeen vähentyessä, vesihuoltolaitoksen taloutta koskevien säännösten toimivuuteen, raakaveden tarkkailua koskevien säännösten toimivuuteen, hulevesien johtamisen tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä vesihuoltolaitoksen verkkoon liittämismenettelyjen ja siitä vapauttamiseen. Lisäksi työryhmän tuli selvittää tarve täsmentää vesihuollon maksujen yleisiä perusteita sekä kehittää valvonta- tai muita menettelyjä sen varmistamiseksi, että laitoksen perimät vesihuoltomaksut ovat yhtäältä kohtuulliset ja toisaalta riittävät, ja että maksutulojen käyttö on asianmukaista vesihuoltopalvelujen ylläpitämiseksi pitkällä aikavälillä. Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon uusimmat selvitykset vesihuollon liiketoiminnan valvonnan järjestämisestä. Työryhmän tuli saattaa työnsä päätökseen 31.10.2009 mennessä.

Työryhmän 17.6.2009 maa- ja metsätalousministeriölle tekemän esityksen perusteella ministeriö tarkisti 13.7.2009 työryhmän toimeksiantoa siten, että työryhmän tuli jättää työstään väliraportti ja hankkia siitä lausunnot vuoden 2009 loppuun mennessä sekä saada työnsä päätökseen 30.4.2010 mennessä. Tarkistetun toimeksiannon mukaan työryhmän tuli myös arvioida käytettävissä olevien ja lähiaikoina valmistuvien uusimpien selvitysten perusteella, onko vesihuoltopalvelujen turvaamiseksi tarpeen kehittää vesihuoltolaitosten maksuja, taloutta ja raportointia koskevia säännöksiä. Työryhmän tuli kiinnittää erityistä huomiota laitosten taloudenpidon läpinäkyvyyden ja vesihuoltolaitteistojen asianmukaisen ylläpidon turvaamiseen. Vesihuoltolaitosten talouden valvonnan ja vesihuoltomaksujen valvonnan kehittämiseksi työryhmän tuli tarkastella mahdollisina vaihtoehtoina julkisuusvalvonnan kehittämistä, erityistä valvontalautakuntaa sekä uuden valvontaviranomaisen perustamista. Selvitysten perusteella työryhmän tuli tehdä tarpeelliseksi katsomansa säännösehdotukset.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin vesihallintojohtaja Kai Kaatra maa- ja metsätalousministeriöstä ja varapuheenjohtajaksi lainsäädäntöneuvos Jukka-Pekka Tolvanen maa- ja metsätalousministeriöstä. Työryhmän jäseniksi nimettiin maa- ja metsätalousministeriöstä vesiylitarkastaja Minna Hanski, sosiaali- ja terveysministeriöstä neuvotteleva virkamies (1.6.2009 lähtien johtaja) Jari Keinänen, ympäristöministeriöstä yli-insinööri Jorma Kaloinen ja ylitarkastaja Katri Nuuja, Kuluttajavirastosta apulaisjohtaja Päivi Seppälä, Suomen Kuntaliitosta kehittämissinööri Paavo Taipale, Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksestä lakiasian päällikkö Anneli Tiainen sekä Pirkanmaan ympäristökeskuksesta (nykyisin Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) osastopäällikkö Ari Nygren. Työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi nimettiin yksikönpäällikkö Markku Maunula Suomen ympäristökeskuksesta ja sihteeriksi vesihuoltosinööri Jarmo Siekkinen Pohjois-Savon ympäristökeskuksesta (nykyisin Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) sekä lakimies Antti Belinskij maa- ja metsätalousministeriöstä. Ministeriö nimesi vanhempi hallitussihteeri Pekka Kempaisen maa- ja metsätalousministeriöstä työryhmän jäseneksi lainsäädäntöneuvos Jukka-Pekka Tolvasen tilalle ajalle 16.2.2009 - 31.1.2010 sekä 15.5.2009 alkaen yhdyskuntatekniikan päällikkö Kirsi Ronnun Suomen Kuntaliitosta työryhmän jäseneksi muihin tehtäviin siirtyneen kehittämissinööri Paavo Taipaleen tilalle. Työryhmä kutsui asiantuntijaksi 17.6.2009 alkaen lainsäädäntöneuvos Tuire Tainan maa- ja metsätalousministeriöstä (15.1.2010 alkaen lainsäädäntöneuvos ympäristöministeriössä) ja sihteeriksi ajalle 17.6.2009 - 28.2.2010 tutkija Tiina Pullolan Hämeen ympäristökeskuksesta (nykyisin Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus).

Työryhmä otti nimekseen vesihuoltolain tarkistamistyöryhmä. Se on kokoontunut 53 kertaa. Työryhmä asetti 4.6.2009 jaoston hulevesien hallintaa koskevien säännösehdotusten jatkovalmistelua varten. Jaoston puheenjohtajana toimi Katri Nuuja ja jäseninä Pekka Kempainen, Tiina Pullola, Kirsi Rontu ja Anneli Tiainen sekä yliarkkitehti Aulis Tynkkynen ympäristöministeriöstä, lakimies Ulla Hurmeranta Suomen Kuntaliitosta ja vesihuoltosinööri Saijariina Toivikko Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksestä. Jaoston sihteerinä toimi hallitussihteeri Klaus Metsä-Simola ympäristöministeriöstä.

Työryhmässä ovat olleet asiantuntijoina kuultavina vesihallintoneuvos Jaakko Sierla maa- ja metsätalousministeriöstä, ylijohdaja Asta Sihvonen-Punkka Energiamarkkinavirastosta, tilastopäällikkö Leo Koltola Tilastokeskuksesta, ylitarkastaja Juhani Gustafsson Suomen ympäristökeskuksesta, tutkijatohtori Eija Vinnari Turun kauppatieteiden korkeakoulusta, suunnittelupäällikkö Jorma Lindström, johtokunnan puheenjohtaja Jorma Pelto-Huikko ja vesihuoltojohtaja Matti Napari Forssan vesihuoltoliikelaitoksesta, toimitusjohtaja Jyri Rautiainen Kiuru & Rautiainen Oy:stä, apulaisjohtaja Mika Rontu Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksestä sekä apulaisosastopäällikkö Ilari Myllyvirta HSY Vedestä.

Työryhmä antoi 17.12.2009 väliraportin (MMM 2009:13), joka sisälsi ehdotukset vesihuoltolain soveltamisalasta, valvontaviranomaisista, vesihuollon kehittämisestä, vesihuoltolaitosten toiminta-alueista ja niiden hyväksymisestä, laitosten tarkkailuvollisuuksista annettujen säännösten tarkistamisesta sekä vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen liittyvistä säännöksistä. Väliraportissa esitettiin myös työryhmän alustavat ehdotukset hulevesien hallinnan sääntelyn kehittämiseksi. Raportissa käsiteltiin lisäksi eräitä sellaisia työryhmässä esillä olleita vesihuoltolain tarkistamisehdotuksia, jotka eivät olleet johtaneet säännösehdotuksiin. Maa- ja metsätalousministeriö varasi yli sadalle viranomaiselle, kunnalle, vesihuolto- ja muulle laitokselle sekä järjestölle tilaisuuden antaa lausuntonsa väliraportista 27.1.2010 mennessä. Lausunnot on otettu huomioon työryhmän ehdotusten jatkovalmistelussa.

Työryhmän käsittelemistä aihekokonaisuuksista merkittävimmät koskivat vesihuollon erityistilanteisiin varautumista, vesihuoltolaitteistojen ylläpidon turvaamista, vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä sekä hulevesien hallinnan vastuiden uudelleenmäärittelyä. Työryhmä pitää tärkeänä parantaa sekä vesihuoltolaitosten että kuntien

varautumissuunnittelun tasoa vesihuollon turvaamiseksi erityistilanteissa. Varautumissuunnittelussa tulee myös kehittää kokonaisuuksien hallintaa. Työryhmä on pitänyt vesihuoltoverkostojen osin puutteellista ylläpitoa vakavana ongelmana Suomessa. Verkostojen ylläpitoa voidaan edistää erilaisilla nyt ehdotettavilla ratkaisulla, jotka koskevat muun muassa laitosten tarkkailuvelvollisuutta, kustannusten kattamisen ja tuoton kohtuullisuuden toteutumista vesihuollon maksuissa sekä menettelyjä, joilla vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä voidaan lisätä. Työryhmä katsoo, että vastuita hulevesien hallinnasta on tarpeen selventää, jotta rankkoihin sateisiin varauduttaisiin nykyistä paremmin jo yhdyskuntien suunnittelu- ja rakentamismenettelyissä ja jotta perinteisestä hulevesien viemäriin johtamisesta voitaisiin siirtyä hulevesien kokonaishallintaan.

Työryhmä esittää muun muassa, että

- vesihuoltolain mukainen tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saatamiseksi vesihuoltolaitoksen verkostojen piiriin sidottaisiin nykyistä selvemmin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin;
- vesihuoltolaitoksen velvollisuus raakaveden tarkkailuun täsmennettäisiin koskemaan laitoksen käyttämän raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvia riskejä, ja laitoksille säädettäisiin velvollisuus tarkkailla myös laitteistojensa kuntoa;
- vesihuoltolaitokset ja niille vettä toimittavat tai niiden jätevesiä käsittelevät laitokset velvoitettaisiin laatimaan suunnitelmat erityistilanteisiin varautumiseksi, ja kunnille säädettäisiin velvollisuus suunnitella toimenpiteet vesihuollon turvaamiseksi erityistilanteissa vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella;
- kunta voisi päättää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta tietyissä tilanteissa määritettyään, miten aiemmin verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuollon saatavuus turvataan;
- vesihuoltolaitosten tulisi talouden läpinäkyvyyden parantamiseksi laatia ja julkaista vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskeva tilinpäätös ja toimintakerromus;
- vesihuoltolaitosten tulisi suorittaa asiakkailleen vakiohyvitys talousveden toimitamisen tai jäteveden johtamisen yhtäjaksoisesta, vähintään laissa säädettävän ajan kestävästä keskeytyksestä;
- vakiohyvitystä rajattaisiin määrittelemällä vesihuoltolaissa ylivoimainen este, jonka avulla myös selvennettäisiin vesihuoltolaitosten vastuita suhteessa asiakaskäyttöön ja laitosten varautumistarvetta erityistilanteisiin; ja
- hulevesien ja perustusten kuivatusvesien viemärointi erotettaisiin vesihuoltolain mukaisesta vesihuollosta, ja maankäyttö- ja rakennuslaissa kunnalle säädettäisiin velvollisuus huolehtia hulevesien hallinnasta asemakaava-alueilla.

Työryhmä on lisäksi katsonut, että

- kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmia ei ole tarpeen kehittää oikeudellisesti sitovampaan suuntaan, vaan kehittämissuunnittelun tavoitteet ovat pitkälti saavutettavissa opastuksen avulla;
- kiinteistöjen liittämiselvellysuuteen ei ole tällä hetkellä tarpeen puuttua lainsäädännössä, koska esimerkiksi liittämiselvellysuudesta vapauttamista koskevien päätösten yhtenäisyyttä on mahdollista parantaa valvonnan keinoin; ja
- vesihuoltolaissa ei ole tarkoituksenmukaista säätää kustannusten kattamisen periaatteen toteutumisesta vedenkäytön eri sektoreiden kesken eikä myöskään aiheuttamisperiaatteen tarkemmasta noudattamisesta vesihuollon maksuissa, vaan nämä tavoitteet on pyrittävä varmistamaan parantamalla vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä.

Työryhmä ei ehdota tässä vaiheessa viranomaisen perustamista valvomaan vesihuoltolaitosten taloutta. Työryhmä ehdottaa kuitenkin erikseen selvitettäväksi vaihto-

ehtoa, jossa vesihuollon maksujen kohtuullisuuden sekä vesihuoltolaitosten tehokkuuden, palvelun laadun ja kannattavuuden valvonta annettaisiin Energiamarkkinaviraston tehtäväksi.

Helsingissä 17. päivänä kesäkuuta 2010

Kai Kaatra

Jukka Pekka Tolvanen

Minna Hanski

Jari Keinänen

Jorma Kaloinen

Katri Nuuja

Päivi Seppälä

Ari Nygren

Kirsi Rontu

Anneli Tiainen

Markku Maunula

Tuire Taina

Antti Belinskij

Jarmo Siekkinen

SISÄLLYSLUETTELO

I JOHDANTO	1
1 Taustaa	1
2 Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän toimeksianto	1
3 Yhteenvedo työryhmän keskeisistä ehdotuksista.....	2
II TYÖRYHMÄN KÄSITTELEMÄT ASIAKOKONAISUUDET	5
1 Vesihuoltolain soveltamisala	5
2 Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen.....	8
2.1 Vesihuollon yleinen kehittäminen	8
2.2 Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet	10
2.3 Toiminta-alueen supistaminen	13
3 Vesihuollosta huolehtiminen.....	15
3.1 Vesihuoltolaitteiston ylläpito ja saneeraus.....	15
3.2 Vesihuoltolaitoksen toiminta-aluepäätöksen suhde vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin ..	17
3.3 Vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvollisuudet.....	17
4 Vesihuollon erityistilanteisiin varautuminen	20
4.1 Julkisen sektorin varautumisvelvoitteet	20
4.2 Vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteet	22
5 Vesihuoltolaitoksen verkostoon liittäminen ja siitä vapauttaminen	26
5.1 Liittämismuutosten vapauttaminen.....	26
5.2 Liittämiskohdat	28
6 Valvonta ja vireillepano-oikeus	30
6.1 Valvontaviranomaiset	30
6.2 Hallintopakko ja muutoksenhaku.....	31
7 Hinnanalennus ja vakiohyvitys	33
8 Vesihuoltolaitosten talous ja sen valvonta.....	36
8.1 Vesihuollon maksut.....	36
8.2 Vesihuollon talouden läpinäkyvyys	38
8.3 Vesihuoltolaitosten talouden valvonta	40
9 Tietohuolto	44
10 Hulevesien hallinta.....	48
11 Vesihuollon tutkimus- ja kehittämishanke-ehdotuksia	52
III PYKÄLÄEHDOTUKSET JA YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	53
1 Vesihuoltolaki	53
1.1 Pykäläehdotukset	53
1.2 Yksityiskohtaiset perustelut	72
2 Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	93
2.1 Pykäläehdotukset	93
2.2 Yksityiskohtaiset perustelut	95
2.3 Maankäyttö- ja rakennusasetus	101

I JOHDANTO

1 Taustaa

Vesihuoltolaki (119/2001) tuli voimaan 1.3.2001 korvaten silloisen yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain (982/1977) ja jätevesimaksusta annetun lain (610/1973). Lain tavoitteena on turvata talousveden riittävä saatavuus kohtuullisin kustannuksin sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Vesihuoltolaki sisältää säännökset muun muassa vesihuollon yleisestä kehittämisestä ja järjestämisestä, kunnan, vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaiden velvollisuuksista ja oikeuksista, vesihuollon kustannuksista ja maksujen määräytymisperusteista sekä laitoksen ja asiakkaan välisistä sopimuksista.

Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut vesihuoltolain täytäntöönpanoa ja lain toimivuutta lain voimaantulosta lähtien. Osana seurantaa ministeriö teetti syksyllä 2006 laajan kyselyn, jossa kartoitettiin vesihuoltolaitosten, kuntien viranomaisten ja keskeisten sidosryhmien näkemyksiä vesihuoltolain toimivuudesta. Seurannan ja kyselyn perusteella voitiin todeta, että vesihuoltolaki on yleisesti ottaen toiminut hyvin ja ettei lain soveltamisessa ole ilmennyt suuria ongelmia. Eräitä lain säännöksiä arvioitiin kuitenkin olevan tarpeen tarkentaa tai tarkistaa.

2 Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän toimeksianto

Asettamispäätöksen mukaan vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän tehtävänä oli selvittää vesihuoltolain ja siihen liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeet sekä valmistella tarvittavat ehdotukset säädösmuutoksiksi. Työssään työryhmän tuli kiinnittää huomiota erityisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmien sisältövaatimukseen ja suunnitelmien tarkistamiseen määräajoin, vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen, laitosten varautumissuunnitteluun ja varallaoloon, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen sisältöön ja päätöksen suhteeseen vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamiseen vesihuollon palvelujen tarpeen vähentyessä, vesihuoltolaitoksen taloutta koskevien säännösten toimivuuteen, raakaveden tarkkailua koskevien säännösten toimivuuteen, hulevesien johtamisen tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä velvollisuuteen liittää kiinteistö vesihuoltolaitoksen verkostoon ja mahdollisuuden saada vapautus tästä velvollisuudesta. Lisäksi työryhmän tuli selvittää tarve täsmentää vesihuollon maksujen yleisiä perusteita ja kehittää valvonta- tai muita menettelyjä sen varmistamiseksi, että laitoksen perimät vesihuoltomaksut olisivat yhtäältä kohtuulliset ja toisaalta riittävät ja että maksutulojen käyttö olisi asianmukaista vesihuoltopalvelujen ylläpitämiseksi pitkällä aikavälillä. Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon uusimmat selvitykset vesihuollon liiketoiminnan valvonnan järjestämisestä.

Myöhemmin tarkistetun toimeksiannon mukaan työryhmän tuli myös arvioida käytettävissä olevien ja lähiaikoina valmistuvien uusimpien selvitysten perusteella, onko vesihuoltopalvelujen turvaamiseksi tarpeen kehittää vesihuoltolaitosten maksuja, taloutta ja raportointia koskevia säännöksiä. Työryhmän tuli kiinnittää erityistä huomiota laitosten taloudenpidon läpinäkyvyyden ja vesihuoltolaitteistojen asianmukaisen ylläpidon turvaamiseen. Vesihuoltolaitosten talouden valvonnan ja vesihuoltomaksujen valvonnan kehittämiseksi työryhmän tuli tarkastella mahdollisina vaihtoehtoina julkisuusvalvonnan kehittämistä, erityistä valvontalautakuntaa sekä uuden valvontaviranomaisen perustamista. Selvitysten perusteella työryhmän tuli tehdä tarpeelliseksi katsomansa säännösehdotukset.

3 Yhteenveto työryhmän keskeisistä ehdotuksista

Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

Työryhmä ehdottaa, että vesihuoltolaissa säädetty tavoitteellinen aikataulu, jonka kuluessa toiminta-alueen eri osat tulee saattaa vesihuoltolaitoksen verkostojen piiriin, tulisi sitoa nykyistä selvemmin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin.

Vesihuoltolaissa tulisi säätää, että vesihuollon kehittämissuunnitelmasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa ja että suunnitelman on oltava yleisesti saatavilla sähköisesti tai muulla tavalla. Kehittämissuunnitelmaa ei ole kuitenkaan tarpeen kehittää oikeudellisesti sitovampaan suuntaan eikä sen sisältövaatimuksia ole tarpeen merkittävästi lisätä, koska kehittämissuunnittelun tavoitteet ovat pitkälti saavutettavissa opastuksen avulla.

Kunnalle säädettäisiin oikeus määrätä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta silloin, kun kunnalla ei voitaisi enää katsoa olevan velvollisuutta järjestää alueen vesihuoltoa vesihuoltolaitoksen palveluiden avulla. Tällainen tilanne voisi olla käsillä, jos laitos esimerkiksi asutuksen voimakkaan vähenemisen vuoksi ei enää kykenisi huolehtimaan vesihuollosta asianmukaisesti. Toiminta-alueen supistamisesta päättäessään kunnan pitäisi määrittää, miten vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuolto tämän jälkeen turvataan. Vesihuoltolaitos saisi irtisanoa vesihuollosta tehdyt sopimukset supistamisen johdosta vain, jos kiinteistön vesihuolto turvataisiin siten, että asiakkaalle ei aiheutuisi tästä ylimääräisiä kustannuksia.

Vesihuollosta huolehtiminen

Vesihuoltolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset laitoksen yleisestä velvollisuudesta olla selvillä laitteistojensa kunnosta ja tarkkailla sitä sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostossa. Vastaava velvollisuus koskisi laitoksille vettä toimittavia tai niiden jätevesiä käsitteleviä muita laitoksia. Vesihuollon maksujen perusteita koskevassa säännöksessä tulisi selvittää, että siinä tarkoitetut investoinnit kattaisivat sekä uus- että korjausinvestoinnit. Työryhmä katsoo, että vesihuoltolaitosten ylläpidon tulisi sisältyä myös kuntien ja vesihuoltolaitosten välisiin sopimuksiin niin, että kunnat ja vesihuoltolaitokset kantaisivat nykyistä paremmin vastuuta vesihuoltolaitteiston kunnosta.

Vesihuoltolaitoksen velvollisuutta tarkkailla raakaveden laatua täsmennettäisiin siten, että se koskisi raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvia ja tätä kautta vesihuoltolaitoksen asiakkaille aiheutuvia riskejä. Vesihuoltolaitosten ja niille vettä toimittavien tai niiden jätevesiä käsittelevien laitosten tulisi laatia suunnitelmat erityistilanteisiin varautumiseksi yhteistyössä kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten ja muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten kanssa. Kunnille säädettäisiin velvollisuus laatia osana valmiussuunnitteluaan suunnitelmat toimenpiteistä, joilla vesihuolto voitaisiin erityistilanteissa turvata vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella.

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liittäminen ja siitä vapauttaminen

Työryhmä katsoo, että kiinteistöjen liittämisvelvollisuuteen ei ole tällä hetkellä tarpeen puuttua lainsäädännöllä, koska esimerkiksi liittämisvelvollisuudesta vapauttamista koskevien päätösten yhtenäisyyttä on mahdollista parantaa viranomaisvalvonnan keinoin. Liittämisvelvollisuuden ja siitä vapauttamisen perusteet ovat kuitenkin herättäneet viime aikoina yhä enemmän keskustelua ja saattavat edellyttää jatkotarkastelua, johon työryhmässä edustettuina olleet tahot voivat tarvittaessa osallistua.

Valvonta ja vireillepano-oikeus

Sääntelyn selventämiseksi vesihuoltolakiin lisättäisiin maininta siitä, että vesihuollon yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle. Lisäksi valvontaviranomaisia koskevaa säännöstä selvennettäisiin niin, että viranomaisten toimivaltojen rajat kävisivät ilmi suoraan vesihuoltolaista.

Vesihuollon virhe ja vakiohyvitys

Laissa ehdotetaan säädettäväksi vakiohyvityksestä, jonka laitos olisi velvollinen suorittamaan asiakkaille talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen yhtäjaksoisesta, vähintään 12 tuntia kestäneestä keskeytyksestä. Vakiohyvitystä rajattaisiin määrittelemällä vesihuoltolaissa vesihuollon ylivoimainen este, jonka avulla selvennettäisiin vesihuoltolaitosten vastuita suhteessa vedenkäyttäjiiin ja samalla myös laitosten tarvetta varautua erityistilanteisiin. Lisäksi laissa täsmennettäisiin, ettei tavanomaisesta vesihuoltolaitteiston korjaus- tai huoltotyöstä aiheutuva vesihuollon keskeytys merkitsisi vesihuollon virhettä. Virheestä suoritettavan hinnanalennuksen vähimmäismäärä ehdotetaan sidottavaksi perus- ja käyttömaksuun, koska nykyinen yksinomaan perusmaksuun sidottu hinnanalennus on usein käytännössä riittämätön korvaamaan asiakkaille vesihuollon keskeytyksistä aiheutuvia menetyksiä.

Vesihuoltolaitoksen talous ja sen valvonta sekä tietohuolto

Työryhmä katsoo, että kustannusten kattamisen periaatteen toteutumisesta vedenkäytön eri sektoreiden kesken ei ole mahdollista säätää vesihuoltolailla lain rajoitetun soveltamisalan vuoksi. Lainsäädännön avulla ei ole mahdollista varmistaa myöskään aiheuttamisperiaatteen toteutumista vesihuollosta perittävissä maksuissa, koska laitosten perimien maksujen rakenne on ratkaistava kunkin laitoksen tasolla ja koska kustannusten oikeaa kohdentumista on vaikea valvoa. Sen sijaan kustannusten oikeudenmukainen jakautuminen ja aiheuttamisperiaatteen toteutuminen on pyrittävä varmistamaan parantamalla vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä. Maksujen rakenteeseen voidaan vaikuttaa myös kehittämällä muun muassa Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksen asiaa koskevaa ohjeistusta ja vesihuoltolaitoksille laatimia taksamalleja.

Työryhmä ehdottaa vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyden parantamiseksi, että vesihuoltolaissa säädettäisiin kaikille vesihuoltolaitoksille sekä niille vettä toimittaville tai laitosten jätevesiä käsitteleville laitoksille velvoite laatia vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskeva tilinpäätös ja toimintakertomus. Lisäksi laissa säädettäisiin vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastamisesta ja tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta. Työryhmä ehdotuksen mukaan vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä lisättäisiin myös laissa säädettävän vesihuollon tietojärjestelmän avulla.

Työryhmä ei ehdota tässä vaiheessa erillisen viranomaisen perustamista vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvomiseksi. Työryhmä ehdottaa kuitenkin selvitettäväksi, tulisiko Energiamarkkinaviraston valvoa vesihuollon maksujen kohtuullisuutta sekä vesihuoltolaitosten tehokkuutta, palveluiden laatua ja kannattavuutta. Selvityksessä tulisi tarkastella tällaisen valvonnan tarvetta sekä sen toteuttamista resurssien järkevän käytön kannalta. Selvitys tehtäisiin osana työryhmän ehdottamaa pilottihanketta, jossa selvitettäisiin Energiamarkkinaviraston kehittämien laskentamallien soveltuvuutta myös vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden erilaisten tunnuslukujen määrittämiseen. Hanke suunniteltaisiin tarkemmin ja sen toteuttamista seurattaisiin erillisessä ohjausryhmässä.

Hulevesien hallinta

Työryhmä ehdottaa, että vastuita hulevesien eli rakennettujen alueiden sade- ja sulamisvesien hallinnasta selvennettäisiin ja samalla parannettaisiin mahdollisuuksia erityisesti hulevesien maanpäällisten hallintamenetelmien käyttöön. Ehdotuksen mukaan hulevesien ja perustusten kuivatusvesien viemärointi erotettaisiin vesihuoltolain mukaisesta vesihuollosta, ja kunnalle säädettäisiin maankäyttö- ja rakennuslakiin otettavin säännöksin velvollisuus huolehtia hulevesien hallinnasta asemakaava-alueilla. Kunta voisi periä maksuja hulevesien hallinnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

II TYÖRYHMÄN KÄSITTELEMÄT ASIAKOKONAISUUDET

1 Vesihuoltolain soveltamisala

Vesihuoltolain soveltamisala liittyy kiinteästi työryhmän toimeksiannossa erityisesti mainittuihin vesihuoltolain tarkistamisen aiheisiin. Soveltamisala on myös koettu epäselväksi etenkin suhteessa teollisuuteen ja loma-asutukseen. Siten työryhmä on katsonut aiheelliseksi tarkastella vesihuoltolain soveltamisalaa omana kysymyksenään.

Nykytila

Vesihuoltolain (jäljempänä VHL) soveltamisalasta säädetään VHL 2 §:ssä siten, että lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen (HE 85/2000) mukaan vesihuoltolain tarkoituksena on turvata ensisijaisesti asutuksen vesihuolto, mutta lakia sovelletaan myös talousvesihuollon tarpeiden sekä jätevesihuollolle asetettävien vaatimusten kannalta kotitalouksiin rinnastuviin elinkeino- ja vapaa-ajantoimintoihin.

Soveltamisalasäännöksen tulkinnassa on ilmennyt epäselvyyksiä. Epäselvänä on pidetty erityisesti lain soveltamista elintarvikkeita valmistavien yritysten ja loma-asutuksen vesihuoltoon. Kysymys on toisin sanoen siitä, minkälainen elinkeino- tai vapaa-ajantoiminta rinnastuu asutukseen VHL 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Vesihuoltolain soveltamisalan tulkintaepäselvyyksiin suhteessa elintarviketeollisuuden vesihuoltoon vaikuttaa osaltaan VHL 2 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin kirjattu esimerkki, jonka mukaan asutukseen rinnastuvalla elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi sellaisia elintarvikkeiden tuotantolaitoksia, kuten meijereitä ja teurastamoita, jotka enimmäkseen ostavat vetensä vesihuoltolaitokselta ja johtavat jätevetensä vesihuoltolaitoksen viemäriin. Vesihuoltolakia ei kuitenkaan ole tarkoitettu sovellettavan muihin kuin vesihuoltonsa kannalta asutukseen rinnastuvaan elinkeinotoimintaan, joten lain soveltamisala kattaa vain ne elintarvikkeita valmistavat yritykset, joiden veden tarve ja jätevesien laatu ja määrä ovat samankaltaisia kuin kotitalouksilla.

Soveltamisalan tulkintaepäselvyydet ovat tulleet ilmi esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa yritykselle on aiheutunut vahinkoa vesihuollon keskeytyksen tai toimitettavan talousveden huonon laadun vuoksi. Tällöin on tullut harkittavaksi, soveltuvatko vesihuoltolain säännökset vesihuollon virheestä, hinnanalennuksesta ja vahingonkorvauksesta näihin tilanteisiin. Vaikeimmat tulkintatilanteet ovat syntyneet silloin, kun laitoksen ja yrityksen välisestä sopimuksesta ei käy ilmi, että yrityksen vesihuolto ei kuulu vesihuoltolain soveltamisalan piiriin.

Vaikka vesihuoltolaitoksen ja elinkeinotoiminnan harjoittajan väliseen sopimussuhteeseen ei sovellettaisi vesihuoltolakia, on vesihuoltolaitoksen otettava huomioon vesipolitiikan puitedirektiivin (2000/60/EY) pohjautuva kustannusten kattamisen periaate kaikessa toiminnassaan. Periaate on sisällytetty VHL 18 §:ään, jonka mukaan vesihuollon maksujen tulee pitkällä aikavälillä kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Kustannusten kattamiseen periaatteeseen kuuluu myös se, että toiminnasta aiheutuvat kustannukset siirtyvät vedenkäyttäjien maksettaviksi oikeudenmukaisessa suhteessa, mitä ilmentää VHL 18 §:ssä tarkoitettu vaatimus vesihuollon maksujen kohtuullisuudesta ja tasapuolisuudesta. Vesipolitiikan puitedirektiivin 9 artiklan mukaan kunkin veden käytön eri sektorin, jotka jaotellaan ainakin teollisuuteen, kotitalouksiin ja maatalouteen, on osallistuttava riittävästi vesipalveluista aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Siten elinkeinotoiminnalta perittävien vesihuollon maksujen tulee kattaa ne kustannukset, joita palvelujen tuottamisesta vesihuoltolaitokselle aiheutuu.

Vesihuoltolain soveltamisala suhteessa vapaa-ajanasutukseen on ajankohtainen kysymys, kun otetaan huomioon vapaa-ajanasutuksen ennakoitavissa oleva lisääntyminen, keskittyminen ja varustetason nousu. Vapaa-ajanasutuksen vähäinen vesihuoltopalveluiden tarve loma-aikojen ulkopuolella voi aiheuttaa laitoksille vakituisen asutuksen vesihuoltoon verrattuna poikkeavia erityisvaatimuksia ja kustannuksia. Se, kuuluuko vapaa-ajanasutus vesihuoltolain piiriin, ratkeaa VHL 2 §:n perustelujen valossa ennen kaikkea sen nojalla, rinnastuvatko vapaa-ajanasutuksen

vesihuollon tarpeet asutuksen vesihuoltoon. Siten ratkaisevaa tässä suhteessa ovat vesihuollon tarpeet, ei asutuksen luokittelu vakituiseksi tai vapaa-ajanasutukseksi.

VHL 2 §:n lisäksi vesihuoltolain soveltamista suhteessa vapaa-ajanasutukseen määrittää ensinnäkin VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua järjestämisvelvollisuussäännös, jota tulkittaessa vakituisten ja vapaa-ajanasutuksen vesihuollon tarpeet saattavat erota merkittävästi toisistaan. Toiseksi vesihuoltolaitos voi VHL 10 §:n 2 momentin nojalla kieltäytyä vapaa-ajankiinteistön liittämisestä vesihuoltoverkoston, jos sen vedenkulutuksen määrän suuri vaihtelu vaikeuttaa laitoksen toimintaa. Kolmanneksi laitos voi perustellusta syystä kohdentaa VHL 19 §:ssä tarkoitettuja maksuja eri tavalla vakituiseen asutukseen ja vapaa-ajanasutukseen.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä on käsitellyt vesihuoltolain soveltamisalaa erityisesti suhteessa elinkeinotoimintaan ja vapaa-ajanasutukseen. Elinkeinotoiminnan näkökulmasta vesihuoltolain soveltamisalakysymys liittyy erityisesti yllä kuvattuun epäselvyyteen vesihuoltolain korvaussäännösten soveltumisesta tilanteisiin, joissa yrityksille on aiheutunut vahinkoja vesihuollon keskeytyksen tai toimitetun talousveden huonon laadun vuoksi. Vapaa-ajanasutuksen tason nousu puolestaan tarkoittaa sitä, että sen vesihuolto rinnastuu enenevässä määrin vakituisten asutuksen vesihuoltoon.

Työryhmän väliraportista annetuissa lausunnoissa on yhtäältä kannatettu ja toisaalta vastustettu vesihuollon soveltamisalan laajentamista myös muuhun elinkeinotoimintaan kuin sellaiseen, joka rinnastuu asutukseen vesihuollon kannalta. Työryhmä katsoo, että vesihuoltolain soveltamisalan piiriin kuulumattoman elinkeinotoiminnan vesihuolto saattaa poiketa niin paljon vesihuoltolain sääntelyn ensisijaisena kohteena olevasta asutuksen vesihuollosta, että lain soveltamisalan laajentaminen ei ole tässä suhteessa tarkoituksenmukaista. Jos elinkeinotoiminta sisällytettäisiin nykyistä laajemmin vesihuoltolain soveltamisalaan, tulisi esimerkiksi teollisuuslaitosten vesihuollon käyttömaksujen olla samansuuruisia kuin muilla asiakkailla, liittämismääräisyys vesihuoltolaitoksen verkoston toiminta-alueella laajenisi kaikkeen elinkeinotoimintaan ja vesihuollon palveluihin kohdistuvat asiakkaiden vaatimukset saattaisivat nousta vesihuoltolaitosten näkökulmasta kohtuuttomiksi.

Soveltamisalan laajentamista elintarviketeollisuuteen yleisesti on perusteltu sillä, että terveydensuojelulaissa (763/1994) vesi, jota käytetään elintarvikealan yrityksissä elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen, määritellään talousvedeksi. Soveltamisalan laajentamista on perusteltu myös sillä, että talousvesi olisi elintarvike. Talousvesi ei kuitenkaan sisälly Euroopan yhteisön yleisen elintarvikeasetuksen (EY 178/2002) mukaiseen elintarvikkeen määritelmään, vaan Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. yleisen elintarvikehygieniasetuksen (EY 852/2004) mukaan elintarvikealan yrityksessä on oltava juomavettä riittävästi saatavilla ja juomavettä on käytettävä aina kun se on tarpeen sen varmistamiseksi, etteivät elintarvikkeet saastu.

Elintarviketeollisuuden tarpeisiin toimitettavan talousveden laatu on työryhmän näkemyksen mukaan riittävästi turvattu terveydensuojelulakiin perustuvalla valvonnalla. Koska elintarviketeollisuuden veden tarve sekä jätevesien määrä tai laatu voi poiketa huomattavan paljon asutuksen vesihuollosta, työryhmä katsoo, että vesihuoltolain soveltamisalaa ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa erikseen myöskään elintarviketeollisuuteen. Sen sijaan olisi toivottavaa, että elintarviketeollisuus ja Vesi- ja viemärlaitosyhdistys yhteistyössä kehittävät malleja teollisuuden ja laitosten väliseksi sopimuksiksi erityisesti vastuiden selventämiseksi erityistilanteiden varalta.

Työryhmä kuitenkin katsoo, että vesihuoltolain soveltamisalaa on muutoin syytä tarkentaa suhteessa elinkeinotoimintaan. Tämä on mahdollista jossain määrin VHL 2 §:n selventämisen avulla. Lisäksi olisi toivottavaa, että vesihuoltolaitoksen ja vesihuoltolain soveltamisalaan kuulumattoman elinkeinotoiminnan harjoittajan kesken tehtäisiin aina erityinen sopimus vesihuoltopalveluiden toimittamisesta ja siihen liittyvistä ehdoista. Sopimuksesta tulisi käydä ilmi, että vesihuoltolain säännökset eivät tule suoraan sovellettaviksi asiakkaan ja laitoksen välisessä suhteessa. Sopimusmalleja voitaisiin valmistella vesihuollon ja muidenkin elinkeinotoiminnan etujärjestöjen kuin elintarviketeollisuuden kesken.

Työryhmässä on pohdittu lain soveltamisalan mahdollista rajoittamista suhteessa vapaa-ajanasutukseen, koska vapaa-ajanasumiseen liittyvä epäsäännöllinen vedenkulutus tuo vesihuoltolaitokselle haasteita. Työryhmä ei kuitenkaan ehdota tehtäväksi vesihuoltolakiin vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon liittyviä tarkistuksia, koska lakiin sisältyvät riittävät säännökset (esim. yllä mainitut VHL 6.2, 10.2 ja 19 §) erilaisten tilanteiden hallitsemiseksi vesihuollon muuttuvassa toimintaympäristössä.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että vesihuoltolain soveltamisalasäännöstä tarkennettaisiin vastaamaan nykyistä paremmin säännöksen alkuperäistä tarkoitusta ja soveltamiskäytäntöä. Tämä tapahtuisi selventämällä VHL 2 §:ää siten, että elinkeino- ja vapaa-ajantoiminta rinnastettaisiin pykälässä asutukseen juuri vesihuollon kannalta. Ehdotettava pykälämuutos on selventävä, eikä sillä muutettaisi vesihuoltolain soveltamisalaa.

Työryhmä on käsitellyt omana kokonaisuutenaan hulevesien hallintaa. Tähän liittyvästä VHL 2 §:n muutosehdotuksesta tehdään selkoa jäljempänä tämän luvun kappaleessa 10.

2 Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tuli tehtävässään kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin vesihuollon kehittämiseen ja järjestämiseen liittyviin asioihin:

- vesihuollon kehittämissuunnitelmien sisältövaatimukset ja suunnitelmien tarkistaminen määräajoin;
- vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen sisältö ja päätöksen suhde vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin; ja
- vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistaminen vesihuollon palvelujen tarpeen vähentyessä.

Vesihuoltolain mukaiset kehittämissuunnitelmat eivät nykyisin palvele vesihuoltolain tavoitteita kovin hyvin, ja niissä otetaan vesihuollon eri osa-alueet vaihtelevasti huomioon. Toiminta-aluepäätökset ovat puolestaan sisällöltään ja rajaustavoiltaan vaihtelevia. Monet kunnat sisällyttävät toiminta-alueisiin vain sellaiset alueet, joille on rakennettu vesihuoltolaitoksen verkosto. Toiminta-alueen supistamisen oikeudelliset edellytykset alueella, jossa on vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä, ovat taas epäselviä.

2.1 Vesihuollon yleinen kehittäminen

Nykytila

Vesihuoltolain 5 §:n nojalla kunnan tulee laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat ja osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun. Kehittämissuunnitelmat on laadittava yhteistyössä vesihuoltolaitosten ja riittävässä yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Pykälän perusteluissa todetaan, että kehittämissuunnitelma voidaan laatia myös kahden tai useamman kunnan yhteisenä. Kehittämissuunnitelmat päivitetään useissa kunnissa valtuustokausittain.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma on tavoitteellinen asiakirja, ei kuntaa sitova oikeusvaikutteinen suunnitteluväline. Korkein hallinto-oikeus on vahvistanut lainkäytössään (KHO 9.5.2005T1072), että kehittämissuunnitelmapäätös on luonteeltaan valmisteleva. Näin ollen suunnitelmalla ei ole välittömiä oikeudellisia vaikutuksia, eikä sen tekemiseen liity suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia.

Kehittämissuunnitelmien laatimista on jossain määrin opastettu. Pirkanmaan ja Hämeen ympäristökeskusten valmisteleman oppaan (Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä, Pirkanmaan ympäristökeskus, ympäristöopas 2008) mukaan kehittämissuunnitelmassa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi:

- palvelujen laajentaminen uusille taaja-asutusalueille;
- vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden laajentaminen;
- vesihuoltoverkostojen laajentaminen toiminta-alueiden ulkopuolella;
- palvelujen toimivuus erityistilanteissa;
- vesihuoltolaitosten yhteistyö ja mahdollinen yhdistäminen;
- pitkän ja lyhyen aikavälin tulevaisuuden vesihuoltotarpeet;
- kunnan rooli vesihuollon rahoittajana;
- verkostojen ja laitosten ylläpitoperiaatteet; ja
- kuntien välinen ja alueellinen yhteistyö.

Kehittämissuunnitelmien muutostarpeita on kartoitettu niin suunnitelmien oikeudellisen aseman, sisällön kuin suunnitelmien laatimisprosessin ja päivittämisen kannalta vesihuoltolain toimivuudesta tehdyssä kyselyssä (Warsta, Matias. Mielipiteitä vesihuollon kehittämiseksi. Edilex 2007/7, jäljempänä vesihuoltolakikysely). Kyselyyn vastanneista enemmistö piti kehittämissuunnitelman oikeudellista velvoittavuutta (tai oikeastaan sen puutetta) hyvänä. Vastaajat kuitenkin katsoivat, että suunnitelmat palvelevat vesihuoltolain tavoitteita ainoastaan kohtalaisen hyvin. Vesihuollon eri osa-alueiden, kuten esimerkiksi VHL 6.2 §:ssä tarkoitetun järjestämisvelvollisuuden piirissä

olevien alueiden, huomioon ottamisessa kehittämissuunnitelmissa oli kyselyn tulosten perusteella merkittäviä eroja. Kehittämissuunnitelmat eivät myöskään välttämättä aina ohjaa vesihuollon toiminta-aluepäätöksiä.

Kehittämissuunnitelmien laatimisprosessia tulisi vesihuoltolakikyselyyn vastanneiden mukaan kehittää aidon yhteistoiminnan suuntaan, jossa valmisteluun osallistuisivat kaikki tarvittavat tahot. Enemmistö vastaajista katsoi, että niin vesihuoltolaissa tarkoitetuilta valvontaviranomaisilta kuin pelastustoimelta ja naapurikunnilta tulisi pyytää lausunto suunnitelmasta. Kuultaviksi ehdotettiin myös kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisia. Pirkanmaan ja Hämeen ympäristökeskusten oppaassa todetaan, että suunnittelutyöhön tulisi kunnan eri toimialojen asiantuntijoiden lisäksi kutsua vesihuoltolaitokset ja alueen pelastustoimi.

Kehittämissuunnitelmien määräaikaisen tarkistamisvelvoitteen asettamista lakiin kannatti valtaosa vesihuoltolakikyselyyn vastanneista. Eniten kannatusta vastaajien keskuudessa sai 4-5 vuoden tarkistamisväli. Toisaalta katsottiin, että tarkistamisesta tulisi säätää kuntien erilaisuuden johdosta joustavasti, jotta etenkin pienissä ja hitaasti kehittyvissä kunnissa tarkistamisvelvollisuus ei johtaisi tarpeettomiin tarkastuksiin.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että vesihuollon kehittämissääntelyyn tarkistamistarpeet kohdistuvat vesihuollon kehittämissuunnitelmiin, eivät niinkään vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun. Vesihuollon kehittämissuunnitelman merkitys kunnan vesihuollon kehittämisessä on korostunut useista syistä. Niitä ovat esimerkiksi yhdyskuntarakenteen muuttuminen, vesihuollon toimintaketjun osien eriytyminen, tarpeet tehostaa vesihuollon erityistilanteisiin varautumista sekä talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetussa asetuksessa (542/2003, haja-asutuksen talousjätevesiasetus) säädetyt jätevesien käsittelyvaatimukset. Useiden kuntien vesihuollon kehittämissuunnittelua tulisi terävöittää nykyisestä, jotta kehittämissuunnitelma toimisi hyvin kunnan vesihuollon yleisen kehittämisen välineenä.

Yhdyskuntarakenteen muuttumisen ja tulevan yhdyskuntakehityksen huomioon ottamiseksi vesihuollon kehittämissuunnittelussa suunnittelu tulisi kytkeä tiiviisti alueiden käytön suunnitteluun. Tässä suhteessa olisi tärkeää, että kunnan sisällä vesihuollon kehittämissuunnitelma laadittaisiin yhteistyössä alueiden käytön suunnittelusta vastaavien kanssa.

Vesihuollon toimintaketjun osien eriytyessä kunnan yhteistyö ainoastaan vesihuoltolaitosten kanssa ei välttämättä ole riittävää, kun kehittämissuunnitelmaa laaditaan. Eriytymistä tapahtuu vedenhankintaan perustettavien tukkuvesiyhtiöiden ohella erityisesti jätevesihuollossa siten, että yhdyskuntajätevesien puhdistuslaitoksia perustetaan itsenäisiksi yksiköiksi, ja vesihuoltolaitosten jätevesiä puhdistetaan myös esimerkiksi teollisuuslaitosten puhdistuslaitoksissa. Kunnan tulisi kehittämissuunnitelman avulla pystyä kehittämään vesihuoltoa yhteistyössä niin vesihuoltolaitosten kuin vesihuollon muiden toimijoiden kanssa.

Kehittämissuunnitelmassa tulisi kiinnittää huomiota myös vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen ja siten esimerkiksi raakaveden ottamisen varajärjestelmiin. Vesihuoltolakiin ehdotettava uusi VHL 15a § erityistilanteisiin varautumisesta korostaisi osaltaan tarvetta erityistilanteisiin varautumiseen myös kehittämissuunnittelun yhteydessä.

Suhteessa hajajätevesiasetukseen kunnan vesihuollon kehittämissuunnittelussa korostuu jätevesihuollon kehittäminen. Ajanmukaisen kehittämissuunnitelman laatiminen ja tiedon saanti siitä on erityisen tärkeää lähivuosina, kun hajajätevesiasetuksessa tarkoitettu siirtymäaika kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän parantamiseen on vielä vireillä. Jos vesihuoltolaitos toteuttaa jätevesipalvelut siirtymäaikaisten puitteissa, ei kiinteistönomistajan tai -haltijan ole tarkoituksenmukaista investoida kiinteistökohtaiseen jätevesijärjestelmään.

Työryhmä pitää kehittämissuunnitelmaa nykyisellään sopivan joustavana instrumenttina, jonka avulla on mahdollista reagoida yllä tarkoitettuihin haasteisiin. Työryhmä katsoo, että kehittämissuunnitelmaa ei ole tarpeen muuttaa oikeudellisesti sitovaksi tai lisätä merkittävästi sen sisältövaatimuksia. Kunnat ovat vesihuollon kehittämistarpeiltaan hyvin erilaisia, eikä kehittämissuunni-

telmaa ole tarkoitettu vesihuollon rakentamissuunnitelmaksi. Kehittämissuunnitelman laatimismenettelyn tarkentamisen ohella kehittämissuunnittelun tavoitteet ovat saavutettavissa opastuksen kehittämisen avulla.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että VHL 5 §:ssä tarkoitettuihin vesihuollon kehittämissuunnitelmien laatimisen menettelysäännöksiin tehdään tiettyjä lisäyksiä ja että kehittämissuunnittelun opastusta tehostetaan.

VHL 5.2 §:n mukaiseen kehittämissuunnitelmien laatimismenettelyyn lisättäisiin yhteistyö-, kuulemis- ja tiedottamisvelvoitteita. Kunnan tulisi ensinnäkin laatia ja pitää ajan tasalla kehittämissuunnitelmat yhteistyössä paitsi vesihuoltolaitosten myös laitoksille vettä toimittavien tai niiden jätevesiä käsittelevien kanssa. Toiseksi vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille tulisi varata tilaisuus tulla kuulluiksi, kun kunta laatii kehittämissuunnitelmia. Kolmanneksi kehittämissuunnitelmasta tulisi tiedottaa riittävässä laajuudessa ja sen olisi oltava yleisesti saatavilla.

Kehittämissuunnittelun opastusta voitaisiin tehostaa ainakin siten, että Pirkanmaan ja Hämeen ympäristökeskusten kehittämissuunnitteluopas päivitetään ja muutetaan valtakunnalliseksi oppaaksi.

2.2 Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Nykytila

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden rajaamisesta ja hyväksymisestä säädetään VHL 7 ja 8 §:ssä. VHL 7 §:n nojalla vesihuollon toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen asutuksen tai vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun vuoksi. VHL 8 §:n mukaisesti kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen, jolla vesihuoltolaitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti. Samassa yhteydessä kunta määrittää, mitkä toiminta-alueeseen sisältyvät alueet on saatettava vesihuoltolaitoksen eri verkostojen piiriin ja mikä on tavoitteellinen aikataulu verkostojen rakentamiselle. Käytännössä VHL 7 ja 8 §:ssä asetetaan tarkentavat vaatimukset siitä, milloin ja miten kunnan tulee täyttää VHL 6.2 §:ssä tarkoitettu vesihuollon järjestämisvelvollisuus vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla.

Menettelyllisesti toiminta-alueen hyväksyminen tapahtuu VHL 8 §:n perusteella vesihuoltolaitoksen esityksestä tai laitoksen kuulemisen jälkeen. Asiasta on myös pyydettävä lausunto valvontaviranomaiselta ja varattava toiminta-alueen kiinteistön omistajille tilaisuus tulla kuulluiksi.

VHL 8 §:n 2 momentissa on asetettu vaatimus rajata toiminta-alue siten, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti. Vaatimus on siten ehdoton, että sen huomioon ottamatta jättäminen merkitsee toiminta-aluepäätöksen lainvastaisuutta. Näin ollen kunta ei voi määrätä toiminta-aluetta laajemmaksi kuin, millä vesihuoltolaitos voi selviytyä velvoitteistaan. Vesihuoltolaitoksen tuloksista käy ilmi, että toiminta-alueiden hyväksymispäätöksissä on yleensä otettu riittävästi huomioon vesihuoltolaitosten tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia vesihuollosta asianmukaisesti.

VHL 8 §:n 3 momentin mukaisella verkostojen erikseen määrittelyllä on kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin tarkoituksena on välttää toiminta-alueiden tarpeettoman pienipiirteinen rajaaminen. Myös sellaiset alueet, joita ei ole tarpeen saattaa minkään verkoston piiriin, kuten puistot ja rakentamattomat kiinteistöt, sisällyttää toiminta-alueisiin. Toiseksi verkostojen erikseen määrittelyllä mahdollistetaan se, että vesijohtoverkosto ja viemäriverkostot voivat olla toiminta-alueella tarvittaessa erilaajuisia.

Jätevesiviemäriverkoston ulottuvuudesta säädetään vesihuoltolain lisäksi yhdyskuntajätevesiasetuksessa (888/2006, jäljempänä YJA), joka pohjautuu yhdyskuntajätevesidirektiiviin (91/271/ETY) ja joka on annettu vesihuoltolain ja ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla. YJA 3 §:n mukaisesti taajamat on sisällytettävä vesihuoltolaitoksen viemäriverkostojen piiriin. Taajamalla viitataan asetuksessa viemärintarpeen laukaisevaan asutukseen tai yritystoimintaan (YJA 2 §:n 5 kohta). Yhdyskuntajätevesidirektiivin 3 artiklassa edellytetään, että taajamassa, jonka asukasvastineluku on vähintään 2000, tulee olla jätevesien viemärintijärjestelmä.

VHL 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu verkoston rakentamisen tavoitteellinen aikataulu on ohjeellinen ja suuntaa-antava. Säännöksen tarkoituksena on, että toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajat ja haltijat voisivat arvioida, millä ajanjaksolla verkosto tai verkostot on tarkoitus ulottaa heidän kiinteistönsä läheisyyteen. Toiminta-aluepäätöksestä tulisi siten käydä ilmi tarpeelliset vesihuoltoverkoston laajentamisalueet ja niiden rakentamisaikataulut ottaen huomioon ennakoitavissa oleva asutuksen kehittyminen kunnan alueella. Verkostojen rakentamisen velvoittava aikataulu toiminta-alueella määräytyy VHL 9 §:n nojalla yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti.

Kuntien tekemät toiminta-aluepäätökset ovat rajaustavoiltaan varsin vaihtelevia. Rajaukset ovat usein kapeampia kuin vesihuoltolakia säädettyinä tarkoitettiin, ja useat kunnat sisällyttävät toiminta-alueisiin vain alueet, joille vesihuoltolaitosten verkosto on jo rakennettu. Toiminta-alueet saatetaan rajata myös hyvin pienipiirteisesti siten, että verraten pieniä alueita suljetaan toiminta-alueen ulkopuolelle.

Vesihuoltolakikyselyssä kartoitettiin tarpeita toiminta-alueen hyväksymispäätöksen, siihen liittyvien menettelyjen ja toiminta-alueen rajausperusteiden muuttamiseen vesihuoltolaissa. Enemmistö vastaajista katsoi, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen sisältöä tulisi yksilöidä nykyistä enemmän lailla tai asetuksella ja että päätöksen sisältövaatimuksiksi tulisi asettaa ainakin päättäminen vesihuollon erityistilanteisiin varautumisesta ja kiinteistöjen liittämismenettelyjen ulottuvuudesta. Nykyistä lausunto- ja kuulemismenettelyä toiminta-aluepäätöksestä pidettiin sopivana. Vastauksissa kannatettiin voimakkaasti mahdollisuutta kuntarajan ylittävän vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen vahvistamiseen.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä on tarkastellut vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden hyväksymistä ja rajaamista hyväksymispäätöksen sisällön, hyväksymisajankohdan ja rajojen ulottuvuuden kannalta. Lisäksi työryhmä on pohtinut vesihuollon järjestämisvelvollisuuden ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen suhdetta kaavoitukseen sekä yhdyskuntajätevesiasetuksen ja vesihuoltolain suhdetta.

Työryhmä toteaa vesihuoltolain alkuperäisenä tarkoituksena olleen, että toiminta-alueet hyväksytään ennen kuin vesihuoltoverkostot rakennetaan, ja että kunnat suunnittelevat vesihuollon johdonmukaisella ja ennakoivalla tavalla alueellisista yleissuunnitelmista ja kehittämissuunnitelmista toiminta-aluepäätöksiin. Vesihuollon näkökulmasta myös hajanaisen yhdyskuntarakenteen syntymistä tulisi pystyä ehkäisemään maankäyttö- ja rakennuslain mukaisin keinoin nykyistä tehokkaammin. Kunnan tulisikin toimia aktiivisena yhdyskuntarakenteen suunnittelijana myös vesihuollon osalta.

Työryhmä katsoo, että vesihuoltolain 7, 8, 9 ja 10 §:n säännökset eivät kokonaisuutena ole toteutuneet tarkoitettulla tavalla. Toiminta-alueita määritettäessä ei välttämättä ennakoita yhdyskuntakehitystä lain tarkoituksen mukaisesti. Käytännössä toiminta-alueita on määritetty tarpeettoman suppeiksi ilmeisesti sen vuoksi, että kunnissa ja vesihuoltolaitoksissa on tulkittu kiinteistönomistajalla olevan VHL 10 §:n perusteella oikeus vaatia kiinteistönsä liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon suoraan sillä perusteella, että kiinteistö sijaitsee laitoksen toiminta-alueella.

Kiinteistönomistajan oikeus liittää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitseva kiinteistö vesihuoltolaitoksen verkostoon ei perustu yksinomaan VHL 10 §:ssä säädettyyn liittämismenettelyyn, vaan myös VHL 9 §:ssä säädettyyn laitoksen huolehtimisvelvollisuuteen. VHL 9 §:n mukaan laitoksen on huolehdittava toiminta-alueensa vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Näin ollen toiminta-alueella sijaitsevan kiinteistön omistaja voi lain nojalla vaatia kiinteistönsä liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon siinä vaiheessa, kun alueen yhdyskuntakehitys edel-

lyttää alueen vesihuoltopalveluiden järjestämistä vesihuoltolaitoksen palveluiden avulla. Liittymisoikeus ei näin ollen seuraa automaattisesti toiminta-aluepäätöksestä, vaan riippuu vesihuollon tarpeista sillä toiminta-alueen osalla, jolla kiinteistö sijaitsee.

Vesihuoltolaitoksen irtaantuminen kunnasta yleistyy, mikä lisää tarvetta asettaa entistä tarkempia velvoitteita laitoksille joko lainsäädännössä tai kunnan ja laitoksen välisissä sopimuksissa. Ajankohtaisia kysymyksiä tässä suhteessa ovat esimerkiksi hulevesien johtaminen, sammutusveden toimittaminen sekä vesihuollon vähimmäispalvelutaso. Työryhmä on pohtinut, missä määrin kunnan ja laitoksen kesken sovittuja asioita on tarpeen vahvistaa hyväksymispäätöksessä. Työryhmän näkemyksen mukaan vesihuoltolaitoksen velvoitteiden tulisi sisältyä pääasiassa laitoksen huolehtimisvelvollisuuden piiriin siten, että niistä ei olisi tarpeen erikseen määrätä toiminta-aluepäätöksissä.

VHL 8 §:n 3 momentissa säädetty tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle laitoksen verkostojen piiriin on koettu ongelmalliseksi, koska se on saatettu mitoittaa toiminta-alueiden eri osien vesihuollon tarpeiden asemesta ensisijaisesti muiden seikkojen kuten taloudellisten näkökohtien perusteella. Työryhmä pitää tärkeänä, että tavoitteellisten aikataulujen laatimisessa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota alueen yhdyskuntakehityksen mukaisiin vesihuollon tarpeisiin, kuten vesihuoltolaissa on tarkoitettu.

Työryhmässä on myös tuotu esiin, että eräissä tapauksissa toiminta-alueita ei ole lainkaan esitetty kartalla. Näin ollen laitoksen velvollisuuksien tarkka alueellinen ulottuvuus on voinut jäädä epäselväksi. Koska sekä laitoksen että kiinteistönomistajien velvollisuudet ja oikeudet ovat sidoksissa toiminta-alueeseen, tällainen tilanne ei ole hyväksyttävä. Työryhmä pitää tärkeänä myös sitä, että hyväksymispäätökset ovat kuntalaisten tiedonsaannin kannalta asianmukaiset.

Kuntarajan ylittävälle toiminta-alueelle työryhmä ei katso olevan tarvetta. Ylikunnallisia toiminta-alueita on tähän mennessä vahvistettu ja voidaan edelleen vahvistaa kunkin kunnan osalta erikseen.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa eräitä muutoksia VHL 7, 8 ja 36 §:ään. Työryhmä toteaa myös, että kunnille voitaisiin kehittää opastusta toiminta-alueiden hyväksymispäätösten sisällöstä.

VHL 7 §:ää työryhmä ehdottaa muutettavaksi siten, että tarve liittää kiinteistöt vesijohtoon tai viemäriin sidottaisiin toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen, kun siinä nykyään viitataan asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrään tai laatuun. Muutoksen tavoitteena olisi toiminta-alueiden nykyistä ennakkoivampi määrittely. Samalla vähennettäisiin tarpeetonta toistoa vesihuoltolain säännöksissä, sillä työryhmän ehdottaman VHL 2 §:n mukaisesti vesihuoltolakia sovellettaisiin asutuksen ja vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.

VHL 8 §:ää muutettaisiin kahdella tavalla. Ensinnäkin sen 1 momentissa viitattaisiin nykyisen valvontaviranomaisen sijaan valvontaviranomaisiin, jotta voitaisiin varmistaa riittävä yhteistyö myös kunnan eri viranomaisten kesken toiminta-alueen hyväksymispäätöstä laadittaessa. Toiseksi 3 momentissa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota ennakoivaan näkökulmaan toiminta-alueen määrittelyssä siten, että lainkohdassa tarkoitettu tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin liitettäisiin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin.

VHL 36 §:ää selvennettäisiin siten, että se toimii yksiselitteisesti yhdyskuntajätevesiasetuksen valtuutussäännöksenä.

Hulevesien hallintaan liittyviä työryhmän ehdotuksia vesihuoltolaitosten toiminta-alesääntelyyn käsitellään tämän luvun kappaleessa 10.

2.3 Toiminta-alueen supistaminen

Nykytila

Toiminta-alueen supistaminen ajankohtaistuu tilanteessa, jossa kunnalla ei enää ole VHL 6 §:n 2 momentin ja 7 §:n mukaista velvollisuutta järjestää vesihuoltoa vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla. Tällainen tilanne voi syntyä lähinnä asutuksen huomattavan vähenemisen tai asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun muutoksen yhteydessä. Toiminta-alue voi olla tällöin muuttunut sellaiseksi, ettei vesihuoltolaitos enää kykene huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta VHL 8 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Toiminta-alueen supistamisen oikeudelliset edellytykset riippuvat siitä, onko supistettavalla alueella vesihuoltolaitoksen verkosto. Jos verkostoa ei ole, voidaan toiminta-alueella supistaa ongelmitta VHL 8 §:n 1 momentin perusteella. Tällöin kysymys supistamisesta on puhtaasti julkisoikeudellinen, ja se saattaa tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi siitä syystä, että alueen yhdyskuntakehitys ei ole tapahtunut ennakkoidulla tavalla. Toiminta-aluepäätös ei julkisoikeudellisena päätöksenä muodosta itsessään yksilöille subjektiivisia oikeuksia vesihuoltopalvelujen saantiin. Sen sijaan sellaisen toiminta-alueen osan, jossa vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta, supistamisen oikeudellisten edellytysten arviointi sisältää niin julkis- kuin yksityisoikeudellisia elementtejä.

Jos toiminta-alueen supistamistarve kohdistuu vesihuoltolaitoksen verkoston alueelle, on kysymys julkisoikeudellisesta siitä, miten mahdollinen supistaminen vaikuttaa kiinteistön omistajan tai haltijan omaisuudensuojaan. Yksityisoikeudellisesti asiassa on merkityksellistä, millä edellytyksillä vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välistä sopimussuhde voidaan irtisanoa tai muuttaa. Kun otetaan huomioon vesihuollon luonne välttämättömyyspalveluna, on supistamistilanteessa ratkaistava myös kysymys kiinteistön vesihuollon turvaamisesta supistamisen jälkeen.

Omaisuudensuojakysymys liittyy supistamistilanteessa siihen, että kiinteistö on tullut aikaisemmin liittää maksua vastaan vesihuoltoverkkoon ja kiinteistön omistajan tai haltijan on tullut vastata vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Omaisuudensuojan näkökulmasta toiminta-alueen supistamispäätöksestä aiheutuvat menetykset tulisi korvata kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Vesihuollosta tehdyn sopimuksen irtisanomisperusteet ovat VHL 24 §:n nojalla hyvin rajoitettuja, eikä toiminta-alueen supistaminen sisälly niihin. Irtisanomisperusteita voidaan kuitenkin tarkastella myös yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden valossa. Yksityisoikeudellisen vesihuoltosopimuksen solmimisen perusteena on kunnan julkisoikeudellinen velvollisuus tuottaa kiinteistölle vesihuoltopalvelut liittämällä se vesihuoltolaitoksen verkostoon. Tilanteessa, jossa kunnalla ei enää ole velvollisuutta järjestää kiinteistön vesihuoltopalveluita vesihuoltolaitoksen avulla, häviää myös vesihuoltosopimuksen julkisoikeudellinen peruste. Tätä voitaneen pitää sellaisena olosuhteiden muutoksena, joka oikeuttaa laitoksen joko muuttamaan sopimusta tai irtisanomaan sen kokonaan. Kiinteistön omistaja- tai haltija saa irtisanoa vesihuollosta tehdyn sopimuksen toiminta-alueen supistamisen yhteydessä vapaasti, koska kiinteistöä ei olisi enää velvollisuus liittää laitoksen verkostoon.

Vesihuoltosopimuksen muuttamisesta on säädetty VHL 23 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan vesihuoltolaitos saa muuttaa sopimusta muun muassa erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muututtua. Toiminta-alueen supistamista voitaneen pitää tällaisena erityisenä syynä, joten sopimuksen muuttaminen toiminta-alueen supistamisen yhteydessä voitaisiin tehdä tämän lainkohdan nojalla. Muutos lienee mahdollista toteuttaa esimerkiksi siten, että vedenjakelu ja jätevesien käsittely turvataan jollain muulla tavalla kuin laitoksen verkostojen avulla. Jos halutaan mahdollistaa myös sopimuksen irtisanominen toiminta-alueen supistamisen takia syntyneessä tilanteessa, tulisi VHL 24 §:n irtisanomisperusteisiin sisällyttää tästä säännös.

Kaiken kaikkiaan toiminta-alueella sijaitsevien vesihuoltoverkostojen käytöstä poistamisen oikeudelliset edellytykset ovat nykyisen lainsäädännön valossa epäselvät. Myös kunnan ja vesihuoltolaitoksen vastuita ja niiden mahdollista päällekkäisyyttä on vaikeaa hahmottaa toiminta-alueen supistamistilanteissa.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että toiminta-alueiden supistamiseen ei ole toistaiseksi ilmennyt merkittävää tarvetta vesihuoltolaitoksen verkostojen alueilla. On kuitenkin todennäköistä, että tulevaisuudessa tarve joidenkin rakennettujen toiminta-alueiden supistamiseen tulee ajankohtaiseksi. Tilanne voi olla sellainen, että vesihuoltolaitos ei enää kykene huolehtimaan vesihuollosta esimerkiksi asutuksen voimakkaan vähenemisen tai elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun muutoksen vuoksi. Asutuksen voimakas väheneminen kaventaa vesihuoltolaitoksen palvelujen maksupohjaa ja veden vähentynyt käyttö saattaa aiheuttaa vakavia vedenlaatuongelmia veden seis- tessä putkistoissa. Näin ollen vesihuoltolaissa on syytä antaa tarkentavaa sääntelyä toiminta- alueen supistamisesta.

Työryhmä katsoo, että kun säädetään vesihuoltolaitoksen verkoston piirissä olevan toiminta- alueen supistamisen edellytyksistä, on kiinnitettävä huomiota vesihuollon asemaan välttämättö- myyspalveluna ja vesihuoltolaitoksen monopoliasemaan vesihuoltopalveluiden tuottajana. Jos toiminta- aluetta supistetaan, on kiinteistön omistajan tai haltijan oikeus toimivaan ja kohtuuhintai- seen vesihuoltoon turvattava, vaikka vesihuoltoa ei enää toteutettaisi vesihuoltolaitoksen palvelui- den avulla.

Työryhmässä on käyty keskustelua toiminta-alueen supistamisen aiheuttamien menetysten kom- pensoimisesta kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Esillä on ollut yhtäältä kiinteistön omistajan tai haltijan asema toiminta-alueen supistamistilanteessa ja toisaalta vesihuoltolaitoksen ja kunnan vastuu kiinteistön omistajalle aiheutuvien menetysten kompensoinnista. Rahallisen korvauksen sijaan olennaista on kiinteistön vesihuollon turvaaminen supistamistilanteessa siten, että asiak- kaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa uusien 8a §:n ja 24 §:n 5 momentin sisällyttämistä vesihuoltolakiin. Niissä säädettäisiin vesihuollon saatavuuden turvaamisesta supistamistilanteessa ja sopimuksen irtisa- nomisesta. VHL 8a §:n perusteella kunnan pitäisi määrittää toiminta- aluetta supistaessaan, miten vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuolto turvataan, ja VHL 24.5 §:n mu- kaisesti vesihuoltolaitos saisi irtisanoa vesihuollosta tehdyt sopimukset supistamisen takia vain, jos kiinteistön vesihuolto turvataan siten, että asiakkaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuk- sia.

VHL 8a ja 24.5 §:n avulla yhtäältä selvennettäisiin se, että myös sellaista vesihuoltolaitoksen toi- minta- aluetta, jolla sijaitsee laitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä, voidaan tietyin edellytyksin supistaa ja että vesihuoltolaitos voi tällöin irtisanoa vesihuollosta tehdyt sopimukset. Toisaalta säännöksissä edellytettäisiin, että asiakkaan vesihuolto on turvattava supistamistilanteessa.

Säännösehdotusten perusteella kynnys sellaisen toiminta-alueen supistamiselle, jolla sijaitsee laitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä, olisi verrattain korkea. Toiminta-alueen supistaminen olisi mahdollista vain niissä tilanteissa, joissa kunnalla ei enää olisi velvollisuutta järjestää alueen vesihuoltoa vesihuoltolaitoksen palveluiden avulla ja joissa asiakkaan vesihuolto voitaisiin turvata supistamisen jälkeen.

3 Vesihuollosta huolehtiminen

Toimeksiantonsa mukaan työryhmän tuli tehtävässään kiinnittää erityisesti huomiota seuraaviin asioihin, jotka liittyvät vesihuollosta huolehtimiseen:

- vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen suhde vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin; ja
- raakaveden tarkkailua koskevien säännösten toimivuus.

Lisäksi työryhmän tuli toimeksiannon perusteella selvittää tarve kehittää valvonta- tai muita menettelyjä sen varmistamiseksi, että maksutulojen käyttö on asianmukaista vesihuoltopalveluiden ylläpitämiseksi pitkällä aikavälillä. Myös työryhmän toimeksiantoon sisällytetty vesihuollon erityislanteisiin varautuminen liittyy kiinteästi vesihuollosta huolehtimiseen. Sitä käsitellään seuraavassa luvussa omana kokonaisuutenaan.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen suhde vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin näyttäytyy epäselvänä erityisesti vesihuoltoverkostojen rakentamisaikataulujen kannalta. Raakaveden tarkkailusta säädetään taas vesihuoltolain ohella useassa muussakin laissa, ja uudistettavana olevassa juomavesidirektiivissä edellytetään vesihuoltolaitoksilta nykyistä perusteellisempaa toimintansa tarkkailua. Osa vesihuoltolaitosten vesijohdoista ja viemäreistä on huonokuntoisia. Erityisenä haasteena vesihuollosta huolehtimisessa onkin vesihuoltoverkostojen pitäminen asianmukaisessa kunnossa ja korjausinvestointien riittämättömyydestä aiheutuva korjausvelan kasvu.

3.1 Vesihuoltolaitteiston ylläpito ja saneeraus

Nykytila

Vesihuoltolaitteistojen ylläpito ja saneeraus liittyy vesihuoltolain pykälistä erityisesti VHL 9 ja 18 §:ään. VHL 9 §:ssä tarkoitettu vesihuollosta huolehtiminen pitää sisällään vesihuoltolaitteiston ylläpidon ja saneerauksen. VHL 18 §:n nojalla vesihuollon maksujen tulee puolestaan kattaa pitkällä aikavälillä vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset, joihin kuuluvat myös laitteiston korjausinvestoinnit ja -kustannukset

Viemäreiden ylläpidosta on tiettyjä vaatimuksia Suomessa yhdyskuntajätevesiasetuksen 3 §:n mukaan jätevesiviemärien ylläpidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota vuotojen estämiseen. Tämä vaatimus pohjautuu yhdyskuntajätevesidirektiiviin, jonka toimeenpanoon liittyen Euroopan komissio valmistelee laitospöytäkirjan kyselyä kunnossapitotoimista. Jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvuissa tarkastellaan puolestaan koko viemäriverkoston kuntoa osana toimintakokonaisuutta, mutta usein jätevedenpuhdistamon lupapäätös ei kata kaikkia puhdistamoon yhteydessä olevia viemäriverkostoja.

Suomessa huonokuntoisten vesijohtojen osuus on noin 6 % ja vastaavasti huonokuntoisten viemärien osuus noin 12 % verkoston kokonaispituudesta. Vuosittain saneerataan vesijohtoja noin 0,4 % verkostopituudesta ja viemäreitä noin 0,6 % verkostopituudesta, kun seuraavien viiden vuoden vuosittainen saneeraustarve olisi vesijohtopituudesta ja viemäreille noin 2 % verkostopituudesta (Näkemyksiä vesihuoltoverkostojen saneeraustoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö, FCG Planeko Oy. 23.10.2009). Nykyinen saneerausinvestointitaso on 120 miljoonaa euroa vuodessa, kun tarvittava vuotuinen investointitaso kertyneen vajeen poistaminen huomioon ottaen on 320 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2010- 2020. Tarvittava lisäys nykyiseen investointitasoon olisi siis noin 200 miljoonaa euroa vuodessa. Saneeraustarpeen lisäksi korjausvelan kiinni kurominen nostaa tulevana vuosina merkittävästi vesihuollon kustannuksia.

Vuotovesimäärä on yksi verkostojen saneeraustarpeen indikaattori. Suomen ympäristökeskuksen tilastojen mukaan viemäriverkoston vuotovesimäärä oli vuosina 1995–2001 keskimäärin 146 milj.m³/a, joka vastaa noin 29 % osuutta viemäriveresimäärästä. Vesijohtoverkostojen vuotovesistä ei ole käytettävissä tarkkoja tietoja, vaikka VHL 15 §:ssä edellytetään vesihuoltolaitoksen tarkkai-

levan veden hävikkiä laitoksen verkostossa. Tyypillisesti laskuttamattoman veden osuus verkostoon pumpatusta vesimäärästä on 10 - 20 %, josta osa on vuotovettä.

Vesihuoltoverkoston huono kunto kasvattaa vesihuollon terveys- ja ympäristöriskejä sekä lisää jakeluhäiriöitä putkirikojen vuoksi. Viemärien putkirikot voivat aiheuttaa talousveden saastumista ja vesiepidemioita, jos jätevettä pääsee talousvesiverkkoon, samoin kuin ympäristön pilaantumista erityisesti herkillä alueilla. Vesijohtojen rikkoutuminen saattaa johtaa pitkäaikaisiinkin vedenjakelun keskeytyksiin. Myös taloudelliset vahingot voivat olla huomattavia, jos esimerkiksi putkirikot johtavat erilaisiin vesivahinkoihin.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että vesihuoltoverkoston osin puutteellinen ylläpito ja riittämätön saneeraus ovat Suomessa vakavia ongelmia. Niin kuntien vesihuoltolaitosten omistajina kuin laitosten tulisi kantaa vastuuta vesihuoltolaitteiston kunnosta nykyistä paremmin, ja ylläpitokysymysten pitäisi heijastua kuntien ja laitosten välisiin sopimuksiin.

Vesihuoltoverkoston ylläpito liittyy useisiin työryhmän käsittelemiin asioihin. Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvoitteiden ohella siihen voidaan vaikuttaa esimerkiksi säätämällä tarkentavalla tavalla vesihuollon maksuista ja lisäämällä vesihuoltolakiin vakiohyvityssäännökset vesihuollon palvelun keskeytystilanteiden varalta. Myös vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyden ja valvonnan lisääminen sekä vesihuollon erityistilanteisiin varautuminen ohjaisivat ottamaan laitteiston korjaustarpeet nykyistä paremmin huomioon. Työryhmä on pohtinut myös mahdollisuutta säätää saneeraussuunnittelusta.

Työryhmä katsoo, että vesihuoltoverkoston ylläpitoa voidaan edistää useilla vesihuoltolain muutoksilla. Vesihuollon saneerausinvestointien riittämättömyys ei kuitenkaan aiheudu niinkään lainsäädännöstä, vaan pikemmin sen puutteellisesta valvonnasta ja kuntatalouksien alijäämisyydestä. Vesihuollon maksut tulisi asettaa asianmukaisen ylläpidon mahdollistavalle tasolle, eivätkä vesihuoltolaitosten omistajilleen maksamat tuloutukset tai vesihuollon liiketoimintajärjestelyt saisi vaarantaa laitteiston ylläpitoa ja saneerausta. Myös työkalut saneeraustarpeen arvioimiseksi sekä neuvonnan ja ohjeistuksen lisääminen olisivat tarpeellisia. Näin ollen vesihuoltolaitteiston ylläpidosta ja saneerauksesta ei ole työryhmän näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista säätää yksityiskohtaisesti vesihuoltolaissa.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa useita muutoksia vesihuoltolakiin, joilla edistettäisiin vesihuoltoverkoston asianmukaista ylläpitoa ja riittävää korjaamista. Ensinnäkin VHL 15 §:ään sisällytettäisiin vesihuoltolaitokselle ja sille vettä toimittavalle tai sen jätevesiä käsittelevälle yleinen velvollisuus olla selvillä ja tarkkailla laitteiston kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostossa. Toiseksi VHL 18 §:ssä viitattaisiin uus- ja korjausinvestointien kattamiseen vesihuollon maksuilla. Kolmanneksi VHL 20b ja 20c §:ssä säädettäisiin vesihuollon tietojärjestelmästä ja tietojärjestelmään syötettävien tietojen perusteella laskettavien tunnuslukujen julkaisemisesta. Tunnusluvut kuvaisivat muun muassa vesihuollon laatua ja kannattavuutta, ja niistä voitaisiin siten saada tietoa laitteistojen kunnosta sekä korjausinvestoinneista.

3.2 Vesihuoltolaitoksen toiminta-aluepäätöksen suhde vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin

Nykytila

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätöksessä voidaan tarkentaa vesihuoltolakiin perustuvia laitoksen vesihuoltotehtäviä sekä yksilöidä laitokselle myös muita tehtäviä. Muiden kuin lakiin perustuvien velvoitteiden asettaminen vesihuoltolaitokselle edellyttää laitoksen suostumusta. Siltä osin kuin tällaisia yksilöintejä toiminta-aluepäätöksessä tehdään esimerkiksi sammutusvedestä huolehtimisen suhteen, tulevat ne VHL 9 §:n nojalla osaksi vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuutta.

VHL 9 §:n nojalla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastavasti kunnan tekemän toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti. Yhdyskuntakehityksen tarpeilla tarkoitetaan esimerkiksi verkostojen piiriin saatettavien alueiden rakentamisaikataulua. Verkostojen rakentamisen oikeudellisesti sitova aikataulu määrittyy siten toiminta-alueen eri alueiden konkreettisten tarpeiden, ei VHL 8 §:n 3 momentissa tarkoitettun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen tavoitteellisen aikataulun perusteella.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä on käsitellyt toiminta-aluepäätöksen suhdetta vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin erityisesti vesihuoltoverkostojen rakentamisaikataulun näkökulmasta. Työryhmä toteaa, että VHL 9 §:n joustavaan sisältöön verrattuna VHL 8 §:n 3 momentin mukainen kunnan velvoite määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston tai viemäriin piiriin, on muotoiltu varsin ehdottomaksi. On kuitenkin otettava huomioon, että VHL 8 §:n 3 momentissa on kysymys kunnalle kuuluvasta määrittämisvelvollisuudesta, ei välittömästi vesihuoltolaitoksen konkreettisesti huolehtimisvelvollisuudesta. VHL 8 §:n 3 momentin ja 9 §:n välinen suhde on samankaltainen kuin MRL 85 §:n mukaisen katusuunnitelman suhde MRL 86 §:ssä tarkoitettuun kadunpitovelvollisuuteen, joka alkaa suunnitelmasta riippumatta vasta, kun toteutuneen maankäytön liikennetarve sitä edellyttää.

Työryhmä katsoo, että vesihuoltolaitoksen toiminta-aluepäätöksen suhdetta vesihuoltolaitoksen velvollisuuksiin ei ole aiheellista muuttaa tai tarkentaa vesihuoltolaissa.

3.3 Vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvollisuudet

Nykytila

VHL 15 §:ssä on vesihuoltolaitokselle ja sille vettä toimittavalle asetettu velvollisuus tarkkailla niiden käyttämän raakaveden määrää ja laatua sekä veden hävikkiä verkostossa. Pykälän perusteissa viitataan pintavesidirektiiviin (75/440/ETY) sekä silloiseen vesipolitiikan puitedirektiiviehdotukseen ja todetaan, että pykälän mukainen tarkkailu kattaa näiden molempien mukaiset tarkkailuvelvollisuudet. Nykyisin tarkkailuvelvollisuuksista säädetään EU:ssa vesipolitiikan puitedirektiivissä (2000/60/EY).

Vesihuoltolaitoksille asetetaan tarkkailuvelvoitteita vesihuoltolain ohella tietyissä muissa kansallisissa säädöksissä tai niihin perustuvissa luvissa. Talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun asetuksen (461/2000) 10 §:ssä säädetään, että vesihuoltolaitoksen käyttötarkkailuun tulee sisältyä riittävä raakaveden laadun seuranta veden käsittelyn asianmukaisuuden varmistamiseksi. Juomaveden valmistamiseen tarkoitettun pintaveden tarkkailupäätöksen (366/1994) 6 §:n 3 momentin nojalla pintavettä johtavan laitoksen on puolestaan tarkkailtava otettavan veden laatua [vesi- ja ympäristöpiiriin] hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti näiden direktiivien vaatimukset huomioon ottaen.

Vesilain (264/1961) mukaisissa luvissa asetetaan talousvesikäyttöön tarkoitettun raakaveden ottajalle veden laadun ja/tai määrän tarkkailuvelvoitteita. Tarkkailun yksityiskohtaisempi toteuttaminen jätetään luvissa usein myöhemmin tapahtuvan viranomaisen hyväksynnän varaan. Tarkkailuvel-

voitteiden asettaminen ei ole ollut systemaattista, ja vesilakiin perustuvan tarkkailun ensisijaisena tarkoituksena on tarkkailla vesitaloushankkeen vaikutuksia - ei niinkään otettavan veden laatua.

Viranomaisten tarkkailuvelvoitteet määrittyvät vesipolitiikan puitedirektiivin pohjalta. Direktiivin 7 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus yksilöidä kaikkia vesimuodostumat, joista otetaan tai aiotaan ottaa vettä ihmisten käyttöön keskimäärin vähintään 10 m³ päivässä tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin. Sellaisia vesimuodostumia, joista otetaan keskimäärin yli 100 m³ vettä päivässä, on jäsenvaltioiden seurattava direktiivin liitteen V mukaisesti.

Suomessa vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisesta vedenottotietojen keräämisestä ja pinta- ja pohjavesien seurannasta säädetään vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004, jäljempänä VHJL) 5 ja 9 §:ssä. VHJL:n 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluu kerätä tarpeelliset tiedot talousveden ottoon tarkoitetuista alueista, kun taas VHJL 9 §:ssä asetetaan yleiset pinta- ja pohjaveden seurantavelvoitteet. Valmistelutöiden mukaan VHJL 5 §:ssä tarkoitettut tiedot tulee kerätä erityisesti I luokan pohjavesialueilta sekä juomavedenottoon käytettäviltä pintavesialueilta. Tietojen keräämisen tulisi tapahtua yhteistyössä vesihuoltolaitosten kanssa ja VHL 15 §:n mukaisia tarkkailutietoja hyödyntäen.

Vesihuoltolaitoksen tarkkailutietojen toimittamisvelvollisuudesta viranomaiselle on säädetty VHJL 11 §:n 3 momentissa ja jätevesien käsittelyyn liittyvien tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle määrätään yleensä ympäristönsuojelulain (86/2000) 46 §:n perusteella ympäristöluvassa. VHJL 11 §:n 3 momentin nojalla julkisia palveluja tarjoavien laitosten on annettava maksutta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hallussaan olevia tarpeellisia tietoja vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi. Näin ollen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien on mahdollista saada VHL 15 §:n mukaiset tarkkailutiedot vesihuoltolaitokselta, sille vettä toimittavalta tai sen jätevedet käsittelevältä taholta paitsi vesihuoltolain mukaisen valvontatoimivaltansa myös yllä mainittujen säännösten perusteella.

Kaiken kaikkiaan tarkkailusäännöksiä on useissa eri laeissa ja asetuksissa ja eri lakeihin perustuvat vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvoitteet ovat ainakin jossain määrin päällekkäisiä. Vesihuoltolaissa tarkkailuvelvoitteiden tarkoituksena on välittömästi laitoksen omaan toimintaan liittyvä raakaveden tarkkailu.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä on punninnut vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvoitteiden tarkistamista useasta näkökulmasta. Ensinnäkin tarkkailuvelvoitteilla on yhteys ylempänä käsiteltyyn vesihuoltolaitteiston ylläpitoon ja saneeraukseen. Toiseksi työryhmän käsityksen mukaan raakaveden tarkkailussa on jossain määrin puutteita. Kolmanneksi työryhmä on seurannut, mitä tarkkailuvelvoitteita uudistettavan olevaan juomavesidirektiivin (98/83/EY) mahdollisesti sisällytetään. Neljänneksi työryhmä on tarkastellut vesihuoltolaitosten, muiden toimijoiden ja ympäristöhallinnon seuranta- ja tarkkailuvelvoitteiden suhdetta.

Työryhmä katsoo olevan syytä varmistaa, että raakaveden tarkkailu tapahtuisi VHL 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Raakavettä ei ilmeisesti tarkkailla järjestelmällisesti kaikilla vesihuoltolaitoksilla, eivätkä tarkkailun tulokset tule automaattisesti tiedoksi vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille. Vaihtoehtoina asianmukaisen tarkkailun varmistamiselle ovat valvonnan tehostaminen, vesihuoltolaitosten ja vettä niille toimittavien tahojen ohjeistaminen ja/tai tarkkailuvelvollisuuden sisällön tarkentaminen lailla ja/tai asetuksella.

Juomavesidirektiivin uudistuksessa säädetään ilmeisesti vesihuollon turvallisuussuunnitelmasta (Water Safety Plan, WSP), joka sisältää myös raakaveden tarkkailun ja jonka laatiminen on tulos-pakolliseksi ainakin suuremmille laitoksille. Juomavesidirektiivin mukaisia tulevia velvoitteita on jossain määrin mahdollista ennakoita vesihuoltolain muutosehdotuksissa, minkä lisäksi sääntelyä voidaan tarvittaessa täsmentää VHL 36 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asetustenantovaltuuden nojalla.

Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesien seurannassa on kysymys vesien tilan sekä eri toimintojen, kuten teollisuuden ja maatalouden, vaikutusten tarkkailusta. Vesihuoltolaitosten näkökulmasta pohjavesialueen tarkkailua tai ylipäänsä niiden toimintaan vain välillisesti

liittyvää vesien tilan tarkkailua ei voida säätää laitosten vastuulle, kun otetaan huomioon aiheuttamisperiaate. Toisaalta nimenomaan veden ottaminen talousvedeksi johtaa seurantavelvoitteiden syntymiseen, minkä vuoksi on saatettu katsoa, että vesihuoltolaitosten tarkkailuvelvoitteita olisi syytä laajentaa.

Työryhmä toteaa, että vesihuoltolaitoksen velvollisuus valvoa raakaveden laatua tulisi perustaa laitoksen erityiseen selvilläolovelvollisuuteen. Vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvollisuuteen voidaan näin ollen sisällyttää vain sellaiset seikat, joista voi aiheutua riskejä vesihuoltolaitoksen asiakkaille. Työryhmä katsoo, että VHL 15.1 § tulisi täsmentää niin, että siinä otettaisiin lähtökohdaksi laitoksen selvilläolovelvollisuus ja raakaveden laatuun kohdistuvat riskit.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa VHL 15 §:n muuttamista siten, että sen mukaiset vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvoitteet ulotettaisiin laitoksen käyttämän raakaveden ja veden hävikin tarkkailun lisäksi laitteiston kuntoon ja viemäriverkoston vuotovesien määrään ja että pykälässä säädettäisiin lisäksi vesihuoltolaitoksen selvilläolovelvollisuuksista. Selvilläolovelvoitteet muodostaisivat perustan laitoksen tarkkailulle.

Muutosehdotukseen sisältyvistä vesihuoltolaitteiston kuntoon ja verkostojen vuotovesiin liittyvistä selvilläolo- ja tarkkailuvelvoitteista on tehty selkoa kohdassa 3.1. Näiden lisäksi VHL 15 §:ään lisättäisiin laitokselle tai sille vettä toimittavalle velvollisuus olla selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä.

4 Vesihuollon erityistilanteisiin varautuminen

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaisesti kiinnittää erityistä huomiota vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen, laitosten varautumissuunnitteluun ja varallaoloon. Vesihuollon erityistilanteella tarkoitetaan kaikkia vesihuollon palvelutuotantoa vaikeuttavia tai vaarantavia tilanteita lukuun ottamatta normaaleja toimintahäiriöitä. Näitä voi aiheutua muun muassa tulvien, sähkökatkosten, luonnononnettomuuksien, teknisten vikojen ja ilkvallan tai terrorismin johdosta. Varautumisella viitataan puolestaan sellaiseen suunnitteluun ja etukäteisvalmisteluun sisältävään toimintaan, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää riittävä valmius erityis- ja häiriötilanteiden sekä poikkeusolojen varalta.

Työryhmän asettamispäätöksessä viitattiin vesihuollon erityistilannetyöryhmän loppuraporttiin (MMM 2005:7), jonka tiettyjen toimenpide-ehdotusten toteuttaminen edellyttäisi vesihuoltolain tarkistamista, sekä Nokian vesiepidemiaan, joka toi esiin kasvaneen tarpeen vesihuoltolaitosten riskinarvioinnin ja varautumissuunnittelun parantamiseen. Ylipäänsä toistuvat vesiepidemiat korostavat erityistilanteisiin varautumisen tehostamistarvetta. Tarkentavan sääntelyn antamista puoltavat lisäksi vesihuoltolaitosten toiminta- ja organisaatiomuotojen monipuolistuminen ja yksityisen sektorin kasvava rooli vesihuollossa.

Säädösvalmistelussa on lisäksi syytä ottaa huomioon valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta (23.11.2006) sekä EU:n juomavesidirektiivin uudistustyö. Tuleva juomavesidirektiivi sisältää ilmeisesti veden turvallisuussuunnitelman (Water Safety Plan, WSP), joka velvoittaa vesihuoltolaitoksia tarkkailemaan talousveden laadullisia riskejä nykyistä perusteellisemmin.

4.1 Julkisen sektorin varautumisvelvoitteet

Nykytila

Vesihuoltolaisissa ei ole erityisiä säännöksiä julkisen sektorin varautumisvelvollisuudesta vesihuollon erityistilanteisiin. VHL 6 §:n 2 momentin mukainen kunnan velvollisuus järjestää vesihuolto on kuitenkin voimassa niin normaali- kuin erityistilanteissa, ja VHL 5 §:ssä tarkoitettu vesihuollon kehittäminen kattaa myös erityistilanteisiin varautumisen.

Terveysturvallisuuslain (763/1994, TSL) 8 §:n 1 momentin nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulee laatia valtakunnallinen suunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi erityistilanteissa, joita pykälän perustelujen mukaan ovat muun muassa tulvat tai sähkökatkokset. Tarkoituksena on, että suunnitelma ohjaa kuntakohtaista erityistilanteisiin varautumista, josta kunnan terveydensuojeluviranomainen on TSL 8 §:n 2 momentin perusteella vastuussa.

Myös talousvesiasetuksen (461/2000) 8 §:n mukaisessa talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelmassa, joka kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee yhteistyössä laitoksen kanssa laatia, tulee ottaa laitoksen ominaispiirteet huomioon ja sisällyttää siihen paikallisista olosuhteista, kuten vedenottamon haavoittuvasta sijainnista tai läheisistä onnettomuusalttiista toiminnoista, aiheutuvat erityisvalvonnan tarpeet.

Vesihuollon erityistilanteissa ei yleensä ole kysymys valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä tarkoitetuista poikkeusoloista, joiden hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Valmiuslain 40 §:ssä edellytetty kunnan valmiussuunnittelu ja varautuminen poikkeusoloihin palvelee kuitenkin vesihuollon toimivuutta myös normaalioloissa tapahtuvien vakavien toimintahäiriöiden ja vahinkotilanteiden aikana. Toisaalta vesihuoltolaitosten toimintojen lisääntyvä ulkoistaminen vaikeuttaa valmiuslain mukaisen valmiussuunnittelun toteuttamista, sillä velvollisuus valmiussuunnitteluun on valtioneuvostolla, valtion hallintoviranomaisilla, valtion liikelaitoksilla ja muilla valtion viranomaisilla sekä kunnilla.

Julkisen sektorin varautumisvelvoitteita voidaan täyttää tiettyjen lakisääteisten instrumenttien avulla. VHL 5 §:n mukaisissa alueellisissa yleissuunnitelmissa tai kunnan kehittämissuunnitelmissa voidaan tarkastella laitosten toimintavarmuutta ja hahmottaa tarvetta laitosten keskinäisiin veden toimittamissopimuksiin. VL 9 luvun 14 §:ssä on mahdollistettu pohjaveden oton rajoittaminen pitkäaikaisen kuivuuden tai siihen verrattavan syyn johdosta, jos rajoitus on tarpeellinen välttämättömän talousveden saannin turvaamiseksi ympäristössä, ja VL 9 luvun 22 §:n nojalla veden toimitaminen kriisi- ja häiriötilanteissa tilapäisesti muualle kuin vesilain mukaisessa luvassa tarkoitettuun käyttökohteeseen on sallittua, jos tämä on tarpeen esimerkiksi kunnan tai suurehkon kuluttajajoukon vedensaannin turvaamiseksi.

Vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) 3 §:ssä mahdollistetaan tuen myöntäminen vesihuoltotoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa tai alueellisen yhteistyön aikaansaaminen vesihuollossa. Tuen avulla on pyritty parantamaan vesihuollon erityistilanteisiin varautumista, jota myös alueellinen yhteistyö esimerkiksi verkostojen yhdistämistapauksissa edistää.

Vesihuollon erityistilannetyöryhmä on ehdottanut kunnan varautumisvelvoitteiden täsmentämistä vesihuoltolainsäädännössä siten, että:

- vesihuoltolain nojalla annettavassa vesihuoltoasetuksessa säädettäisiin erityistilanteiden tarkastelun sisällyttämisestä vesihuollon kehittämissuunnitelmiin; ja että
- kehittämissuunnitelmasta tulisi pyytää valvontaviranomaisten lausunto, lähettää hyväksytty kehittämissuunnitelma näille tiedoksi ja tarkastaa kehittämissuunnitelma määräajoin.

Erityistilannetyöryhmä katsoi, että varautumissuunnittelu tulisi kehittämissuunnitelmissa ulottaa niin vesihuoltolaitosten toiminta-alueille kuin niiden ulkopuolisille asutusalueille. Kehittämissuunnitelmista tulisi käydä ilmi veden johtamismahdollisuudet, varavedenottomahdollisuudet sekä sopimusehdot erityistilanteiden varalta samoin kuin varautumisen parantamisen kehittämistarpeet ja toimenpiteet. Erikseen olisi syytä tarkastella pienten, omista vedenottoista riippuvaisten vesihuoltolaitosten ja vettä toimittavien laitosten toimintavarmuuden kehittämistä erityistilanteissa.

Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmissa vesihuollon erityistilanteita tarkastellaan vesihuoltolakikyselyn perusteella vaihtelevasti. Hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että vesihuollon erityistilanteisiin varautuminen on otettu riittävästi huomioon kehittämissuunnitelmissa, mutta ympäristökeskuksia edustaneista vastaajista vain noin kolmannes oli tätä mieltä. Vuonna 2005 noin puolet kehittämissuunnitelmista sisälsi esityksiä ylikunnallisista erityistilanteiden ratkaisuksista. Vesihuollon varajärjestelmiä, kuten varavedenottojärjestelyjä, tarkasteltiin suurimmassa osassa suunnitelmia. Talousvesiasetuksen 8 §:n mukaisiin valvontatutkimusohjelmiin ei yleensä sisällytetä kattavaa suunnitelmaa vesihuollon erityistilanteista, mutta noin puolessa valvontaohjelmista on kuvaus käyttöhäiriöiden hälytysjärjestelmistä ja toimintahäiriöihin varautumisesta.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä katsoo, että julkiselle sektorille lainsäädännössä asetetut veloitteet varautua vesihuollon erityistilanteisiin ovat yleensä riittäviä erilaisten uhkien torjumisen kannalta. Nykyinen sääntely on kuitenkin johtanut kuntakohtaisesti vaihteleviin ratkaisuihin vesihuollon erityistilannesuunnittelussa. Osa kunnista on tehnyt vesihuoltolaitoksen kanssa TSL 8 §:ssä tarkoitetun suunnitelman erityistilanteiden varalta; osa on taas sisällyttänyt erityistilannesuunnitelman osaksi talousvesiasetuksen 8 §:n mukaista valvontatutkimusohjelmaa tai valmiuslain mukaista valmiussuunnitelmaa. Joissain kunnissa erityistilannesuunnittelu on tapahtunut ilman riittävää yhteistyötä vesihuoltolaitoksen kanssa.

Käytännössä kaikki kunnat eivät ole varmistaneet riittävän kattavasti yhdyskuntien vesihuoltoa. Varautumissuunnittelun taso sekä valmiudet ja kyky toimia erityistilanteissa vaihtelevat kuntakohtaisesti. Suunnittelussa keskitytään usein kokonaisuuksien hallinnan sijaan yksittäisiin kysymyksiin. Selviä puutteita on esimerkiksi vaihtoehtoisten vedenottolähteiden riittävyydessä. Myöskään tilapäistä vedenjakelua tai siitä aiheutuvia kustannuksia ei ole kunnissa yleensä suunniteltu riittävästi etenkin toiminta-alueiden ulkopuolisilla alueilla.

Työryhmän näkemyksen mukaan kunnan varautumissuunnittelusta on aiheellista antaa tarkentavaa sääntelyä, mutta sijoittaa se erityistilannetyöryhmän ehdotuksesta poikkeavalla tavalla. Vesihuollon kehittämissuunnitelma on julkinen asiakirja, mikä voi olla ongelmallista varautumissuunnittelun kannalta. Kehittämissuunnitelmaa ei myöskään ole tarkoituksenmukaista kehittää oikeudellisesti sitovampaan suuntaan ottaen huomioon sen joustavasta hyödyntämisestä koituvat edut. Tavoite kehittää varautumissuunnittelua kehittämissuunnitelman laatimisen yhteydessä voidaan saavuttaa myös opastuksen avulla. Työryhmä katsoo myös, että vesihuollon varautumisvelvoitteita ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä sisällyttämään pelastus- tai valmiuslakiin niiden vesihuollon erityistilanteisiin varautumisesta poikkeavien soveltamisalojen ja erityistarkoitusten takia.

Työryhmä on pohtinut kunnan ja vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteiden suhdetta. Se katsoo, että vesihuoltolaitoksen tulisi huolehtia varautumisesta verkostojensa alueella, kun taas kunnan tulisi vastata varautumisesta vesihuoltolaitosten verkostojen kattamien alueiden ulkopuolella.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa uuden 15a §:n sisällyttämistä vesihuoltolakiin. Siinä säädettäisiin sekä kunnan että vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteista. Kunnan tulisi VHL 15a §:n 3 momentin nojalla varautua vesihuollon turvaamiseen erityistilanteissa vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella. Tässä tarkoituksessa kunnan tulisi suunnitella vesihuoltoa erityistilanteissa turvaavat toimenpiteet, ja sisällyttää suunnitelma valmiuslaissa (1090/1991) tarkoitettuun valmiussuunnitelmaan. Suunnitelman sisällyttäminen valmiussuunnitelmaan olisi tarkoituksenmukaista, sillä vesihuollon turvaaminen muodostaa keskeisen osan myös kunnan valmiussuunnittelua.

4.2 Vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteet

Nykytila

VHL 9 §:n mukainen vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus toiminta-alueen vesihuollosta on voimassa niin normaali- kuin erityistilanteissa. Vesihuoltolaitoksen yleisten toimitusehtojen mallissa asia on ilmaistu siten, että laitos on velvollinen kunnossapitämään ja varustamaan laitoksen laitteistot siten, että vedentoimituksen ja viemärivereden vastaanoton katkoksia tapahtuu mahdollisimman harvoin.

Mualla lainsäädännössä vesihuoltolaitoksille on asetettu tiettyjä erityistilanteisiin varautumisvelvoitteita. Terveysturvallisuusasetuksen (1280/1994, TSA) 8 §:n nojalla vesihuoltolaitoksen on esitettävä selvitys erityistilanteisiin varautumisesta, kun se hakee TSL 18 §:ssä tarkoitettulla tavalla hyväksyntää talousveden toimittamisen aloittamiselle tai muuttamiselle. Jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa on puolestaan ympäristönsuojelulain 43 §:n perusteella annettava tarpeelliset määräykset toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa sekä pilaantumiseen vaaraa ehkäisevistä toimista, ja suuren jätevedenpuhdistamojen ympäristöluvassa voidaan edellyttää puhdistamolta erillistä riskienhallintasuunnitelmaa. Myös vesilain mukaisissa luvissa saatetaan tarvittaessa asettaa esimerkiksi velvollisuus tarkkailla otettavan veden laatua ja keskeyttää tarvittaessa vedenotto (ks. esimerkiksi KHO:2008:58).

Kaiken kaikkiaan vesihuoltolaitosten varautumisesta erityistilanteisiin on säädetty varsin yleisluonteisella tavalla, eikä lainsäädännössä suoraan edellytetä laitoksilta valmiusjärjestelmien luomista. Onkin epäselvää, missä määrin nykyinen sääntely merkitsee vesihuoltolaitoksille yleistä - toiminnan aloittamisesta tai muuttamisesta riippumatonta - velvollisuutta varautua vesihuollon erityistilanteisiin. Vesihuoltolain kannalta kysymys on ennen kaikkea siitä, minkä tasoinen varautuminen on riittävää VHL 9 §:ssä tarkoitettua huolehtimisvelvollisuuden kannalta.

Vesihuollosta huolehtimista ja siihen liittyvää varautumista erityistilanteisiin voidaan tarkastella VHL 27 §:ssä tarkoitettua vesihuollon virheen näkökulmasta. Jos erityistilanne johtaa esimerkiksi vesihuollon keskeytymiseen, on arvioitava tapauskohtaisesti, onko vesihuollossa olosuhteet ja laitoksen varautuminen erityistilanteisiin - tai sen puute - huomioon ottaen virhe. Vesihuoltolaitoksen yleisten toimitusehtojen mallissa asiaa tulkitaan siten, että laitoksella on oikeus tilapäisesti

keskeyttää vesihuoltopalvelut ylivoimaisen esteen tai laitoksesta riippumattomasta syystä (laitteen tai putken rikkoutuminen, sähkön toimituskatkos, vedenhankinnan häiriö, sammutusveden toimitaminen) ilman, että kysymys on yleensä vesihuollon virheestä. Toimitusehtomallissa kuitenkin edellytetään, että laitos järjestää yli 24 tuntia kestävien toimituskatkojen aikana mahdollisuuden veden ottamiseen tilapäisistä vesipisteistä.

Vesihuollon erityistilannetyöryhmä on ehdottanut, että vesihuoltolaisissa säädettäisiin kaikille vesihuoltolaitoksille velvollisuus laatia varautumissuunnitelma samaan tapaan kuin teleyritysten valmiussuunnittelusta ja varautumisesta on säädetty viestintämarkkinalaissa (393/2003) ja sen nojalla annetussa asetuksessa viestintämarkkinoihin liittyvästä varautumisvelvollisuudesta ja viranomaistiedotteiden välittämismarkkinoihin liittyvästä varautumisvelvollisuudesta. Erityistilannetyöryhmä katsoi, että pelastus-, valmius- ja terveydensuojelulakien suunnitteluvaihtoehdot vesihuoltolaitosten osalta on tarkoituksenmukaista täyttää yhdellä varautumissuunnitelmalla, jossa otetaan aiempaa selvästi laaja-alaisemmin huomioon poikkeusolojen ohella normaaliolojen erityistilanteet.

Varautumissuunnitelmaan tulisi erityistilannetyöryhmän mukaan säätää sisällytettäväksi nykyisten eri lakien mukaisten suunnitteluvaatimusten lisäksi riskien tunnistaminen, haittojen ennaltaehkäisy, niiden vaikutusten minimointi ja toiminta erityistilanteissa, kuten suunnitelma tiedottamisesta ja väliaikaisen vedenjakelun toteuttamisesta toiminta-alueella. Varautumissuunnitelmaan voitaisiin sisällyttää myös jätevesilaitoksen riskienhallintasuunnitelma ja sammutusvesisuunnitelma, jos laitos on sopimusperusteisessa vastuussa sammutusveden toimittamisesta kunnalle. Siinä tulisi tarkastella hallinnollisista rajoista riippumatta vesihuollon toiminnallista kokonaisuutta. Esimerkiksi pienten vesiosuuskuntien, jotka toimittavat asiakkailleen suuremmalta laitokselta ostettua vettä, suunnitteluvaihtoehto tulisi katetuksi vettä toimittavan laitoksen varautumissuunnitelmassa.

Erityistilannetyöryhmä totesi, että lakisääteinen suunnitelmavelvoite ei edellyttäisi laitokselta uutta varautumissuunnitelmaa, jos sen laitoksella jo on suunnitelma, joka täyttää asetettavat varautumissuunnitelmavelvoitteet. Varautumissuunnitelma tulisi säätää päivitettäväksi, jos laitoksen toimintaympäristössä, toiminnassa tai organisaatiossa tapahtuu muutoksia, ja erityisesti jokaisen merkittävän häiriötilanteen jälkeen. Myös siihen sisältyvää riskitarkastelua tulisi täydentää tarpeen mukaan.

Vesihuoltolain erityistilannetyöryhmä on ehdottanut varautumissuunnitelman lisäksi myös muita toimenpide-ehtoja vesihuoltolaitosten varautumiseen liittyen. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmä ehdotti lisättäväksi vaatimuksen desinfiointivalmiudesta kaikille vesihuoltolaitoksille. Lisäksi työryhmä ehdotti, että vesihuoltolaitoksen turvallisuutta mitattaisiin uudella varmuusluokituksella ja laitoksilta edellytettäisiin tarvittaessa luokituksen mukaisen toimintavarmuuden parantamista. Valmiuslakiin työryhmä ehdotti säännöstä, jonka mukaan viranomaisella voisi velvoittaa vesihuoltolaitoksen luovuttamaan tai toimittamaan talousvettä laitoksen toiminta-alueen ulkopuolisen yhdyskunnan välttämättömän vesihuollon turvaamiseksi. Desinfiointivalmiudesta ollaan säätämässä talousvesiasetuksen (461/2000) uudistamisen yhteydessä. Varmuusluokituslainsäädäntö tai valmiuslain muuttamisehdotus ei ole vielä johtanut konkreettisiin jatkotoimiin.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa vesihuollon erityistilannetyöryhmän tapaan vesihuollon toimivuuden kannalta olevan keskeistä, että vesihuoltolaitokset toimittavat riittävän määrän turvallista vettä riittävällä paineella ja että viemärointi on hoidettu asianmukaisesti. Siten vesihuollossa tulisi varmistaa hyvälaatuisen veden (varavesilähde), energian (varavoima), veden käsittelykemikaalien, väliaikaisen vedenjakelukuluston ja henkilöstön saatavuus sekä automaatiojärjestelmien toimivuus vesihuollon erityistilanteissa. Erityistilanteisiin varautumisen tulisi olla kokonaisvaltainen osa vesihuoltotoimintaa laitosten suunnittelusta ja rakentamisesta niiden ylläpitoon ja asiakassuhteisiin. Veden riittämyys- tai saastumistilanteissa hyvin toimiva tiedottaminen ja tilapäisen vedenjakelun järjestäminen ovat myös keskeisessä asemassa. Varatoimista olisi syytä huolehtia paitsi laitoskohtaisesti, mutta myös toimialan yhteistyönä.

Työryhmä kannattaa erityistilannetyöryhmän ehdottaman varautumissuunnitteluvaihtoehdon sisällyttämistä vesihuoltolakiin. Velvoite olisi tärkeää ulottaa kaikkiin vesihuoltolaitoksiin niiden toimintamuodosta riippumatta. Sääntely ei olisi juurikaan päällekkäistä suhteessa nykyiseen sääntelyyn

nähdessä, sillä vesihuoltolaitoksen tulee tällä hetkellä esittää selvitys erityistilanteisiin varautumisesta ainoastaan silloin, kun se hakee terveydensuojelulain mukaista hyväksyntää toiminnan aloittamiseen tai muuttamiseen. Työryhmä katsoo, että vesihuoltolain mukaisen systematiikan ja vesihuoltolaitosten organisointimuotojen monipuolistumisen takia on syytä pitää mielessä ero kunnan ja vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteiden välillä. Erityistilannetyöryhmän esille tuomat muiden lakien kuin terveydensuojelulain mukaiset varautumissuunnitelmavelvoitteet ovat vesihuoltolaitosten kannalta luonteeltaan korkeintaan välillisiä liittyen kunnan mahdolliseen omistaja-asemaan.

Työryhmä toteaa, että vesihuollon erityistilanteisiin varautumisen tulisi kattaa sekä talous- että jätevesihuolto ja myös tukkulaitosten tulisi olla sen piirissä. Myös vesihuoltolaitoksen varallaolo olisi syytä sisällyttää osaksi laitoksen varautumissuunnitelmaa silmällä pitäen normaaliolojen erityistilanteita, joita valmiuslaki ei kata. Sääntelyn tulisi mahdollistaa myös juomavesidirektiiviin todennäköisesti sisällytettävän turvallisuussuunnitelman (WSP) implementointi joustavalla tavalla. Lisäksi työryhmässä on painotettu viranomaisten ja laitosten yhteistyön tärkeyttä, kun varautumissuunnitelmia laaditaan ja sitä, että varautumisvelvoitteiden sisällön ja kustannusten ei tule muodostua pienille laitoksille kohtuuttomiksi.

Työryhmä toteaa, että varautumisen tarpeita olisi syytä mitoittaa vesihuoltolaitoksen koon ja sen toiminnan riskien mukaan. Pienemmillä laitoksilla esimerkiksi riskinarviointi, johon varautuminen pohjattaisiin, voitaisiin suorittaa tarkistuslistan avulla, mikä ei vaatisi laitokselta suuria resursseja. Jo tällaisen riskinarvioinnin avulla voitaisiin saada ensiarvoisen tärkeää tietoa niistä seikoista, joihin pienen laitoksen tulisi varautumisessaan keskittyä. Isommilta laitoksilta, joilla toiminnan riskit ovat myös isommat, edellytettäisiin perusteellisempaa riskinarviointia.

Työryhmässä keskusteltiin myös varautumissuunnitelmaan sisällytettävien tietojen salassapidosta. Tältä osin VHL 35 §:ssä on viittaussäännös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) salassapitosäännösten soveltamisesta lain mukaisten tehtävien suorittamisessa. Julkisuuslain perusteella salassa pidettäviä asiakirjoja ovat muun muassa viranomaisten valmiussuunnitelmat ja muut vastaavat valmiustoimintaan ja varautumiseen liittyvät asiakirjat ja ohjeet. Tällaiset tiedot ovat salassa pidettäviä myös silloin, kun niitä on sisällytetty varautumissuunnitelmaan. Vesihuoltolaitoksen edustajalla on myös julkisuuslain 23 §:n mukainen vaihtoehtoisuus valmiussuunnitelman laatimisen yhteydessä mahdollisesti tietoonsa saamista salassa pidettävistä tiedoista.

Työryhmän ehdotukset

Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmä ehdottaa vesihuoltolaitosten varautumisvelvoitteiden täsmenämistä uudessa VHL 15a §:ssä. Sen 1 momentin perusteella vesihuoltolaitoksen tulisi arvioida toimintaansa liittyvät riskit ja laatia suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin laitoksen velvoitteesta ryhtyä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin ja 4 momentissa velvoitteet ulotettaisiin soveltuville osin vesihuoltolaitoksille vettä toimitaviin tai niiden jätevesiä käsitteleviin tahoihin.

Vesihuoltolaitoksen tulisi laatia varautumissuunnitelma yhteistyössä ainakin kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten ja muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten kanssa. Yhteistyötä voitaisiin tarvittaessa tehdä myös kunnan terveydensuojeluviranomaisia ohjaavan aluehallintoviraston ja Valviran kanssa. Pelastuslain 4 §:n mukaisia pelastusviranomaisia ovat pelastustoimen alueen pelastusviranomaiset ja valtion pelastusviranomaiset. Yhteistyötä tehtäisiin ensisijaisesti pelastustoimen alueen pelastusviranomaisten kanssa ja tarvittaessa myös aluehallintoviraston pelastusviranomaisten kanssa.

Tarkoituksena olisi, että vesihuoltolaitos pystyisi täyttämään kaikki sille lainsäädännössä asetetut varautumissuunnitelmavelvoitteet VHL 15a §:ssä tarkoitetulla varautumissuunnitelmalla. Laitos voisi sisällyttää mahdolliset aiemmin laaditut riskinarviot ja erityistilanteiden varalta laaditut suunnitelmat osaksi nyt edellytettävää varautumissuunnitelmaa. Varautumissuunnitelmaan voitaisiin sisällyttää esimerkiksi jätevesien puhdistuslaitokselta ympäristöluvassa edellytetty riskienhallintasuunnitelma ja pelastuslain (468/2003) 9 §:n mukainen pelastussuunnitelma. Uudella sääntelyllä ei edellyttäisi laitokselta uutta varautumissuunnitelmaa, jos laitoksella jo on suunnitelma, joka täyttää varautumissuunnitelmalle VHL 15a §:ssä asetetut vaatimukset.

Vesihuoltolaitosten erityistilanteisiin varautumisen suunnittelun edistämiseksi työryhmä ehdottaa verkkotyökalun kehittämistä. Vesihuoltolaitokset voisivat työkalun avulla arvioida toimintansa riskejä ja niiden vaikutuksia, suunnitella tarvittavia ennakkotoimenpiteitä uhkien vähentämiseksi ja laatia erilaisiin poikkeustilanteisiin soveltuvat toimenpiteet. Työkalun mukaisen suunnittelun tulisi kattaa varautuminen niin vesihuollon sisäisiin kuin ulkoisiin riskeihin. Työkalun kehittämisessä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi Maailman terveysjärjestön WHO:n kehittämää vesihuoltolaitoksen riskien arvioinnin ja niihin varautumisen selvitystä ja suunnitteluohjetta (Water Safety Plan) sekä Suomen ympäristökeskuksen julkaisua *Vesihuollon erityistilanteet ja niihin varautuminen*. Kehitystyö voitaisiin toteuttaa Huoltovarmuuskeskuksen, Vesihuoltopoolin, Vesi- ja viemärlaitosyhdistyksen, Suomen ympäristökeskuksen, Valviran, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Suomen kuntaliiton yhteistyönä.

5 Vesihuoltolaitoksen verkostoon liittäminen ja siitä vapauttaminen

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tuli tehtävässään kiinnittää erityisesti huomiota vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämiselvöllisyyteen ja siitä vapauttamiseen.

Useat kiinteistönomistajat ja -haltijat ovat hakeneet vapautusta kiinteistönsä liittämiselvöllisyydestä vesihuoltolaitoksen verkostoon. Kuntien tulkinnat vapauttamisen edellytyksistä vaihtelevat, mutta jos vapautusta ei myönnetä, pysyy päätös hallintotuomioistuimissa lähes poikkeuksetta voimassa. On myös esitetty, että kiinteistön laitteiston liittämiskohta vesihuoltolaitoksen verkostoon olisi tarpeen määritellä nykyistä tarkemmin.

5.1 Liittämiselvöllisyydestä vapauttaminen

Nykytila

VHL 10 §:ssä ilmaistaan pääsääntö, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitseva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja viemäriin. Vesihuoltolaitoksen viemäriin liittämiselvöllisyyden on tarpeen erityisesti siksi, että kaikki EU:n yhdyskuntajätevesidirektiivissä tarkoitetut taajamat saatettaisiin vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen piiriin. Liittämiselvöllisyydestä voidaan myöntää VHL 11 §:n nojalla vapautus vain poikkeuksellisesti. Vapauttamisesta päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Vapauttamisen yleisenä perusteena VHL 11 §:n 2 momentissa on kiinteistön omistajaan tai haltijaan kohdistuvan liittämisen kohtuuttomuuden lisäksi se, että vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon hoitamista toiminta-alueella. Kun vaarantamattomuusperustetta harkitaan, tulee ottaa huomioon niin käsillä oleva vapauttamishakemus kuin jo myönnetty tai olemassa olevat poikkeukset. Toiminta-alueella liittämiselvöllisyydestä vapautettavia kiinteistöjä on käsiteltävä yhdenmukaisin perustein (KHO 1.10.2008T2423).

Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä on usein arvioitu liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen edellytyksiä (KHO 24.8.2006T2153, KHO 15.5.2001T311, KHO 1.10.2008T2423, KHO 31.10.2008T2760). Tulkintalinja on ollut kiinteistön omistajien ja haltijoiden kannalta siten ankara, että korkein hallinto-oikeus ei ole katsonut yhdessäkään työryhmän tiedossa olevista tapauksista, että vapauttamisen edellytykset olisivat täyttyneet.

Kuntaliiton kuntien ympäristönsuojeluhallinnolle tekemien kyselyjen valossa vapauttamispäätöksiä tehdään kunnissa yhteensä noin 500 vuodessa. Vesihuoltolakikyselyssä kiinteistön liittämiselvöllisyyden väljentäminen sai melko vähän kannatusta. Alle puolet vastanneista oli sitä mieltä, että toiminta-aluepäätöksessä tulisi voida päättää liittämiselvöllisyydestä vapauttamisesta alueittain tai että vapauttamisesta tulisi ylipäänsä voida päättää yleisemmin kuin kiinteistökohtaisesti. Suuri enemmistö vastaajista piti VHL 11 §:n mukaisia liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen perusteita sopivina niin vesijohdon kuin hule- ja jätevesiviemäriin osalta. Vesihuoltolakikyselyn tulosten valossa myös nykyinen vapauttamismenettely on toimiva.

Liittämiselvöllisyydestä vapauttamista koskevan päätöksen voimassaolosta ei ole erikseen säädetty vesihuoltolaissa, joten päätökset ovat yleensä toistaiseksi voimassa olevia. Kunnissa päätöksiä annetaan myös määräaikaisina. Vesihuoltolakikyselyyn vastanneista yli kolme neljäsosaa kannatti päätösten määräaikaisuutta. Erityisen suurta kannatus oli tältä osin valvontaviranomaisen ja vesihuoltolaitosten edustajien keskuudessa.

Kuntien ei ole mahdollisuutta periä vapauttamishakemusten käsittelystä maksua. Vesihuoltolakikyselyn perusteella merkittävä enemmistö kuntien edustajista kannattaa mahdollisuutta maksun perimiseen. Muista kyselyyn vastanneista kuitenkin yli puolet vastusti tätä.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä on tarkastellut liittämiselvöllisyydestä annettavan vapauttamispäätöksen väljentämisen tarvetta. Asian käsittelyssä on tuotu esiin vesihuoltolain valmistelutausta siltä osin, että liittä-

misvelvollisuussäätelyyn päädyttiin huolellisen harkinnan perusteella taloudellisten sekä terveyden- ja ympäristönsuojelullisten syiden johdosta. Siten säätelyn mahdolliseen väljentämiseen tulisi olla selvä tarve.

Työryhmä toteaa, että osa kunnista saattaa myöntää vapautuksia vesihuoltoon liittämismuutosten suudesta melko kevein perustein, kun taas alueellisten ympäristökeskusten ja erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden tulkintalinja on tässä suhteessa kiinteistön omistajan kannalta selvästi tiukempi. Alueellisilla ympäristökeskuksilla ei kuitenkaan käytännössä ole voimavaroja selvittää yksittäisten vapauttamispäätösten vesihuoltolain mukaisuutta VHL 32 §:ssä tarkoitettujen muutosten kautta. Siten VHL 11 §:ää tulkitaan vaihtelevasti.

Liittämismuutosten väljentämisestä on työryhmässä esitetty erilaisia näkemyksiä niin kiinteistönomistajan tai -haltijan kuin vesihuoltolaitoksen näkökulmasta. Kiinteistönomistajan kannalta joustavampi vapauttamispäätösten säätely mahdollistaisi suuremman valinnanvapauden kiinteistön vesihuollon järjestämisessä. Vesihuoltolaitosten näkökulmasta liittämismuutosten väljentäminen on toiminut sinänsä hyvin, mutta liittämisoikeutta olisi syytä väljentää vapaa-ajanasuntojen kohdalla, koska niiden vähäinen käyttö voi johtaa vedenlaatuongelmiin.

Liittämismuutosten väljentämiseen olisi sinänsä useita vaihtoehtoja. Ensinnäkin vesihuoltolain voimassa oloa voitaisiin säätää mahdollisuudesta vapauttaa tiettyjä alueita liittämismuutosten voimassa oloa alueen hyväksymispäätöksen yhteydessä. Toiseksi VHL 10 §:n mukaista yleistä liittämismuutosten voimassa oloa voitaisiin väljentää. Kolmanneksi olisi mahdollista väljentää VHL 11 §:n mukaisia vapauttamismuutoksia. Lisäksi vapauttamisen kiinteistökohtaisuutta voitaisiin lieventää siten, että vapautus voitaisiin myöntää osalle kiinteistöä tai sillä sijaitsevia rakennuksia.

Työryhmässä on pohdittu myös liittämismuutosten suhdetta vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymispäätökseen. Nykyisin toiminta-alueiden rajaamiskäytännöt vaihtelevat. Toiminta-alueiden huolellinen rajaaminen vähentäisi osaltaan tarvetta väljentää liittämismuutosten voimassa oloa.

Työryhmä katsoo, että liittämismuutosten voimassa oloa ei ole tällä hetkellä tarpeen puuttua lainsäädännöllisin keinoin. Vapauttamismuutoksia olisi sinänsä mahdollista yhtenäistää suuntaamalla voimavaroja niiden valvontaan. Työryhmä kuitenkin toteaa, että liittämismuutosten voimassa oloa on käyty aivan viime aikoina vilkasta keskustelua etenkin haja-asutuksen talousjätevesiasetuksen toimeenpanoon liittyen. Maa- ja metsätalousministeriöön on tullut useita yhteydenottoja kiinteistön liittämismuutosten voimassa oloa vesihuoltolaitoksen verkostoon haja-asutusalueilla. Liittämismuutosten voimassa oloa ja siitä vapauttamista saattaakin olla tarpeen vielä selvittää erikseen työryhmässä edustettuina olevien tahojen kesken valmisteltaessa hallituksen esitystä vesihuoltolain tarkistamisesta.

Työryhmä on pohtinut kysymystä vapauttamispäätöksen määräaikaistamisesta vapauttamismuutosten voimassa oloa ja vapauttamispäätöksen ehdot huomioon ottaen. Jos vapauttamisen VHL 11 §:n mukaiset edellytykset tai vapauttamispäätöksen ehdot eivät olosuhteiden muuttumisen takia enää täyty, on valvontaviranomaisen mahdollista puuttua asiaan ilman määräaikaissäätelyäkin. Osa kunnista on myös myöntänyt vapautuksia määräaikaistamisena, ja päätöksissä on usein asetettu ehdoksi olosuhteiden pysyminen ennallaan. Työryhmä pitää tärkeänä, että vapauttamispäätös sidottaisiin määräaikaisten sijaan vapauttamisen edellytysten täyttymiseen. Näin ollen työryhmä ei pidä tarpeellisena, että liittämismuutosten voimassa oloa vapauttamispäätös säädettäisiin annettavaksi määräaikaistamisena.

Työryhmässä on keskusteltu mahdollisuudesta periä maksu vapauttamishakemuksen käsittelystä. Maksun periminen vapauttamishakemuksen käsittelystä edellyttäisi vesihuoltolain erillistä säätelyä. Kuntalain (365/1995) ei ole yleistä kunnallisten maksujen perusteita koskevaa säätelyä, mutta muualla lainsäädännössä kunnan perimistä käsittely- ja päätösmaksuista säädetään esimerkiksi ympäristönsuojelulain 105 §:ssä, maankäyttö- ja rakennuslain 145 §:ssä ja terveydensuojelulain 50 §:ssä. Näiden säännösten sekä valtion maksuperustelain valossa maksu voisi vastata enintään päätöksen tekemisestä kunnalle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää, ja maksun perusteista olisi määrättävä tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

Maksua puoltavana näkökohtana on painotettu sitä, että kunnille aiheutuu lukuisten vapauttamishakemusten käsittelystä merkittäviä kustannuksia. Toisaalta maksua on vastustettu, koska oikeus hakea vapautusta lieventää muuten ehdotonta liittämismuutosten voimassa oloa, eikä kynnystä vapautuksen hakemiseen haluttaisi korottaa maksulla.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että VHL 11 §:stä poistetaan velvollisuus varata elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi. Muutoksen tarkoituksena olisi vähentää keskusten työmäärää asiassa, johon ne eivät katso voivansa todellisuudessa vaikuttaa.

Vapauttamishakemuksen käsittelystä perittävästä maksusta voitaisiin tarvittaessa säätää VHL 11 §:n 3 momentissa. Sen nojalla kunta voisi periä vapauttamishakemukseen tekemästään päätöksestä maksun, joka vastaa kunnalle päätöksen tekemisestä aiheutuvaa keskimääräistä kustannusta, ja maksun perusteista määrättäisiin tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa. Koska työryhmässä oli maksun tarpeesta ja vaikutuksista erilaisia käsityksiä, on ehdotus kirjattu hakusulkeisiin.

5.2 Liittämiskohdat

Nykytila

VHL 12 §:n nojalla vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä. Säätely ulottuu vesihuoltolaitoksen toiminta-alueelle. On kuitenkin tulkinnanvaraista, millä etäisyydellä liittämiskohta voi sijaita, jotta se olisi kiinteistön välittömässä läheisyydessä.

VHL 12 §:n perusteluissa todetaan tarkoituksena olevan, että liittämiskohtien enimmäisetäisyydet säilyisivät käytännössä vastaavina kuin aikaisemmissa säädöksissä. Vesi- ja viemärlaitoslain (982/1977, jäljempänä VVL) 9 §:n nojalla liittymiskohtaa ei saanut asemakaava-alueen ulkopuolella määrätä 100 metriä kauemmaksi lähimmästä liitettävästä rakennuksesta. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1280/1994) 10 §:n nojalla kiinteistön omistaja tai haltija oli asema- ja rakennuskaava-alueilla velvollinen liittymään yleiseen vesijohtoon tai viemäriin, joka on enintään 20 metrin päässä tontin tai rakennuspaikan rajasta. Vesi- ja viemärlaitosyhdistys suosittelee, että näitä metrimääriä noudatettaisiin edelleen, mutta niistä voitaisiin tarvittaessa jonkin verran poiketa.

Vesihuoltolakikyselyn vastaajista suurin osa katsoi, että liittämiskohdan sijainnista ei ole tarvetta säätää tarkemmin. Huomionarvoista kuitenkin on, että alueellisten ympäristökeskusten edustajista merkittävä enemmistö piti tarkentavaa säätelyä tarpeellisena.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä katsoo, että liittämiskohtasäätelyn tarkistamistarpeita arvioitaessa tulee erottaa toisistaan yhtäältä tavanomaiset - ja selvänä enemmistönä olevat - verraten mutkattomat liittämistilanteet, joissa voi olla kysymys lähinnä liittämiskohdan metrimääräisestä etäisyydestä, sekä toisaalta yksittäistapaukset, kuten teiden alitukset tai suuriin korkeuseroihin liittyvät tilanteet, joiden selvittäminen saattaisi vaatia lainsäädännöllisiä muutoksia tai ohjeistuksen tarkentamista. Liittämiskohdan sijainti on aiheuttanut käytännön ongelmia ainoastaan poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa, joiden ominaispiirteiden huomioon ottaminen säätelyssä ei ole tarkoituksenmukaista.

Työryhmä toteaa, että tavanomaisten tilanteiden kannalta vesihuoltolain mahdollinen tarkistamistarve kohdistuu lähinnä siihen, tulisiko etäisyys määritellä kiinteistön sijaan suhteessa rakennukseen, rakennuspaikkaan tai tonttiin. Yksiselitteisistä metrimääräistä ei tule säätää, koska ne eivät mahdollistaisi tapauskohtaista joustoa. Liittämiskohdan sitominen rakennuspaikkaan tai tonttiin sitoisi liittämisetäisyyden selvemmin liitettäviin rakennuksiin ja voisi edesauttaa myös toiminta-alueiden tarkoituksenmukaista rajausta. Rakennuspaikkoja voi kuitenkin olla useita samalla kiinteistöllä, eikä työryhmän katso olevan tarkoituksenmukaista, että vesihuoltolaitoksen tulisi tällaisissa tapauksissa ulottaa laitteistonsa kiinteistöjen sisälle. Liittämiskohtien sitominen rakennuspaikkaan tai tonttiin muuttaisi myös vesihuoltolain systematiikkaa, jossa kiinteistö on keskeisellä sijalla. Näin ollen työryhmä ei ole päättänyt esittämään liittämisetäisyyden määrittelyn muuttamista.

Sen sijaan työryhmä katsoo, että liittämisen kohtuullisia kustannuksia saattaisi olla tarpeen määritellä tarkemmin silmällä pitäen poikkeuksellisia liittämistilanteita, joissa tarvitaan esimerkiksi kiin-

teistön rajan ulkopuolella selvästi tavanomaista laajamittaisempaa louhintaa tai päällystettyjen pintojen avaamista. Eräs vaihtoehto olisi, että vesihuollosta tehtävän sopimuksen malliehtoja runkovesijohdossa sijaitsevien liittämiskohtien osalta selvennettäisiin tältä osin. Työryhmä pitää kuitenkin selvempänä ratkaisuna säätää vesihuoltolaissa nykyistä tarkemmin tilanteista, joissa liittämiskohdan sijainnista aiheutuu kohtuuttomia kustannuksia kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa VHL 12 §:n muuttamista siten, että pykälään lisätään vaatimus, jonka mukaan liittämiskohtien sijainnista ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia. Muutoksen tarkoituksena olisi varmistaa se, että kiinteistön ulkopuolelle sijoittuvan kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentaminen ei olisi kohtuuttoman kallista verrattuna muiden saman alueen kiinteistöjen laitteistojen rakentamiskustannuksiin.

6 Valvonta ja vireillepano-oikeus

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaisesti kehittää valvonta- ja muita menettelyjä vesihuoltomaksujen lainmukaisuuden varmistamiseksi. Työryhmä on tämän perusteella ja muutoinkin nykyisen oikeustilan selventämistarpeen arvioimiseksi käsitellyt myös vesihuoltolaissa tarkoitettujen, luonteeltaan julkisoikeudellisten säännösten valvontaa.

Tässä kohdassa tarkastellaan mahdollisia muutostarpeita vesihuollon valvontaviranomaisten toimivaltuuksiin sekä vesihuoltolain hallintopakko- ja muutoksenhakusääntelyyn. Vesihuollon maksujen ja vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvontaa laajemminkin käsitellään erikseen kohdassa 8.

Vesihuoltolain valvontasäännökset ovat jossain määrin epäselviä. VHL 4 §:n mukaan lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, vaikka esimerkiksi maksusäännösten valvonta ei kuulu niiden toimialaan.

6.1 Valvontaviranomaiset

Nykytila

Vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat VHL 4 §:n mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Vesihuoltolaissa ei yksilöidä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kunnan terveydensuojeluviranomaisen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtäviä. Lähtökohtana on, että nämä kaikki valvovat kuntien, vesihuoltolaitosten sekä kiinteistön omistajien ja haltijoiden toimintaa toimialallaan. Siten valvontaviranomaisten toimivalta on päällekkäinen. Kuitenkin ainoastaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi käyttää VHL 29 - 30 §:ssä tarkoitettuja pakkokeinoja kuntaa vastaan.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897 /2009) 3 §:n 10) kohdan mukaan keskuskeskukset hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä muun muassa vesivarojen käytön ja hoidon toimialalla. Lisäksi niiden tehtävänä on muun muassa valvoa yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä on terveydensuojelulain 6 ja 7 §:n nojalla valvoa ja edistää terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät liittyvät kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) 5 ja 6 §:n perusteella puolestaan ympäristönsuojelun valvomiseen ja edistämiseen kunnassa.

Vesihuollon valvontaviranomaisina toimivat myös kuluttaja-asiamies sekä kilpailuviranomaiset toimialoillaan. Vesihuoltolain perustelujen mukaan VHL 6 luvun säännösten noudattamista valvoo kuluttaja-asiamies, joka osallistuu myös vesihuollon yleisten toimitusehtojen laadintaan. Kuluttaja-asiamiehen ja kilpailuviranomaisten valvontatoimivalta perustuu kuluttajansuoja- ja kilpailulainsäädäntöön, eikä se siten ulotu varsinaisesti vesihuoltolain mukaisiin kuluttaja- ja markkina-asemaksymyksiin, kuten 18 §:ssä tarkoitettuun vesihuollon maksujen kohtuullisuuteen ja tasa-arvoisuuteen.

Siten vesihuoltolain mukaisten julkisoikeudellisten velvoitteiden noudattamista valvovat VHL 4 §:ssä tarkoitettut valvontaviranomaiset, kun taas vesihuoltoon liittyvien yksityisoikeudellisten velvoitteiden viranomaisvalvonta kuuluu kuluttaja-asiamiehelle ja kilpailuvirastolle niiden lakisääteisten toimialojen mukaisesti.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että vesihuoltolain mukaisten valvontaviranomaisten toimivallan rajat ovat aiheuttaneet sekaannuksia kansalaisten, vesihuoltolaitosten ja viranomaisten keskuudessa. VHL 4 §:n

perusteella voi saada kuvan, että valvontaviranomaisten toimivalta ulottuisi kaikkien vesihuoltolain säännösten valvontaan, vaikka yksityisoikeudelliset kysymykset ja siten esimerkiksi vesihuollon maksut eivät kuulu niiden toimialaan. Myös siitä on esiintynyt epä tietoisuutta, minkä ministeriön vastuulla on vesihuoltolain mukaisen toiminnan ohjaus.

Työryhmä katsoo, valvontatoimivaltaa ei ole tarpeen jakaa vesihuoltolaissa yksityiskohtaisesti VHL 4 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisten kesken. Näiden valvontaviranomaisten toimivaltaa ei ole myöskään luontevaa laajentaa vesihuoltolaitoksen talouden valvontaan.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa nykytilan selventämiseksi, että VHL 4 §:ään lisätään 1 ja 3 momentti. Uudessa 1 momentissa todettaisiin vesihuoltolain mukaisen toiminnan yleisen ohjauksen, seurannan ja kehittämisen kuuluvan maa- ja metsätalousministeriölle. Uudessa 3 momentissa rajattaisiin valvontaviranomaisten toimialojen rajat erityislakien mukaisesti siten, että säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvovan vesihuoltolain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista ja kunnan viranomaisten valvovan näiden säännösten noudattamista toimialoillaan.

Lisäysten merkitys olisi yksinomaan selventävä. Niiden avulla voitaisiin päätellä yksistään vesihuoltolain perusteella, että lain yleinen ohjaus kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle ja että VHL 4 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisten toimialaan kuuluisi vain lain julkisoikeudellisten säännösten valvonta niiden toimialojen mukaisesti.

6.2 Hallintopakko ja muutoksenhaku

Nykytila

VHL 29–30 §:ssä säädetään VHL 4 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisten käytettävissä olevista pakkokeinoista. VHL 29–30 §:ssä tarkoitetut valvontasäännökset ovat tavanomaisia hallintopakkosäännöksiä. Valvontaviranomainen voi käyttää kyseisten lainkohtien mukaisia pakkokeinoja niin kuntaa ja vesihuoltolaitosta kuin kiinteistön omistajaa tai haltijaa vastaan. Kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen voi antaa vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Vesihuoltolakikyselyn perusteella VHL 29–30 §:n mukainen pakkokeinosääntely on tarkoituksenmukainen. Kolme neljäsosaa vastanneista piti VHL 29–30 §:n mukaisia valvontakeinoja riittävinä. Kyselystä kävi myös ilmi, että pakkokeinoja on käytetty vain harvoin. Käyttötilanteet ovat ilmeisesti liittyneet lähinnä VHL 11 §:n mukaisen liittämismääräyksen tai VHL 6 §:ssä tarkoitetun kunnan vesihuollon järjestämismääräyksen laiminlyöntiin.

Vesihuoltolaissa asianosaisen julkisoikeudellisina oikeussuojakeinoina ovat VHL 31 §:n mukainen vireillepano-oikeus, jos kunta on laiminlyönyt VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun vesihuollon järjestämismääräyksen, sekä VHL 32 ja 33 §:ssä tarkoitettu muutoksenhaku. Asianosaiset voivat hakea VHL 32 ja 33 §:n mukaisesti muutosta valvontaviranomaisen vesihuoltolain nojalla antamaan päätökseen sekä liittämismääräyksen vapauttamista koskevaan päätökseen hallinto-oikeudellista tietä. Toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä valitetaan kuntalain mukaisesti.

Kunnan kehittämissuunnitelma- tai järjestämismääräyksen päätökseen ei ole oikeuskäytännössä katsottu olevan mahdollista hakea muutosta kunnallisvalituksella:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus 30.11.2007 nro 07/0668/3: Pirkkalan kunnanhallitus oli päättänyt, että asukkaiden anomukseen järjestää vesihuolto kunnan tietylle alueelle ei suostuta. Hallinto-oikeus ei tutkinut asukkaiden valitusta siltä osin kuin se koski vesihuollon järjestämismääräyksen. Perusteena tälle oli se, että hallinto-oikeus ei katsonut olevansa toimivaltainen ratkaisemaan ensi asteena VHL 29 §:ssä tarkoitettua valvonta-asiaa.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että vesihuoltolain mukainen pakkokeinosäätely vaikuttaa toimivan hyvin. Sen mahdollisena kehittämistarpeena on lähinnä se, tulisiko vesihuoltolaissa yksilöidä, minkä pykälien rikkomiseen VHL 29 § liittyy, sillä pakkokeinojen käyttöala ei selviä vesihuoltolain sanamuodosta. Toisaalta jos VHL 4 §:n mukaisten valvontaviranomaisten toimivaltaa täsmennetään vesihuoltolaissa, ei pakkokeinojen käyttöalaa ole tarvetta rajata erikseen.

Vesihuollon asiakkaan mahdollisuus saada oikeussuojaa vesihuollon järjestämisvelvollisuusasiassa on turvattu riittävällä tavalla VHL 31 §:n mukaisen vireillepano-oikeuden avulla. Työryhmä on harkinnut, pitäisikö vesihuoltolaissa erikseen säätää, että vireillepano tehdään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen, koska ainoastaan se voi antaa VHL 29 §:n 2 momentin perusteella kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen. Koska viranomaisten tulee tarvittaessa siirtää asia oikean viranomaisen käsiteltäväksi, ei tähän kuitenkaan ole työryhmän näkemyksen mukaan tarvetta.

Työryhmä on myös pohtinut, onko vireillepano-oikeuden käyttöala vesihuoltolaissa riittävän laaja. Vireillepano-oikeus on rajattu vesihuollon järjestämisvelvollisuuteen sillä perusteella, että se on ensimmäinen vaihe alueen saattamiselle järjestetyn vesihuollon piiriin. Valvontaviranomaisten pakkotoimioikeudet ulottuvat vesihuoltolaissa kuitenkin sen koko 2 - 3 lukujen alueelle. Myös vesihuoltolaitoksen intressissä saattaisi joissain tapauksissa olla esimerkiksi liittämismääräyksen vireille saattaminen valvontaviranomaisessa.

Toisaalta vesihuoltolain noudattamiseen liittyviä asioita voi panna vireille valvontaviranomaisissa myös hallintolain 19 §:n mukaisesti tai saattaa niitä vapaamuotoisemmin valvontaviranomaisten tietoon. VHL 31 §:n mukaisen vireillepanon tarkoituksena on ennen kaikkea se, että viranomaisen tulee tehdä päätös järjestämisvelvollisuusasiassa. Ilmeisesti myöskään hallintolain mukaisen vireillepanon johdosta VHL 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen ei voi tehdä tutkimatta jättämispäätöstä sen valvontavaltaan kuuluvassa asiassa.

Oikeuskäytännön valossa on epäselvää, missä määrin hallinto-oikeudellinen tuomioistuin voi tutkia vesihuoltoasioita kunnallisvalituksina. Esimerkiksi järjestämisvelvollisuusasia on kuitenkin mahdollista saattaa vireille VHL 31 §:n nojalla, ja tähän vireillepanoon annetusta päätöksestä on mahdollista valittaa. Siten työryhmä ei katso olevan tarvetta vesihuoltolain tarkistamiseen tältä osin.

Työryhmä ei ehdota muutoksia vesihuoltolain pakkokeino- ja vireillepano- ja muutoksenhakusäännöksiin, koska suoranaisia lain tarkistamistarpeita ei ole näiltä osin ilmennyt.

7 Hinnanalennus ja vakiohyvitys

Useilla työryhmän toimeksiannossa mainituilla asioilla on yhteys vesihuoltopalveluiden jatkuvuuden turvaamiseen. Näitä ovat erityisesti vesihuollon erityistilanteisiin varautuminen ja vesihuoltopalvelujen ylläpitäminen. Työryhmä on tarkastellut vesihuollon palvelun keskeytymisestä asiakkaalle maksettavaa vakiohyvitystä erityisesti vesihuoltopalvelujen toimitusvarmuuden edistämiskeinona.

Vesihuoltopalvelujen keskeytyminen saattaa oikeuttaa vesihuollon asiakkaan hinnanalennukseen tai vahingonkorvaukseen. Muun muassa sähkömarkkinoiden puolella on säädetty erikseen vakio-
korvauksesta, johon asiakkaalla on oikeus tavanomaista pitempiaikaisissa sähkön toimittamisen keskeytymistilanteissa. Vakiokorvaussääntelyn ensisijaisena tavoitteena on sähköverkkopalvelujen toimitusvarmuuden parantaminen. Myös muualla lainsäädännössä on alettu säätää vakiokorvauksesta tai -hyvityksestä erilaisten välttämättömyyspalvelujen keskeytystilanteissa.

Nykytila

Vesihuoltolain 6 luvussa säädetään vesihuollon virheestä ja hinnanalennuksesta (27 §) sekä vahingonkorvauksesta (28 §). VHL 25 §:n nojalla nämä säännökset ovat pakottavia vain kuluttajasuh-teissa, jos ei toisin ole erikseen säädetty. VHL 3 §:n 6 -kohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua henkilöä, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa sopimuksen vesihuoltopalveluista, ei siis esimerkiksi asunto-osakeyhtiön asukasta. Vesi-
huoltolakia säädettyäessä kuluttajansuojan vähimmäistason turvaaminen vesihuollossa oli keskeisiä tavoitteita.

VHL 27 §:n mukaan vesihuollossa on virhe, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen tai säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa on virhe myös silloin, kun se on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt, jollei keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Pykälän perustelujen mukaan vesihuollon erityistilanteet, kuten poikkeuksellisista vesiolosuhteista aiheutuvat tilanteet, otetaan huomioon vesihuollon sopimuksissa.

Kuluttajariitalautakunnan ratkaisuissa vesihuollon virheenä on pidetty ainakin alentunutta vedenpainetta ja toistuvia keskeytyksiä vesihuollossa:

Kuluttajavalituslautakunnan päätöksessä dnro 02/39/702 lautakunta katsoi, että alle yhden baarin paineella toimitettu talousvesi ei vastannut normaalia toimitusta ja se suositti talousvedestä perityn hinnan alentamista siihen saakka, kunnes virhe saadaan poistettua.

Päätöksessään dnro 2350/39/2006 lautakunta puolestaan katsoi, että kiinteistön veden toimituksessa noin kaksi kertaa kuukaudessa toistuneet, noin puoli tuntia kerrallaan kestäneet katkokset olivat toistuvia. Katkoksia ei liioin pidetty vähäisinä, kun otettiin huomioon myös toistuvat, veden käyttöä tilapäisesti haitanneet vedenpaineen alentumiset, joiden ei osoitettu johtuneen pelkästään verkoston korjaustöistä tai vedenotossa tapahtuvista muutoksista. Lautakunta suositti hinnanalennusta vesihuollon keskeytyksen perusteella.

Vesihuollon yleisten toimitusehtojen mukaan vesihuollon virheenä pidetään myös esimerkiksi liitos-
työn tai veden toimittamisen ja/tai viemärivereden vastaanoton aloittamisen viivästymistä sovitusta ajankohdasta.

Vesihuollon yleisissä toimitusehdoissa on vesihuollon virheeseen ja vahingonkorvaukseen liittyen käsitelty ylivoimaista estettä, ennalta arvaamatonta tilapäistä keskeytystä ja tilapäistä huoltotyötä. Toimitusehtojen mukaisesti laitoksella on oikeus keskeyttää vedentoimitus ja/tai viemärivereden vastaanotto tai rajoittaa niitä ylivoimaisen esteen vuoksi tai jos se on välttämätöntä ihmishenkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran vuoksi. Laitos voi myös tilapäisesti keskeyttää tai rajoittaa vedentoimitusta ja viemärivereden vastaanottoa, jos se on tarpeen laitoksesta riippumattomasta syyistä tai asiakkaan tai kolmannen aiheuttaman syyn takia. Tällaisia ennalta arvaamattomia tilanteita ovat yleisten toimitusehtojen mukaan esimerkiksi vesihuoltolaitteen tai -putken rikkoutuminen, sähkön toimituskatkos, vedenhankinnan häiriö tai sammutusveden toimittaminen. Lisäksi laitoksella on toimitusehtojen mukaan oikeus keskeyttää tai rajoittaa vedentoimitusta ja/tai viemärivereden

vastaanottoa tilapäisesti, jos se on tarpeen vesihuoltoon liittyvän laitteen, koneistoihin tai verkostoon liittyvän työn tai muun välttämättömän syyn vuoksi.

Vesihuollon erityistilannetyöryhmä kiinnitti loppuraportissaan huomiota siihen, että vesihuoltolaissa ja vesihuoltolaitosten yleisissä toimitusehdoissa omaksuttu vesihuollon virheen määritelmä jättää merkittävän osan vesihuoltolaitoksen vastuusta tulkinnanvaraiseksi. Työryhmän näkemyksen mukaan tämä johtuu pääosin ylivoimaisen esteen käsitteestä ja sen käyttämisestä toimitusehdoissa ilman tarkempaa määrittelyä. Työryhmän mielestä myös osa toimitusehdoissa mainituista virheen poistavista edellytyksistä, kuten sammutusveden samanaikainen toimittaminen, laitteistorikko ja huoltotyöt, vaativat tarkentavia lisäehtoja. Erityistilannetyöryhmä esittikin, että ylivoimaisen esteen käsite tulisi määritellä sopimusoikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti ja ottaa osaksi vesihuoltolaitoksen yleisiä toimitusehtoja, jotta nykyään omaksuttu ylivoimaisen esteen käsite täsmenntyisi.

Muiden välttämättömyyspalveluiden osalta sähkömarkkinalaissa (386/1995) säädetään asiakkaan oikeudesta vakiokorvaukseen palvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella ja korvausoikeuden poistavasta ylivoimaisesta esteestä:

27 f § Vakiokorvaus verkkopalvelun keskeytymisen vuoksi.

Sähkökäyttäjällä on oikeus verkkopalvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen, jos jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä, joka myy sähköä sähkökäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, ei osoita, että verkkopalvelun keskeytyminen johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia hän ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Sähkömarkkinalain vakiokorvausta koskevan säännöksen keskeisenä tavoitteena on parantaa verkkopalveluiden toimitusvarmuutta vähentämällä etenkin sääolosuhteiden aiheuttamia keskeytyksiä sähkön jakelussa. Tarkoituksena on, että säännöksessä tarkoitettu korvausvastuu syntyy, jos verkkopalvelun keskeytymisen syyt ovat yhteydessä siihen tapaan, jolla yritystä hoidetaan. Sähkömarkkinalain 27f §:llä pyritään ohjaamaan verkonhaltijoita varautumaan riittävästi erityistilanteisiin, ja ylivoimaisen esteen määritelmä on rajattu hyvin poikkeuksellisiin tilanteisiin.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä katsoo, että nykyinen vesihuollon virheeseen, hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen perustuva hyvitys- ja korvaussääntely on tulkinnanvaraista ja että ylivoimaisen esteen suhde siihen on epäselvä. Sääntelyn selventäminen vesihuollon virheen tai vahingonkorvausoikeuden tarkentamisen avulla olisi vaikeasti toteutettavissa ja johtaisi helposti pienipiirteiseen sääntelyyn.

Työryhmä on pohtinut ylivoimaisen esteen sisällyttämistä vesihuoltolakiin ja sen suhdetta vesihuollon virheeseen. Työryhmä toteaa, että myös ylivoimaiseen esteeseen rinnastettavat vesihuollon keskeytyksen syyt otetaan huomioon arvioitaessa sitä, onko kysymys vesihuollon virheestä. Ylivoimainen este ei kuitenkaan itsessään poista vesihuollon virhettä, eikä siten asiakkaan oikeutta hinnanalennukseen.

Vesihuollon vakiohyvitys voisi työryhmän näkemyksen mukaan selventää vesihuollon keskeytymisen seurauksia ja parantaa vesihuoltopalvelujen toimitusvarmuutta. Vakiohyvityksen määrä tulisi mitoittaa siten, että se yhtäältä kannustaisi vesihuoltolaitoksia välttämään vähintään 12 tuntia kestäviä vesihuollon keskeytyksiä, mutta ei toisaalta horjuttaisi vakavasti vesihuoltolaitosten taloutta keskeytystilanteissa.

Työryhmä toteaa myös, että nykyinen perusmaksuun sidottu hinnanalennuksen vähimmäismäärä saattaa olla käytännössä riittämätön suhteessa niihin menetyksiin, joita asiakkaille aiheutuu vesihuollon keskeytyksistä. Vuotuinen perusmaksu omakotitalon vesihuollosta voi olla esimerkiksi 35 euroa, josta kahta viikkoa vastaava osuus on alle puolitoista euroa. On myös asiakkaiden tasavertaisen kohtelun kannalta ongelmallista, että hinnanalennuksen vähimmäismäärä on sidottu perusmaksuun, jonka suuruus vaihtelee merkittävästi eri vesihuoltolaitosten välillä. Jos hinnanalennuksen vähimmäismäärä on hyvin pieni, ei asiakkaalla välttämättä ole intressiä vaatia hinnanalennusta vesihuoltolaitokselta.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että vesihuoltolakiin lisättäisiin 27a ja 27b § vesihuollon vakiohyvityksestä ja sen määrästä. VHL 27 §:ää muutettaisiin siten, että tavanomaisesta vesihuoltolaitteiston korjaus- tai huoltotyöstä aiheutuva vesihuollon keskeytys ei merkitse vesihuollon virhettä ja että hinnanalennuksen vähimmäismäärä olisi kaksi prosenttia vuotuisesta käyttö- ja perusmaksusta, kun se nykyisin on kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisesta perusmaksusta. Vakiohyvityssääntelyllä ei olisi vaikutusta VHL 27 §:n 1 momentissa tarkoitettuun vesihuollon virheen määritelmään eikä VHL 28 §:ssä säädettyyn vahingonkorvaukseen.

Ehdotuksen mukaista vakiohyvitystä voisi saada talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen yhtäjaksoisen, vähintään 12 tunnin keskeytymisen perusteella. Pykälän 2 momentissa keskeytymiseen rinnastettaisiin ajanjakso, jona laitoksen toimittamaa talousvettä ei voida lainkaan käyttää tavanomaisiin käyttötarkoituksiin. Oikeutta vakiohyvitykseen rajoittaisi niin sanottu ylivoimainen este, jonka määrittely pykälän 1 momentissa selventäisi vesihuoltolaitosten vastuita suhteessa vedenkäyttäjiiin. Vakiohyvityksen sitominen ylivoimaiseen esteeseen lisäisi osaltaan myös laitosten tarvetta varautua vesihuollon erityistilanteisiin.

Ylivoimaisen esteen määritelmä perustuisi niin sanottuun kontrollivastuun periaatteeseen. Kontrollivastuu on huolimattomuudesta riippumatonta vastuuta, jossa vastuusta vapautumisperusteen muodostavat palvelun tarjoajan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuoliset suoritusesteet. Lisäksi vaaditaan, ettei palvelun tarjoajan ole kohtuudella voitu edellyttää ottaneen estettä huomioon sopimusta tehtäessä, eikä tämä myöskään ole kohtuudella voinut välttää eikä voittaa esteen seurauksia. Vesihuoltolaitoksella olisi todistustaakka siitä, että palvelun heikkeneminen aiheutuu syystä, joka muodostaa vapautumisperusteen.

Hinnanalennus ja vakiohyvitys olisivat toisensa poissulkevia. Hinnanalennuksen tai vakiohyvityksen lisäksi vesihuollon asiakkaalla olisi edelleen oikeus myös VHL 28 §:n mukaiseen vahingonkorvaukseen.

Työryhmä ehdottaa, että vakiohyvityksen määrä sidottaisiin VHL 27b §:ssä vesihuollon keskeytyksen pituuden perusteella tiettyihin prosentiosuuksiin vuotuisista käyttö- ja perusmaksuista. Lisäksi säädettäisiin erikseen vakiohyvityksen enimmäismäärästä, joka voisi olla tuhat euroa. Ehdotetut vakiohyvityksen määrät ovat alustavia.

Ehdotetut vakiohyvityksen määrät johtaisivat vedenkulutuksen kannalta keskimääräisissä omakoti- ja kerrostasossa seuraaviin vakiohyvityksiin:

Esimerkki 1: omakotitalo, 3 asukasta, veden kulutus 120 m³/v.

Keskimääräiset vuotuiset käyttö- ja perusmaksut (vesi- ja jätevesi) = 456,42 €

2 % = 9,13 €

4 % = 18,27 €

8 % = 36,51 €

10 % = 45,64 €

Vakiohyvityksen enimmäismäärällä ei ole merkitystä

Esimerkki 2: kerrostalo, 30 huoneistoa, 75 asukasta, veden kulutus 5000 m³/v.

Keskimääräiset vuotuiset käyttö- ja perusmaksut (vesi ja jätevesi) = 16 430,69 €

2 % = 328,61 €

4 % = 657,23 €

8 % = (1314,46 €) → 1000 € (enimmäismäärä)

10 % = (1643,07 €) → 1000 €

Laskelmien perusteella vakiohyvityksen enimmäismäärä rajoittaisi asunto-osakeyhtiöissä verrattoman vakiohyvityksen määrää.

8 Vesihuoltolaitosten talous ja sen valvonta

Tarkistetun toimeksiantonsa mukaisesti työryhmän oli selvitysten perusteella arvioitava, onko vesihuoltopalvelujen turvaamiseksi tarpeen kehittää vesihuollon maksuja, taloutta ja raportointia koskevia säännöksiä. Erityistä huomiota tuli kiinnittää laitosten taloudenpidon läpinäkyvyyden ja vesihuoltolaitteistojen asianmukaisen ylläpidon turvaamiseen. Tarkasteltavia vaihtoehtoja vesihuoltolaitosten talouden valvonnan ja vesihuoltomaksujen valvonnan kehittämiseksi olivat julkisuusvalvonnan kehittäminen, erityinen valvontalautakunta sekä uuden valvontaviranomaisen perustaminen.

Työryhmän työn tukemiseksi maa- ja metsätalousministeriö on teettänyt vesihuollon maksuista ja vesihuoltolaitosten talouden valvonnasta kaksi selvitystä. Tekniikan tohtori Eija Vinnari laati työryhmän käyttöön huhtikuussa 2009 selvityksen *Vesihuollon organisointi, maksut ja sääntely eräissä vertailumaissa*. Kiuru & Rautiainen Oy:n selvitys *Vesihuoltolaitosten omistusjärjestelyt ja talouden läpinäkyvyyden varmistaminen* valmistui puolestaan joulukuussa 2009.

Työryhmän käytettävissä ovat lisäksi olleet muun muassa Eija Vinnarin väitöskirja *Public Service or Public Investment? An Assessment of the Consequences of New Public Management in the Water Sector*, Susanna Mäkisen diplomityö *Vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvonta* sekä Outi Pennasen selvitys *Kilpailu- ja kuluttajaoikeudellinen näkökulma vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvontaan*.

Työryhmä on kuullut vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvontaan liittyvistä kysymyksistä useita asiantuntijoita. Eija Vinnari ja Jyri Rautiainen (Kiuru & Rautiainen Oy) ovat olleet kuultavina selvityksistään. Energiamarkkinaviraston ylijohtaja Asta Sihvonen-Punkka on ollut työryhmän kuultavana sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.

Selvitysten perusteella vesihuollon talouden läpinäkyvyyden keskeisinä ongelmakohtina voidaan pitää vesihuolto-omaisuuden arvostamista toimintamuodon muutosprosesseissa, laitokseen sijoitetun omaisuuden määrittämisestä, omistajan tuoton laskentaperusteita ja sallittavaa tasoa sekä vesihuoltoon kohdistuvien kustannusten erittelyä monialayhtiöissä.

8.1 Vesihuollon maksut

Nykytila

Vesihuolto muodostaa niin sanotun luonnollisen monopolin. Vesihuoltolaitoksen asiakkaalla ei ole mahdollisuuksia kilpailuttaa eri palveluntarjoajia. VHL 18 ja 19 §:n säännökset maksuista turvaavat asiakkaan asemaa suhteessa vesihuoltolaitokseen. Tarvetta laitoksen asiakkaan aseman turvaamiseen korostaa se, että vesihuoltoa on pidettävä välttämättömyyspalveluna eli yleishyödyllisenä palveluna. EU:n komissio on laatinut yleishyödyllisistä palveluista niin sanotun vihreän kirjan ja valkoisen kirjan (KOM(2000) 580 ja KOM(2004) 374), joiden mukaan kuluttajille tulisi taata tällaisten palveluiden yleinen saatavuus, korkea laatu ja kohtuullinen hinta.

VHL 18 §:ssä säädetään vesihuollon maksujen yleisistä perusteista ja 19 §:ssä eri vesihuollon maksuista. VHL 18 §:n mukaan maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset, ja niihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. VHL 19 §:n nojalla vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen tuottamista palveluista. Nämä edellä mainitut maksut voivat olla eri alueilla erisuuruisia, jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi tai muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

Vesihuoltolain maksusäännösten tavoitteena on niiden perustelujen mukaan yhtäältä turvata kustannusten kattamisen periaatteen toteutuminen ja toisaalta suojata laitoksen asiakkaita kohtuuttomilta maksuilta estämällä laitoksen määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja maksujen käyttö piiloverotukseen. Vesihuollon maksujen tulee määräytyä niin, että kaikki vesihuollosta aiheutuvat

kustannukset otetaan huomioon, minkä lisäksi niihin voidaan sisällyttää enintään kohtuullinen tuotto sijoitetulle pääomalle.

Kustannusten kattamisen periaatetta voidaan tarkastella yhtäältä vesihuoltolaitoksen ja toisaalta vesihuollon asiakkaan näkökulmasta. Vesihuoltolaitoksen toiminnan tulisi olla siten kustannusvas- taavaa, että laitos kattaa paitsi välittömät kulunsa myös kompensoi toiminnastaan ympäristölle ja ulkopuolisille tahoille aiheutuvat haitat. Vesihuoltolaitos veloitetaan esimerkiksi käsittelemään jätevedet tietyn tasoisesti ympäristönsuojelulain nojalla. Periaate edellyttää myös, että toiminnasta aiheutuvat kustannukset siirtyvät maksujen kautta asiakkaiden maksettaviksi oikeudenmukaisessa suhteessa.

Vaikka vesihuoltolain soveltamisala kattaa vain asutuksen vesihuollon ja asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuollon, tulee muidenkin veden käytön sektorien, kuten teollisuuden ja maatalouden, vesipolitiikan puitteiden mukaisesti osallistua riittävästi vesipalveluista aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Siten vesihuollon kus- tannusten kattaminen edellyttää niin vesihuoltolain kuin vesipolitiikan puitteiden perusteella, että vesihuoltolaitoksen asiakkaiden katettaviksi saatetaan oikeudenmukaisessa suhteessa vain heidän käyttämistään palveluista aiheutuneet kustannukset, eivätkä esimerkiksi laitoksen kuluttaja- tai asunto-osakeyhtiöasiakkaat kata laitoksen asiakkaana olevan teollisuuden vesihuollon kustan- nuksia.

Kustannusten kattamisen periaate tukee myös sitä, että pitkäikäisistä investoinneista aiheutuvat kustannukset jaetaan ajallisesti oikeudenmukaisesti laitoksen asiakkaiden kesken. Pitkäikäisistä investoinneista saatavat hyödyt jakautuvat useiden vuosikymmenien ajalle, joten myös maksuja määritettäessä laskennassa tulisi ottaa huomioon investointimenot pitkällä aikavälillä ottaen hu- mioon myös riittävä varautuminen tuleviin saneerausinvestointeihin (ks. kohta 3.1).

Kohtuullista tuottoa pääomalle ei ole vesihuoltolaissa määritelty tarkemmin. Selvitysten mukaan suurimpien vesihuoltolaitoksen tuotto on 10–15 %:n tasolla, ja se lasketaan usein koko pääomalle, ei ainoastaan omistajan sijoittamalle. Kunnan tai kuntien sisäisissä vesihuoltolaitoksen toiminta- muodon muutosprosesseissa siirtyvän omaisuuden arvo määritellään yleensä 1,5–2 -kertaiseksi kirjanpitoarvoon verrattuna. Kunnan taseyksiköistä ei puolestaan ole helposti saatavissa luotetta- vaa tietoa omistajan sijoittaman pääoman määrästä. Joidenkin omistajalainojen korot ylittävät puo- lestaan selvästi markkinakorot ja omistajalle maksettavat lyhennykset saattavat olla varsin suuria. Omistajalle maksettavien tuottojen ja erilaisten omistusjärjestelyjen seurauksena voi vesihuoltolai- toksen kuntaomistajalle tai -omistajille maksettava kassavirta olla lähes puolet vesihuoltolaitoksen liikevaihdosta. Toisaalta useilla pienillä vesihuoltolaitoksilla ongelmana on, että toiminnan kustan- nuksia ei pystytä kattamaan laitoksen perimillä maksuilla.

VHL 19 §:n 2 momentissa mahdollistetaan muiden maksujen kuin käyttömaksun erisuuruisuus eri alueille muun muassa aiheuttamisperiaatteen toteuttamiseksi. Vesihuollosta aiheutuvat kustannuk- set ovat kiinteistöä ja asukasta kohti yleensä sitä suuremmat mitä harvemmin asutusta alueesta on kyse. Vesihuoltolaitoksen asiakkailta peritään kuitenkin verraten harvoin erisuuruisia maksuja, vaikka laitoksen toiminta-alue kattaisi asukastiheydeltään hyvin erilaisia alueita.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmän käytettävissä olleiden selvitysten valossa vesihuoltolain säännöksiä kustannusten kat- tamisesta ja maksuihin sisältyvän tuoton kohtuullisuudesta noudatetaan vaihtelevasti. Yhtäältä haasteena on se, että toiminnan kustannuksia - mukaan lukien vesihuoltolaitteiston ylläpitokustan- nuksia - ei pystytä kattamaan vesihuollon maksuilla joko maksujen pienuuden, toiminnan tehotto- muuden tai suurten omistajatuloutusten johdosta. Toisaalta tuoton kohtuullisuusvaatimuksen nou- dattaminen saattaa olla kyseenalaista osalla laitoksista joko suurten tuloutusten, omaisuuden ar- von määrittelytavan tai omistajalainojen korkean koron vuoksi.

Jotta riittävä varautuminen vesihuoltolaitoksen tuleviin investointeihin voitaisiin taata, olisi vesihuol- tolain nojalla mahdollista säätää maksuihin sisällytettävistä kustannuksista ja niillä katettavista lai- teinvestoinneista, kuten ylläpitoinvestoinneista, nykyistä tarkemmin. Koska kysymys on kuitenkin ennen kaikkea hyvästä johtamisesta, taloudenpidosta ja hallinnosta, työryhmä katsoo, että kovin

yksityiskohtaista sääntelyä ei ole tältä osin perusteltua antaa. Asiaan voidaan vaikuttaa pikemmin vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyden varmistamisen ja mahdollisesti talouden valvonnan avulla.

Työryhmä katsoo, että kustannusten kattamisen periaatteen toteutumisen kannalta on epäselvää, jakautuvatko vesihuollon kustannukset oikeudenmukaisesti vedenkäyttäjien kesken. Jos periaatteen toteutuminen halutaan lainsäädännössä varmistaa, olisi erilaisten alueiden ja eri sektoreiden välisestä kustannusten jaosta mahdollista säätää nykyistä tarkemmin. Ongelmana tällöin kuitenkin on, että eri sektoreiden välisestä kustannusten jaosta voidaan vesihuoltolaissa säätää vain siltä osin, kuin kyse on vesihuoltolain tarkoittamasta asutukseen rinnastuvasta vesihuollosta. Näin ollen asiasta erikseen säätämisen sijaan on työryhmän näkemyksen mukaan syytä pyrkiä varmistamaan vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyys.

Aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen varmistamiseksi työryhmässä on harkittu, että VHL 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu mahdollisuus periä erisuuruisia maksuja muutettaisiin velvoittavampaan muotoon siten, että tarvittaessa maksujen tulisi olla eri alueilla erisuuruisia. Pidättyvä suhtautuminen erisuuruisten maksujen määräämiseen on saattanut estää laitosten yhdistymisiä tai johtaa siihen, että vesihuoltoa varten on perustettu erillinen osuuskunta sen sijaan, että kunnassa jo toimivan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueetta olisi laajennettu. Työryhmä kuitenkin katsoo, että VHL 19 §:n 2 momentin muuttamisella velvoittavampaan suuntaan ei voitaisi varmistaa aiheuttamisperiaatteen toteutumista, koska kustannusten oikeaa kohdentumista on käytännössä hyvin vaikea valvoa. Maksujen rakenteeseen voidaan vaikuttaa tehokkaammin kehittämällä muun muassa VVY:n ohjeistusta ja vesihuoltolaitoksille laadittuja taksamalleja.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä, että VHL 18 §:ssä selvennettäisiin siinä tarkoitettujen investointien kattavan sekä uusinvestoinnit että korjausinvestoinnit. Muutoksen tarkoituksena olisi kiinnittää huomiota vesihuoltolaitteiston asianmukaiseen ylläpitoon, kun vesihuollon maksuista ja vesihuoltolaitoksen omistajalle tehtävistä tuloutuksista päätetään.

Lisäksi työryhmä ehdottaa selvityshanketta vesihuoltolaitosten kustannusten kattamisesta ja niiden tuoton kohtuullisuudesta. Hanketta käsitellään kappaleessa 8.3.

8.2 Vesihuollon talouden läpinäkyvyys

Nykytila

Vesihuoltolaitoksen kirjanpidon tulisi olla riittävän läpinäkyvää, jotta voitaisiin ottaa kantaa vesihuoltolaitoksen maksujen määräytymisperusteisiin. VHL 20 §:n mukaan kunnallisen laitoksen kirjanpito tulee eriyttää kunnan kirjanpidossa. Lisäksi lain 16 §:ssä veloitetaan vesihuoltolaitos tiedottamaan riittävästi siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. VHL 20 §:n mukainen kirjanpidon eriyttäminen voidaan kirjanpitoa koskevan lainsäädännön ja ohjeistuksen perusteella toteuttaa eri tavoin joko kirjanpidollisesti tai laskennallisesti.

Vesihuoltolaitosten kirjanpitoa koskevat laitoksen organisaatiomuodosta riippuen muun muassa kirjanpitolain (1336/1997), kuntalain (365/1995, erityisesti 8 luku), verolakien, osakeyhtiölain (624/2006) ja osuuskuntalain (1488/2001) säännökset. Kirjanpitolautakunta ja sen kuntajaosto vaikuttavat ohjeillaan ja suosituksillaan merkittävästi siihen, miten edellä mainittuja lakeja sovelletaan. Tilinpäätöksen julkaiseminen on kirjanpitolain 3 luvun 9 - 10 §:ssä liitetty sen rekisteröintiin patentti- ja rekisterihallitukselle ja siitä seuraavaan julkaisemiseen kaupparekisterissä.

Vesihuoltolaitosten toimintamuodot vaihtelevat kunnan teknisen organisaation osana toimivista laskennallisesti eriytetyistä yksiköistä ja taseyksiköistä liikelaitoksiin ja osakeyhtiöihin, joiden lisäksi Suomessa toimii lukuisia osuuskuntamuotoisia vesihuoltolaitoksia. Toimintamuodosta riippuen vesihuoltolaitosten talouteen ja kirjanpitoon kohdistuu lainsäädännössä jossain määrin erilaisia vaatimuksia. Lisäksi osa vesihuoltolaitoksina toimivista yhtiöistä ja kunnallisista liikelaitoksista on

niin sanottuja monialayrityksiä eli harjoittaa vesihuoltoliiketoiminnan lisäksi myös muuta liiketoimintaa - esimerkiksi sähköntuotantoa - mikä osaltaan vaikeuttaa laitosten vesihuollon talouden seuranta.

Suurimmat vesihuoltolaitokset toimivat tavallisesti liikelaitoksina tai osakeyhtiöinä, joiden tilinpäätöksistä ja toimintakertomuksista on saatavissa perustiedot laitosten taloudesta. Jos kysymys on kuitenkin monialayhtiöstä, ei sen vesihuoltoliiketoiminnasta ole välttämättä erikseen tietoja saatavilla. Myös kunnallisena taseyksikkönä toimivan vesihuoltolaitoksen vesihuoltoliiketoiminta saattaa olla hankalasti erotettavissa kunnan kirjanpidossa.

Sähkö- ja maakaasuliiketoiminnan puolella liiketoimintojen kirjanpidollisesta eriyttämisestä ja eriytettyjen tilinpäätösten tarkastamisesta, julkaisemisesta ja laatimisesta säädetään asianomaisissa laeissa. Sähkömarkkinalain 7 luvun ja maakaasumarkkinalain 5 luvun perusteella näitä liiketoimintoja harjoittavien yritysten on eriytettävä toiminnot muista liiketoiminnoista ja kunnallisten laitosten kirjanpito tilikausittain kunnan sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Eriyttäminen toteutetaan sähkö- tai maakaasuliiketoiminnan oman tuloslaskelman ja taseen avulla.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että VHL 20 §:ssä asetettu vaatimus kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttämisestä ja muu nykyinen lainsäädäntö eivät riitä takaamaan sitä, että vesihuoltolaitosten talous olisi läpinäkyvää tai että kuntien laitoksille asettamia tuottovaatimuksia voitaisiin luotettavasti vertailla ja selvittää. Erityisesti laitoksen omaisuuden kirjanpitoarvon määrittäminen ja yrityskauppoihin liittyvät järjestelyt, joissa aikaisemmin esitetyn mukaisesti siirtyvän omaisuuden arvo määritetään usein selvästi kirjanpitoarvoa suuremmaksi, vaatisivat lisäsääntelyä tai ohjeistusta. Vesihuoltolaitosten antamat tiedot taloudesta eivät muodosta riittävää pohjaa eri laitosten vertailulle esimerkiksi toiminnan tuottavuuden tai investointiasteen arvioimiseksi. Toimintamuodosta riippuen vesihuoltolaitokset tuottavat taloudestaan ja maksujen määräytymisperusteista erilaista tietoa.

Vesihuollon talouden läpinäkyvyyttä tulisi lisätä siten, että vesihuollon asiakkaat ja muut tahot saisivat riittävästi tietoja kunkin vesihuoltolaitoksen taloudesta. Talouden läpinäkyvyys varmistaisi osaltaan, että vesihuoltolaitokset noudattavat taloudenpidossaan vesihuoltolain säännöksiä. Talouden ja toiminnan läpinäkyvyyden ja vertailtavuuden edistämisen avulla voitaisiin parantaa mahdollisuuksia arvioida julkisesti vesihuollon liiketoiminnan asianmukaisuutta. Se mahdollistaisi myös tarvittaessa nykyistä paremmin kanteiden nostamisen vesihuollon maksuista. Vesihuoltolaitosten näkökulmasta olennaista olisi myös se, että eri laitosten toimintaa ja taloutta kuvaavia tietoja voitaisiin verrata keskenään (benchmarking).

Vesihuoltolaitosten talouden ohella vesihuollon tuotantoketjun muidenkin osien taloudenpidon tulisi olla mahdollisimman läpinäkyvää. Vedenhankintaa varten perustettujen tukkuvesiyhtiöiden ohella jätevesihuollossa on tapahtumassa eriytymistä siten, että puhdistuslaitoksia perustetaan itsenäisiksi yksiköiksi, ja laitosten jätevedet saatetaan puhdistaa myös esimerkiksi teollisuuslaitosten puhdistamoissa. Työryhmän käsityksen mukaan tällaisen kehityksen vuoksi sääntelyssä tulee ottaa huomioon vesihuoltolaitosten lisäksi myös vesihuoltolaitokselle vettä toimittavat tai sen jätevesiä käsittelevät tahot.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa sekä vesihuoltolain muuttamista että selvityshanketta vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyden parantamiseksi. Vesihuoltolain osalta työryhmä ehdottaa ensinnäkin, että vesihuoltolaissa asetettaisiin velvoite vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimiseen kaikille vesihuoltolaitoksille sekä niille vettä toimittaville tai laitosten jätevesiä käsitteleville (VHL 20 §). Toiseksi säädettäisiin vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastamisesta (VHL 20a §) ja kolmanneksi tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta (VHL 20a §). Selvityshanketta käsitellään kohdassa 8.3.

Ehdotetun VHL 20 §:ssä tarkoitetun vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tulisi sisältää tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot. Vesihuoltoa koskevassa toimintakerto-

muksessa tulisi puolestaan tarkastella tilinpäätöstä sekä uuden VHL 20c §:n mukaisessa vesihuollon tietojärjestelmässä tuotettuja tunnuslukuja. Toimintakertomuksesta säättämisen tarkoituksena olisi varmistaa, että tilinpäätöksestä ja vesihuollon tunnusluvuista ilmenevät tiedot muunnettaisiin vesihuollon asiakkaille ymmärrettävään muotoon. Toimintakertomuksen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Verrattuna nykyiseen oikeustilaan ehdotetusta VHL 20 §:stä aiheutuisi lisävaatimuksia tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimiseen etenkin sellaisille monialaisille vesihuoltolaitoksille, jotka harjoittavat vesihuollon lisäksi muuta toimintaa. Muiden vesihuoltolaitosten, esimerkiksi ainoastaan vesihuoltotoimintaa harjoittavien osuuskuntien, osakeyhtiöiden ja kunnallisten laitosten, kannalta pykälä olisi lähinnä nykyisiä tilinpäätökselle ja toimintakertomukselle asetettuja lainsäädännöllisiä vaatimuksia tarkentava.

Kunnallisen vesihuoltolaitoksen erillistilinpäätös selventäisi kunnan ja laitoksen välistä taloudellista suhdetta. Osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoiset tuloslaskelma ja tase antaisivat mahdollisuuden verrata kunnallisen vesihuoltolaitoksen toimintaa yhtiömuotoisiin vesihuoltolaitoksiin. Ne toisivat myös esiin kunnan vesihuoltotoiminnasta tulouttaman tuoton osakeyhtiön osingonjakoon vertailukelpoisella tavalla tai osoittaisivat kunnan laitokselle maksaman taloudellisen avustuksen.

Uuden VHL 20a §:n nojalla vesihuoltolaitoksen tilintarkastajien tulisi tarkastaa myös vesihuoltoa koskeva tilinpäätös osana laitoksen lakisääteistä tilintarkastusta. Säännöksen avulla tilintarkastuksen avulla tapahtuva tilinpäätöksen asianmukaisuuden varmistaminen ulotettaisiin erikseen vesihuoltotoimintaan, jos vesihuoltolaitos on esimerkiksi monialayhtiö.

Uuden VHL 20b §:ssä tarkoitetun julkaisuvaatimuksen taustalla olisivat vesihuollon asiakkaiden ja muun julkisuusvalvonnan tietotarpeet. Pykälässä tarkoitettujen tietojen tulisi olla saatavilla tietoverkossa, mutta vesihuoltolaitoksen ei olisi välttämätöntä julkaista niitä omilla Internet-sivuillaan.

Työryhmä ehdottaa, että vesihuoltolaitoksen talouden läpinäkyvyys taattaisiin osaltaan vesihuollon tietojärjestelmän avulla. Tietojärjestelmää tarkastellaan kappaleessa 9.

8.3 Vesihuoltolaitosten talouden valvonta

Nykytila

Vesihuoltolaitosten talouden valvonta ei kuulu varsinaisesti millekään viranomaiselle. Myöskään sellaista julkista foorumia, mistä vesihuollon taloustiedot olisivat helposti saatavilla ja missä eri laitosten taloutta voisi vertailla, ei ole.

Vesihuollon asiakas voi VHL 34 §:n nojalla riitauttaa vesihuollon maksujen kohtuullisuuden nostamalla kanteen käräjäoikeuteen. Lisäksi asiakas voi saattaa maksuasian kilpailuviraston ja kuluttajan asemassa oleva asiakas kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi. Jos kunnan toimiin tekee kunnallisen liikelaitoksen tai taseyksikkönä toimivan vesihuoltolaitoksen maksujen perusteista omistajan kannan muodostavan taksapäätöksen, voi kuntalainen tehdä tästä kunnallisvalituksen.

Asiakkaan käytettävissä oleviin vesihuoltolaitoksen talouden valvontakeinoihin liittyy tiettyjä ongelmia. Käräjäoikeuskäsittelyn kuluriski on yleensä hyvin suuri asiakkaan intresseihin verrattuna. Työryhmän tietoon ei olekaan tullut, että käräjäoikeuteen olisi nostettu kanteita vesihuollon maksuista. Kilpailuvirasto tai kuluttajariitalautakunta ei puolestaan käsittele maksuasiana vesihuoltolain vaan kilpailunrajoituslain tai kuluttajansuojalain kannalta, ja kunnallisvalitusmahdollisuus on sattumanvarainen riippuen laitoksen toimintamuodosta ja siitä, katsooko kunta taksapäätöksen tekemisen tarpeelliseksi. Näin ollen vesihuoltolaitoksen asiakkaalla ei ole käytettävissään tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia keinoja riitauttaa vesihuollon maksuja.

Selvityksessä kuluttajansuojalain soveltuvuudesta julkisiin palveluihin ja välttämättömyyspalveluihin (KTM 24/2005) todetaan, että vesihuoltolain tavoite estää vesihuollosta perittävien maksujen käyttö piiloverotukseen ei näytä kaikilta osin toteutuneen. Osasyynä piiloverotuksen esiintymiselle selvityksessä nähdään se, että vesihuoltoon ei ole perustettu samanlaista hinnoittelun kohtuulli-

suutta valvovaa erityisviranomaista kuin Energiamarkkinavirasto on sähkön siirtohinnoittelussa. Sähkömarkkinalain 38 §:n nojalla Energiamarkkinavirasto voi antaa määräyksiä esimerkiksi siitä, miten laissa mainittu kohtuullinen hinta tai kohtuullinen tuotto määritetään ja mitä tietoja sähköntuottajan tulee määrittelyyn liittyen julkaista.

Asian käsittely työryhmässä

Toimeksiantoonsa viitaten työryhmä toteaa, että vesihuoltolaitosten talouden valvonnan kehittämisen vaihtoehtoina olisi kolme perusmallia:

1. Uusia valvontamekanismeja ei luoda, mutta vesihuollon talouden läpinäkyvyyttä tehostetaan talouden tunnuslukujen vertailuilla ja määrittelemällä laitosten tiedonantovelvoitteita nykyistä tarkemmin;
2. Valvontaelimeksi perustetaan lautakunnan tyyppinen uusi elin, joka toimii vapaaehtoisena valitusasteena käräjäoikeuden rinnalla ja antaa suosituksia vesihuollon maksuista kuluttajariitalautakuntaa laajemmin; ja
3. Perustetaan uusi valvontaviranomainen Energiamarkkinaviraston tapaan ja mahdollisesti sen yhteyteen.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa etuna voisi olla talouden läpinäkyvyyden lisääntymisen ohella se, että asiakkaan kynnys nostaa kanne käräjäoikeudessa madaltuisi. Vaihtoehto palvelisi siten myös niin sanotun asiakasvalvonnan kehittymistä. Läpinäkyvyyttä lisäävät toimet voitaisiin myös yhdistää 2 tai 3 vaihtoehtoon, jolloin myös niissä tarkoitettun lautakunnan tai valvontaviranomaisen toimintaedellytykset paransivat.

Valvontalautakunta voisi toimia vesihuollon yksittäisten riita-asioiden ei-sitovana ratkaisuforumina. Mahdollisen lautakuntamallin vertailukohtana voisi olla lähinnä kuluttajariita-asioita ratkaiseva Kuluttajariitalautakunta. Lautakunnan päätökset olisivat tapauskohtaisia suosituksia eikä niitä voitaisi panna täytäntöön pakkotoimin. Lautakuntamallin etuina olisivat joustavuus ja mahdollisuus järjestää sen jäsenistöön eri intressitahojen edustus. Asioiden valmistelemiseksi lautakunnalle tarvittaisiin kuitenkin henkilöstö- ja muita voimavaroja ainakin saman verran kuin mahdollisen valvontaviranomaisen perustamiseksi.

Uusi vesihuollon valvontaviranomainen eli regulaattori olisi kolmas vaihtoehto vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonnan järjestämiseksi. Energiahuollossa regulaattorin tehtäviä hoitaa Energiamarkkinavirasto. Se on työ- ja elinkeinoministeriön alainen asiantuntijavirasto, jossa työskentelee noin 35 henkilöä. Esimerkiksi sähkömarkkinoiden valvonta mahdollistaa nykykäyttöarvoon sidotun kohtuullisen tuoton määrittämisen, lähentää pääomien kirjanpitoarvoa nykykäyttöarvoon ja estää pääomien ylisuuren arvottamisen toimintamuodon tai omistuksen muutostilanteissa. Erillisen valvontaviranomaisen perustamiseksi tai Energiamarkkinaviraston toimivallan laajentamiseksi vesihuoltoon tarvittaisiin myös lisävoimavaroja. Tämän vaihtoehdon etuna olisi kuitenkin valvonnan tehokkuus verrattuna muihin valvontamuotoihin.

Kun vesihuoltolaitosten talouden valvonnan toteuttamisvaihtoehtoja verrataan, voidaan niiden arvioida olevan erilaisia valvonnan tehokkuuden ja resurssien tarpeen kannalta. Ennalta arvioiden keveintä valvontavaihtoehtoa edustaisi valvonnan jättäminen yksinomaan niin sanotun asiakasvalvonnan varaan, kun taas regulaattorimalli olisi kattavin, mutta suhteellisen raskas. Talouden läpinäkyvyyden lisäämiseksi tarvittaisiin kaikissa vaihtoehdoissa tietojärjestelmä ja sitä ylläpitävä viranomainen, jolla tulisi olla tarpeelliset keinot tietojen saamiseen laitoksilta. Lautakuntamallin toteuttamiseksi olisi perustettava vesihuollossa keskeisiä tahoja edustavista henkilöistä muodostuva lautakunta ja sen käsiteltäviksi tulevien asioiden valmistelua varten tarvittava henkilöstö tähän soveltuvaan virastoon. Myös regulaattorimallin toteuttamiseksi olisi palkattava valvontatehtäviin vähintään muutama henkilö, jotka tulisi osoittaa tähän soveltuvalla virastolle.

Lautakunta- ja regulaattorimallia toisiinsa verrattaessa huomiota on syytä kiinnittää esimerkiksi valvonnan tehokkuuteen, vaadittaviin resursseihin ja intressiedustuksen tarpeeseen. Lopulta mahdollinen valinta näiden vaihtoehtojen välillä riippuu siitä, minkälaisiksi vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonnan sekä alan käytäntöjen yhtenäistämisen tarpeet arvioidaan.

Vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonta olisi ennalta arvioiden tehokkaampaa, jos se perustuisi regulaattorimalliin. Lautakunta voisi ottaa kantaa vain yksittäisiin riita-asioihin ei-sitovalla tavalla. Regulaattorimallissa jatkuvan valvonnan kohteina olisivat periaatteessa kaikki vesihuoltolaitokset, regulaattori voisi ohjata toimialan käytäntöjä yleisemmin ja regulaattorin tekemät päätökset olisivat sitovia siten, että esimerkiksi vesihuollon asiakkaalla ei olisi välttämättä tarvetta nostaa samassa asiassa kannetta käräjäoikeuteen.

Lautakuntamallin ja regulaattorimallin voimavarojentarvetta on vaikea arvioida täsmällisesti ilman mallien tarkempaa määrittelyä. Vesihuollon maksukysymysriitojen ratkaisu lautakunnassa edellyttäisi perusteellista valmistelua, johon tarvittaisiin riittävää talouden, tekniikan ja juridiikan asiantuntemusta. Jos regulaattorimalli toteutettaisiin Energiamarkkinaviraston yhteyteen, edellyttäisi tehokas valvonta mahdollisesti arviolta enintään viiden henkilötyövuoden sijoittamista Energiamarkkinavirastoon. Molemmista vaihtoehdoissa voimavarojentarve on sidoksissa valvontatoiminnalle määrättävään alaan ja menettelyihin.

Työryhmä katsoo, että joka tapauksessa vesihuollon talouden läpinäkyvyyttä tulee parantaa. Tässä tarkoituksessa työryhmä on tehnyt aikaisemmin esiteltyjä ehdotuksia esimerkiksi erillisestä vesihuollon tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sekä liiketoimintatietojen julkaisusta. Läpinäkyvyyden lisääminen ei kuitenkaan välttämättä riitä varmistamaan vesihuoltolaitosten taloudenpidon asianmukaisuutta lain tarkoitusta vastaavasti. Pelkästään läpinäkyvyyden avulla toteuttavassa valvonnassa julkinen paine muodostuisi ja kanteiden nostaminen käräjäoikeuteen muodostuisivat ainoaksi tavaksi pyrkiä vaikuttamaan laitoksen toimintaan.

Työryhmä pitää mahdollisena, että Energiamarkkinavirasto voisi jatkossa toimia vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvontaviranomaisena. Järjestelyn etuna olisi ensinnäkin se, että Energiamarkkinavirastolla on taloudellista asiantuntemusta monopoliasemassa harjoitettavan liiketoiminnan tuoton kohtuullisuuden arviointiin. Toiseksi järjestely ei edellyttäisi uuden viranomaisen perustamista, vaan lähinnä Energiamarkkinaviraston henkilöresurssien täydentämistä etenkin riittävällä vesihuollon teknisen puolen osaamisella. Kolmanneksi valvonnassa voitaisiin keskittyä myös vesihuoltolaitteistojen teknisen toimivuuden ja sitä kautta riittävän kunnossapidon valvontaan. Työryhmä kuitenkin katsoo, että ennen kuin asiasta päätetään, on vielä selvitettävä yksityiskohtaisemmin valvonnan tarpeita, tarvittavia voimavaroja sekä Energiamarkkinaviraston valvontamallin soveltuvuutta vesihuollon valvontaan.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa Energiamarkkinaviraston valvontamallin toimivuuden selvittämistä vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonnassa erityisen selvityshankeen avulla. Hankkeessa ensinnäkin laskettaisiin vesihuoltolaitosten liiketoiminnan tuoton tasoa. Toiseksi siinä määritettäisiin ehdotetuissa VHL 20, 20b ja 20c §:ssä tarkoitetut tunnusluvut, jotka kuvaavat vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta. Kolmanneksi arvioitaisiin esimerkkilaskelmien valossa tarvetta vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvontaan ja mahdollisuudet laajentaa Energiamarkkinaviraston valvontatoimialaa vesihuoltoon.

Hankkeessa laskettaisiin 3 - 5erilaisen vesihuoltolaitoksen tuotto. Laskemiseen käytettäisiin soveltuvilta osin Energiamarkkinaviraston sähköliiketoiminnan tuoton laskemiseen kehittämiä laskentamalleja. Laskelmissa tulisi kiinnittää huomiota myös vesihuoltotoiminnan tehokkuuteen. Laskelmien perusteella olisi mahdollista arvioida vesihuoltolain maksusäännösten noudattamista ja vesihuollon liiketoiminnan tehokkuutta ja niiden perusteella tarvetta vesihuollon viranomaisvalvontaan.

Vesihuollon tunnusluvut määritettäisiin hankkeessa paitsi vesihuoltolaitosten tuottolaskelmien myös Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksen nykyistä benchmarking -järjestelmää hyödyntäen. Tunnuslukujen perusteella voitaisiin määrittää myös VHL 20c §:ssä tarkoitetut tunnuslukujen laskemiseksi tarvittavia tietoja.

Hankkeen perusteella voitaisiin ratkaista, soveltuisiko Energiamarkkinavirasto vesihuoltolaitosten talouden ja toiminnan valvontaviranomaiseksi. Hankkeesta saataisiin tietoa valvonnan tarpeista ja Energiamarkkinaviraston laskentamallien soveltuvuudesta vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvontaan. Sen valossa voitaisiin arvioida myös, kuinka paljon vesihuollon valvontaan tarvit-

taisiin voimavaroja. Sen perusteella voitaisiin myös täsmentää valvonnan tarpeet suhteessa ehdotettavaan vesihuollon tietojärjestelmään. Näin hanke palvelisi osaltaan myös seuraavassa kohdassa tarkasteltavan vesihuollon tietojärjestelmän perustamisen tarpeita.

Työryhmä ehdottaa, että hanke suunnitellaan tarkemmin ja sen toteuttamista seurataan erillisessä ohjausryhmässä. Ohjausryhmässä tulisi olla edustus ainakin maa- ja metsätalousministeriöstä Kulluttajavirastosta, Kuntaliitosta ja Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksestä. Hankkeen käytännön toteuttajalta edellytetään vesihuollon ja Energiamarkkinaviraston laskentamallien osaamista.

9 Tietohuolto

Vesihuollon tietohuollolla tarkoitetaan vesihuoltolaitosten tarkkailuvelvoitteisiin ja toimintaan liittyvien tietojen keräämistä, julkaisemista ja hyödyntämistä. Tietohuollolla on siten liityntä useisiin työryhmän toimeksiannossa mainittuihin asioihin, kuten vesihuoltolaitosten taloutta koskevien säännösten toimivuuteen.

Vesihuollon tietohuollossa ongelmia aiheuttavat useat eriaikaiset ja osin päällekkäiset kyselyt vesihuoltolaitoksille, tietojärjestelmien hajanaisuus ja päällekkäisyys sekä se, että laitokset eivät koe hyötyvänsä tietojen toimittamisesta. Ratkaisuksi on esitetty, että vesihuoltolaitokset toimittaisivat tarvittavat tiedot toiminnastaan yhdelle taholle ja yhteen järjestelmään, josta tiedot olisivat eri tahojen käytävissä. Järjestelmän tulisi olla yhteiskäyttöinen ja hyödyttää niin viranomaisia, asiakkaita kuin vesihuoltolaitoksiakin.

Työryhmä on kuullut Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksen tunnuslukujärjestelmästä apulaisjohtaja Mika Rontua Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksestä sekä apulaisosastopäällikkö Ilari Myllyvirtaa HSY:stä.

Nykytila

Vesihuoltolaitoksille on asetettu vesihuoltolaissa ja muualla kansallisessa lainsäädännössä tiedonanto- ja tarkkailuvelvollisuuksia. Osa niistä pohjautuu EU:n direktiivien ja kansainvälisten sopimusten raportointivelvoitteisiin. Raportointivelvoitteita on tarkasteltu Vesihuollon tietohuollon kehittämistyöryhmän (VESTIKE) alatyöryhmän 27.8.2008 julkaistussa raportissa.

Vesihuoltolaissa vesihuoltolaitoksille on säädetty seuraavia tiedoksianto- ja tarkkailuvelvoitteita:

- VHL 14 §: Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että sen toimittama talousvesi täyttää terveys- ja ympäristösuojelulain säädettyjä laatuvaatimukset.
- VHL 15 §: Vesihuoltolaitoksen sekä sille vettä toimittavan on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua sekä veden hävikkiä laitoksen verkostossa.
- VHL 16 §: Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. Laitoksen on myös pyydettäessä annettava asiakkaalle vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.
- VHL 20 §: Kunnallisen vesihuoltolaitoksen on laadittava tilikausittain erillinen tilinpäätös.

Tiedonanto- ja tarkkailuvelvollisuuksista on säädetty myös terveyden-, ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännössä. Terveys- ja ympäristönsuojelulain (763/1994, TSL) 20 ja 43 §:n perusteella kunnan terveys- ja ympäristönsuojeluviranomainen voi asettaa vesihuoltolaitokselle veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita, ja sillä on oikeus saada laitokselta valvontaa varten tarpeelliset tiedot. YSL 43 ja 83 §:n mukaisesti jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa voidaan antaa seurantamääräyksiä, ja valvontaviranomaisella on oikeus saada tietoja toiminnanharjoittajilta ympäristönsuojelulain täytäntöönpanoa varten. Yhdyskuntajätevesiasetuksen (888/2006) 6 §:n nojalla yhdyskuntajätevedenpuhdistamon kuormitusta ja sen vaikutuksia vastaanottavaan vesiympäristöön tulee tarkkailla. VHL 11 §:n 3 momentin mukaan julkisia palveluja tarjoavien laitosten on puolestaan annettava maksutta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hallussaan olevia tarpeellisia tietoja vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Viranomaisten vesihuoltoon liittyvistä valvontavelvoitteista on säädetty esimerkiksi asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (461/2000), jossa on otettu huomioon ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin (98/83/EY) vaatimukset. Asetusta sovelletaan talousvettä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin toimittavan vesihuoltolaitoksen veden laadun tarkkailuun. Tätä pienempiä yksiköitä tarkkaillaan pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun asetuksen (401/2001) perusteella. Suurten laitosten, jotka toimittavat talousvettä yli 1 000 m³ päivässä tai yli 5 000 käyttäjälle, valvontatutkimusten tulokset raportoidaan Euroopan komissiolle kolmen vuoden välein.

Suomelle on asetettu raportointivelvoitteita vesihuoltoon liittyvistä asioista myös vesipolitiikan puitedirektiivissä (2000/60/EY) sekä yhdyskuntajätevesidirektiivissä (91/271/ETY). Vesipolitiikan puitedirektiivin perusteella Suomen on raportoitava muun muassa vedenkäytön taloudellinen analyysi, josta tärkeän osan muodostaa vesihuoltolaitosten kustannuskattavuus, sekä pohjavesien kemiallisen ja määrällisen tilan seuranta. Yhdyskuntajätevesidirektiivin 15 artiklan mukaisesti raportoidaan jätevedenpuhdistamoiden kuormitus- ja päästötietoja ja 16 artiklan nojalla tulee tehdä valtakunnallinen tilannekatsaus. Suomen ympäristökeskus julkaisee yhdyskuntajätevesiasetuksen 7 §:n mukaisesti valtakunnallisen tilannekatsauksen vuosittain.

Suomen tulee lisäksi raportoida YK:n Euroopan talouskomissiolle vesivaroja ja terveyttä koskevassa pöytäkirjassa (Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja vuoden 1992 yleissopimukseen maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä) tarkoitettujen vesihuoltoon liittyvien tavoitteiden saavuttamisesta. Myös useat kansainväliset järjestöt, kuten OECD, Eurostat, WHO, IWA ja Helcom, pyytävät Suomelta vesihuoltoon liittyviä tietoja.

Vesihuollon tietojärjestelmiä ovat vesihuollon tietojärjestelmä VELVET, pohjavesitietojärjestelmä POVET ja valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä VAHTI. Lisäksi tietoja vesihuollosta kerätään ympäristöterveydenhuollon yhteiseen kohdetietojärjestelmään YHTI:in. Järjestelmät ovat toisistaan erillisiä.

Käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla on vaikeuksia saada tarvittavia valvontatietoja laitoksilta. Ongelmaksi laitosten puolelta on koettu etenkin se, että laitokset eivät itse hyödy valvontaviranomaisille toimittamistaan tiedoista. Valvontatietojen vajavaisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ympäristöministeriöllä on hankaluuksia raportoida vesihuoltoasioista Euroopan komissiolle.

Vesi- ja viemäriulaitosyhdistyksellä on oma vesihuoltolaitosten tunnuslukujärjestelmä, joka on maksullinen ja tarkoitettu yhdistyksen jäsenlaitoksille. Järjestelmän tarkoituksena on, että vesihuoltolaitos voi verrata toimintaansa muihin vesihuoltolaitoksiin ja seurata oman toimintansa kehittymistä. Tällä hetkellä tunnuslukujärjestelmään on liittynyt 43 vesihuoltolaitosta, jotka edustavat suurta osaa vesihuollon kokonaisvolyymista Suomessa.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että vesihuoltoa koskevia tietotarpeita on vesihuoltolaitoksilla itsellään, valtion viranomaisilla, maakuntien liitoilla, kunnilla, tutkimuslaitoksilla ja laitosten asiakkailta. Tiedon tarve kohdistuu niin laitosten toimintaan, palveluihin, tekniikkaan kuin talouteen ja palveluista perittäviin maksuihin. Myös paikkatietoihin kytkeytyvää vesihuoltotietoa tullaan tarvitsemaan entistä enemmän. Vesihuoltotoiminta on hyvin tietovaltaista, ja toiminnan kehittämiseksi laitosten tulisi pystyä hyödyntämään tietoja mahdollisimman tehokkaasti.

Vesihuollon tietohuollossa ongelmia aiheutuu useista päällekkäisyyksistä ja siitä, että laitokset eivät ole motivoituneita toimittamaan tietojaan, koska eivät koe itse hyötyvänsä tästä. Työryhmän näkemyksen mukaan ongelma ratkeaisi yhtäältä yhteiskäyttöisen tietojärjestelmän käyttöön ottamisen avulla. Laitos toimittaisi tarvittavat tiedot toiminnastaan yhteen järjestelmään, josta tiedot olisivat niitä tarvitsevien käytettävissä. Toisaalta tietojärjestelmän toimivuus edellyttää sitä, vesihuoltolaitokset hyötyvät itse tietojen toimittamisesta.

Tietohuollon kehittämisen tavoitteena tulee työryhmän näkemyksen mukaan olla tietojärjestelmä, josta viranomaiset saisivat vesihuoltotoimintaa koskevia tietoja ja joka olisi myös vesihuoltolaitosten ja kansalaisten hyödynnettävissä. Järjestelmän tulisi olla toimintaperiaatteiltaan yksinkertainen, lakiin perustuva ja laitoksia motivoiva. Osa järjestelmän tiedoista voisi olla julkisesti nähtävillä tietoverkossa. Viranomaisella pitäisi olla mahdollisuus tarvittaessa käyttää pakkokeinoja, jos laitos ei toimita järjestelmään tietoja laissa vaaditulla tavalla.

Työryhmä toteaa, että hallinnon näkökulmasta tarpeet vesihuoltotoiminnan tietojen keräämiseen ovat seuraavat:

- A. Vesihuoltotoiminnan taloudellisen läpinäkyvyyden turvaamiseksi tarvittavat tiedot
- B. Muut vesihuoltolainsäädäntöön perustuvat tarpeet kerätä tietoa vesihuoltotoiminnasta

- C. Muun lainsäädännön edellyttämät tarpeet kerätä tietoa vesihuoltotoiminnasta
- D. Muut tarpeet kerätä tietoa vesihuoltotoiminnasta, joita aiheutuu esimerkiksi raportointivelvoitteista EU:lle.

Työryhmä katsoo, että tietohuollon kehittämiseksi tulisi säätää paitsi tietojärjestelmästä myös vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksesta. Tietojärjestelmän tiedot tulisi olla helposti siirrettävissä toimintakertomuksiin. Laitokselta vesihuollon tietojärjestelmään syötettävien tietojen tulisi olla yksiselitteisiä, ja tietojärjestelmä voisi tuottaa tarvittavat tunnusluvut toimintakertomuksia varten. Tietojärjestelmästä saatavien tunnuslukujen tulisi hyödyttää viranomaisten lisäksi niin vesihuoltolaitoksia kuin vesihuollon asiakkaita. Tunnuslukujen ja toimintakertomuksen suhde tulisi olla siten selvä, että tunnuslukuja ei voitaisi tulkita toimintakertomukseen vääristävällä tavalla.

Vesihuollon eri tietojärjestelmistä tulisi muodostaa sillä tavoin yhtenäinen, että kaikki tarvittavat tiedot olisivat saatavilla esimerkiksi toimintakertomusta varten. Näitä tietoja olisivat vesihuoltolaitoksen liiketoimintatietojen ohella esimerkiksi veden laatu- ja tarkkailutiedot. Myös Vesi- ja viemärlaitosyhdistyksen nykyisessä tunnuslukujärjestelmässä kootaan laitoksen liiketoimintaan suoraan liittyvien tietojen ohella monia muita tietoja. Tietojärjestelmän ei kuitenkaan pidä sisältää tietoja laitoksen ja sen yksittäisten asiakkaiden välisistä sopimuksista.

Työryhmässä on pohdittu tietojärjestelmän ylläpitäjää. Maa- ja metsätalousministeriö vesihuollos- ta vastaavana ministeriönä voisi ohjata yleisesti vesihuollon tiedonhallintaa yhteistyössä ympäris- töministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Järjestelmän kehittämiseen, ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön tulisi olla erillinen vastuutaho ministeriön ohjauksessa. Vesihuollon tietohuollon kehittämisryhmä ehdotti, että 1-2 ELY-keskusta ylläpitäisivät tietojärjestelmää. Alue- hallinnon uudistuksen yhteydessä yleisempänä ratkaisumallina kuitenkin on, että keskusvirastot vastaavat tietojärjestelmistä. Työryhmässä on yhtäältä kannatettu ylläpitovastuun asettamista SYKE:lle ottaen huomioon myös se, että SYKE:lla on tiettyjä vesihuollon raportointivastuita. Toi- saalta tällaista ratkaisua on vastustettu, koska SYKE:lle ei ole vesihuoltolaissa säädetty muita tehtäviä eikä sillä muutoinkaan ole nähtävissä kovin laajasti vesihuoltoon liittyviä tehtäviä.

Tietojärjestelmän ylläpidossa olisi tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä. Jos esimerkiksi SYKE toimisi järjestelmän ylläpitäjänä, olisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sille luontevia yhteistyötahoja. Siinä tapauksessa, että Energiamarkkinavirastosta tulisi vesihuoltolaitosten toi- minnan ja talouden valvontaviranomainen, sen tulisi olla tietojärjestelmäyhteistyössä mukana. Myös Vesi- ja viemärlaitosyhdistys voisi osallistua tietojärjestelmän ylläpitoon, ei kuitenkaan var- sinaisena vastuutahona.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa vesihuoltolakiin lisättäväksi uutta säännöstä (20c §), jossa säädettäisiin vesi- huollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että vesi- huollon tietojärjestelmää kehittämään perustettaisiin yhteistyöryhmä.

VHL 20c §:n 1 momentin mukaan tietojärjestelmää ylläpitäisi Suomen ympäristökeskus yhteis- työssä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja mahdollisesti Energiamarkkinaviraston kans- sa. Pykälän 2 momentin nojalla vesihuoltolaitoksen tulisi toimittaa tietojärjestelmään palvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä vesihuollon tunnuslukujen laskemiseksi tarvittavat tiedot. Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka perusteella tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

SYKE on määritetty pykälässä vesihuollon tietojärjestelmän ylläpitäjäksi, vaikka sillä ei varsinaisia vesihuoltolain mukaisia tehtäviä olekaan. SYKE kuitenkin huolehtii useista vesihuollon raportointi- tehtävistä, ja sille on asetettu tietojärjestelmän ylläpitotehtäviä myös muualla lainsäädännössä. SYKE:llä on erityisesti vesipolitiikan puitedirektiiviin ja yhdyskuntajätevesidirektiivin mukaisia ra- portointivelvoitteita, ja sitä voidaan pitää neutraalina tahona ylläpitämään tietojärjestelmää. Tieto- järjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon tulisi varata riittävä rahoitus.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tunnuslukujen tulisi hyödyttää niin viranomaisia kuin vesi- huollon asiakkaita ja vesihuoltolaitoksia. Niiden tulisi kuvata vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta. Tietojärjestelmään olisi tarkoituksenmukaista tallettaa tunnuslukujen

laskemiseksi tarvittavien tietojen ohella kaikki muutkin vesihuoltolaissa tarkoitettujen tiedonantovelvoitteiden mukaiset tiedot.

Tietojärjestelmää kehittämään perustettaisiin yhteistyöryhmä. Sen tulisi ottaa kehittämistyössään huomioon nykyiset järjestelmät, niiden yhteensovittaminen ja yhteiskäyttö sekä tietojärjestelmän kehittäminen erityisesti laitoksia hyödyttävään suuntaan. Yhteistyöryhmä voisi tarvittaessa esittää myös hanketta vesihuollon tietohuollon kehittämiseksi. Yhteistyöryhmään työryhmä ehdottaa samankaltaista edustusta kuin työryhmässä.

Työryhmän ehdotusten jatkovalmistelussa tulee harkita, edellyttääkö tietojärjestelmän kehittäminen erityistä siirtymäsääntelyä vesihuoltolakiin. Ei ole tarkoituksenmukaista, että voimaan tulisi lainsäädäntöä, jonka noudattamiseen tarvittavaa tietoteknistä alustaa ei vielä ole käytettävissä.

10 Hulevesien hallinta

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaisesti selvittää kunnan ja vesihuoltolaitoksen vastuita hulevesien johtamisen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi. Samalla työryhmän tuli selvittää, edellyttääkö hulevesien hallintaa varten tarvittavien rakenteiden toteuttaminen sellaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joiden vuoksi maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöä olisi tarpeen tarkistaa.

Toimeksiannon taustalla on nykyisten hulevesien viemäröintijärjestelmien riittämättömyys hulevesien hallintaan. Hulevesiviemärit on usein mitoitettu muutaman vuoden välein toistuvien sateiden aiheuttamaa virtaamaa varten, vettä läpäisemättömien pintojen osuus on kasvanut ja ilmastomuutoksen arvioidaan lisäävän rankkasateita ja hulevesien määrää. Putkiverkostojen johtokykyä ei ole mahdollista tai taloudellisesti järkevää kasvattaa lisääntyneitä hulevesimääriä vastavasti.

Nykytila

Hulevesien hallinnan kannalta keskeiset lait ovat maankäyttö- ja rakennuslaki sekä vesihuoltolaki. Maankäyttö- ja rakennuslain puolella säädetään maankäytön suunnittelusta ja rakentamisesta, joiden yhteydessä tulee ottaa hulevesien hallinta huomioon. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla voidaan antaa myös rakentamisesta määräyksiä, jotka voivat liittyä esimerkiksi kiinteistön omistajan tai haltijan vastuisiin hulevesistä. Vesihuoltolaissa säädetään puolestaan asutuksen ja siihen rinnastuvan toiminnan hulevesien viemäröinnin suunnittelusta, järjestämisestä ja siitä huolehtimisesta.

Vesihuoltolain soveltamisala suhteessa hulevesien hallintaan määräytyy lain yleisen soveltamisalan ja vesihuollon määritelmän perusteella. VHL 2 §:n nojalla vesihuoltolakia sovelletaan asutuksen ja siihen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. VHL 3 §:n mukaisesti vesihuollolla tarkoitetaan hulevesien osalta niiden viemäröintiä eli poisjohtamista ja käsittelyä. Pykälän perusteluissa soveltamisalaa on täsmennetty siten, että vesihuoltolakia sovelletaan huleveden poisjohtamiseen kiinteistöltä joko erilliseen verkostoon erillisviemäröintijärjestelmässä tai jätevesiviemäriin sekaviemäröintijärjestelmässä. Maanpäälliset hulevesien hallinnan ratkaisut eivät siten kuulu vesihuoltolain soveltamisalan piiriin.

Hulevesien johtamisen huomioon ottamisesta maankäytön- ja vesihuollon suunnittelussa säädetään maankäyttö- ja rakennuslain kaavoitussäännöksissä, katualueen ja yleisen alueen suunnittelusäännöksissä sekä vesihuoltolain kehittämissuunnitelmasäännöksissä. Maankäyttö- ja rakennuslain perusteella yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon mahdollisuudet vesihuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen (MRL 39.2 §) ja kuivatus- ja sadevesien johtaminen on käytävä ilmi katusuunnitelmasta (MRL 85 § ja MRA 41.2 §) sekä tarvittaessa myös puistojen ja yleisten alueiden suunnitelmista (MRL 90.4 § ja MRA 46 §). VHL 5 §:n mukainen kehittämissuunnittelu tulee puolestaan tarvittaessa ulottaa hulevesien viemäröintiin.

Hulevesihuollon järjestämisestä säädetään VHL 6.2 §:ssä, jonka perusteella vastuu hulevesihuollon palvelun saatavuuden turvaamisesta on tietyin edellytyksin kunnalla. Kunnan tulee VHL 7–8 §:n nojalla täyttää hulevesihuollon järjestämisvastuunsa vesihuoltolaitosten avulla, jos tämä on tarpeen asutuksen tai siihen rinnastuvan toiminnan määrän tai laadun vuoksi ja jos vesihuoltolaitos voi huolehtia vastuullaan olevasta hulevesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Hulevesistä huolehtimisesta säädetään VHL 9 §:ssä, jonka mukainen vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus syntyy toiminta-aluepäätöksen perusteella ja tulee toteuttaa yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Kunnalla on puolestaan vastuu rakentaa katu tai toteuttaa muu yleinen alue edellä viitattujen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten katusuunnitelman ja yleisen alueen suunnitelman mukaisesti (MRL 85 ja 90 §).

Kiinteistön omistajan tai haltijan tai yleisen alueen omistajan suoraan lainsäädäntöön perustuvista vastuista kiinteistön hulevesistä säädetään MRL 165 §:ssä. Lainkohdan mukaan, jos rakennuspaikkana olevalla kiinteistöllä tai yleisellä alueella suoritetaan toimenpiteitä, jotka muuttavat luonnollista vedenjuoksua kiinteistöllä, on omistajan tai haltijan huolehdittava siitä, ettei toimenpiteistä aiheudu huomattavaa haittaa naapurille. Suoraan lainsäädäntöön perustuvat kiinteistönomistajan

tai -haltijan hulevesien hallintavelvoitteet on näin ollen sidottu siihen, että kysymys on rakennuspaikasta tai yleisestä alueesta ja että luonnollisen vedenjuoksun muuttamisesta aiheutuu huomattavaa haittaa naapurille.

Kunta pystyy ohjaamaan kiinteistökohtaista hulevesien hallintaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten kaavamääräysten, rakennusjärjestyksen ja rakennuslupamääräysten avulla. Yleis- ja asemakaavamääräyksiä (MRL 41 ja 57 §) voidaan käyttää tähän tarkoitukseen siinä määrin kuin tämä on tarkoituksenmukaista vesihuollon järjestämisen kannalta. Rakennusjärjestyksen määräykset voivat koskea muun muassa vesihuollon järjestämistä. Rakennuslupa edellyttää asemakaava-alueella, että jätevedet voidaan hoitaa tyydyttävästi, ja asemakaava-alueen ulkopuolella, että viemäroinnin järjestäminen ei aiheuta kunnalle erityisiä kustannuksia (MRL 135 ja 136 §). Rakennuslupa voidaan liittää tarpeelliset määräykset rakennustyöstä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamisesta (MRL 141 §).

Vesihuoltolaissa tarkoitettujen hulevesiviemärien mitoitussuosituksena on kerran 5 – 10 vuodessa toistuva sade. Hulevesiviemärit on usein kustannussyistä mitoitettu vieläkin yleisempien, vain muutaman vuoden välein toistuvien sadeiden aiheuttamaa virtaamaa varten. Taaja-asutuksen ja muun kaupunkimaisen rakentamisen lisääntyessä rakennettujen, päällystettyjen ja vettä läpäisemättömien pintojen osuus valuma-alueiden pinta-alasta kasvaa, ja yhä suurempi osa hulevesistä johdetaan putkitettuun viemäriverkostoon. Hulevesijärjestelmän suunniteltu kapasiteetti on saatanut ajan kuluessa ylittyä täydennysrakentamisen vuoksi, ja ilmastonmuutos todennäköisesti lisää sadeiden rankkuutta ja toistuvuutta ja siten myös hallintaa vaativien hulevesien määrää.

Hulevesien hallinnalla on liityntä tulvariskeihin. EU:n tulvadirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/60/EY) täytäntöön panemiseksi Suomessa on tulossa voimaan laki tulvariskien hallinnasta (HE 30/2010). Lain tarkoituksena olisi osaltaan edistää taajamien rankkasadetulvista aiheutuvien riskien arviointia ja tulvariskien hallinnan nykyistä järjestelmällisempää suunnittelua. Viime vuosien pahin taajamatulva Suomessa oli Porissa elokuussa 2007, jolloin vahinkojen kokonaismäärä nousi arviolta 20 miljoonaan euroon.

Asian käsittely työryhmässä

Työryhmä toteaa, että rankkasateiden yleistyminen sekä päällystettyjen pintojen yleistyminen yhdyskunnissa lisäävät tarvetta parantaa hulevesien hallintaa. Hulevesien hallinnan parantaminen vähentäisi hulevesistä aiheutuvaa tulvariskiä vähentämällä sadevesien kerääntymistä pinnoille ja estämällä näin hulevesitulvien syntymistä. Lainsäädännössä tulisi ohjata alueiden käyttöä ja rakentamista siten, että rankkoihin sateisiin varauduttaisiin jo maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa yhdyskuntien suunnittelu- ja rakentamismenettelyissä.

Hulevesiviemäreiden johtokykyä ei ole teknisesti mahdollista tai taloudellisesti järkevää kasvattaa lisääntyneitä hulevesimääriä vastaavasti. Putkiverkoston sijaan hulevesien hallitsemiseksi on tarpeen ottaa nykyistä laajemmin käyttöön maanpäällisiä rakenteita kuten avouomia, vesien pidättämis- ja imeytysalueita sekä maaston mukaisia valumavesien reittejä. Samalla on kiinnitettävä tarvittaessa huomiota hulevesistä aiheutuvaan ympäristön pilaantumisen vaaraan.

Työryhmä katsoo, että hulevesiviemäroinnistä tulisi siirtyä kattavaan hulevesien hallintaan. Tavoitteena olisi paitsi vähentää hulevesistä aiheutuvia vahinkoja myös edistää muun muassa maaperän vesitalouden tasapainoa. Vesihuoltolaitoksen lakisääteisten velvoitteiden laajentaminen hulevesien viemärointiä laajempaan hulevesien hallintaan ei ole perusteltua, koska laitoksella ei ole käytettävissä tarpeellisia suunnitteluinstrumentteja hallinnan toteuttamiseen ja koska hallinnan maanpäälliset rakenteiden ja menetelmien käyttöönotto vaatisivat vesihuoltolaitoksilta uudenlaisen osaamisen hankkimista suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa. Vesihuoltolaissa tarkoitettu huleveden viemärointi voisi kuitenkin taajama-alueilla muodostaa edelleen tärkeän osan hulevesien hallinnasta.

Työryhmän näkemyksen mukaan hulevesien hallintaa tulisi suunnitella riittävästi jo kaavoituksen yhteydessä. Vuoden 2009 valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan yleis- ja asemakaavoituksessa on varauduttava muun muassa lisääntyviin rankkasateisiin ja taajamatulviin. Hulevesien hallintaa varten tarpeelliset maanpäälliset rakenteet liittyvät puolestaan kiinteästi maankäytön ja erityisesti katujen sekä yleisten alueiden suunnitteluun ja kuuluvat siten luontevasti kun-

nan kaavoitus- ja rakentamisviranomaisen sekä kunnan teknisen toimialan vastuualueeseen. Näin ollen olisi tarkoituksenmukaista, että kokonaisvastuu hulevesien hallinnasta olisi kunnalla.

Työryhmän väliraportista annetuissa lausunnoissa kommentoitiin erityisesti sitä, tulisiko velvollisuus toteuttaa hulevesien hallinta olla kunnalla vai vesihuoltolaitoksella. Lausuntopalaute oli siten jakaantunutta, että vesihuoltolaitokset ja hallinto kannattivat kunnan hallintavastuusta säätämistä, kun taas monet kunnat vastustivat sitä erityisesti sillä perusteella, että hulevesihuollosta huolehtimiseen ja hulevesimaksujen keräämiseen tulisi luoda uusi kunnallinen yksikkö.

Työryhmä katsoo, että kokonaisvastuu hulevesien hallinnasta tulisi olla kunnalla, mutta huleveden viemäröinti voitaisiin säilyttää vesihuoltolain järjestelmässä. Tällöin hulevesien hallinnan toteuttamiseksi huleveden viemäröinnin osalta ei välttämättä tarvittaisi omaisuudensiirtoja tai nykyisten maksujärjestelmien uudelleenjärjestelyjä, ellei kunnan ja vesihuoltolaitoksen kesken haluttaisi sopia tällaisista järjestelyistä.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että hulevesien hallinnasta säädettäisiin maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 90a - 90g §) siten, että vastuu hallinnasta olisi kunnalla. VHL 6a §:ssä ja 8 §:n 4 momentissa säädettäisiin huleveden viemäröinnistä, josta vesihuoltolaitos huolehtisi tarvittaessa, sekä hulevesiviemäröinnin toiminta-alueesta. Huleveden viemäröinti irrotettaisiin VHL 3 §:n 1 kohdassa vesihuollon käsitteestä ja vastaavasti vesihuoltolain muissakin pykälissä säädettäisiin tarvittaessa erikseen niiden soveltamisesta huleveden viemäröintiin.

Säätelyehdotusten pääperiaatteena on, että kunnalla olisi kokonaisvastuu hulevesien hallinnasta. Kokonaisvastuun asettaminen kunnalle olisi perusteltua, kun otetaan huomioon, että hulevesien määrän ja laadun tehokasta ja kattavaa hallintaa varten tarvitaan tarkoituksenmukaista maankäytön suunnittelua sekä rakentamisen ohjausta ja valvontaa.

Kunnan vastuusta hulevesien hallinnasta säädettäisiin MRL 90c §:ssä, joka korvaisi VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua huleveden viemäröinnin järjestämistä vastuun ja jonka mukaisesti kunta vastaisi hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueella. Hulevesillä tarkoitettaisiin MRL 90a §:n mukaan sade- ja sulamisvesiä. Hallinnan järjestämisen mahdollistamiseksi maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettäisiin hulevesien hallinnasta kiinteistöllä (MRL 90b §), hulevesisuunnitelmasta (MRL 90d §), hulevesien hallintaa koskevien määräysten antamisesta (MRL 90e §), hulevesijärjestelmän toteuttamisvelvollisuudesta (MRL 90f §) sekä hulevesien hallinnasta perittävistä julkisoikeudellisista maksuista (90g §).

Osana hulevesien hallinnan järjestämistä kunta voisi VHL 6a ja 8 §:n 4 momentin perusteella hyväksyä vesihuoltolaitokselle hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen, jolla huleveden viemäröintiin sovellettaisiin vesihuoltolain säännöksiä. Hyväksymisen edellytyksenä olisi nykyisen VHL 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen taloudellisuuden ja asianmukaisuuden lisäksi se, että asemakaavassa, hulevesisuunnitelmassa, katusuunnitelmassa tai yleisen alueen suunnitelmassa olisi osoitettu, että alueen hulevedet viemäroidään. Mahdollinen huleveden viemäröinti muodostaisi siten ainoastaan osan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta hulevesien kokonaishallinnasta, johon kuuluisi esimerkiksi tarvittava maanpäällisten hallintarakenteiden ja maaston muotojen hyväksikäyttö. Nykyisillä toiminta-alueilla vesihuoltolaitoksen hulevesien viemäröintivastuut säilyisivät, kunnes toisin sovitaisiin.

Työryhmän ehdotus olisi monelta osin nykyistä oikeustilaa selventävä. Kunnan nykyiset maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvat maankäytön suunnitteluvastuut kattavat myös hulevesien hallinnan, ja kunnan tulee tarvittaessa järjestää hulevesien viemäröinti VHL 6.2 §:n perusteella ja antaa maankäyttö- ja rakennuslakiin pohjautuvia määräyksiä hulevesien hallinnasta. Keskeisimmät ehdotukseen sisällytetyt muutokset olisivat yhtäältä kunnan velvollisuus laatia erillinen hulevesisuunnitelma ja toisaalta kunnan oikeudet antaa hulevesien hallintaa koskevia määräyksiä ja periä maksu hulevesien hallinnasta.

Ehdotettujen hulevesien hallintasäännösten tavoitteena olisi, että hulevesien hallitsemiseksi otettaisiin nykyistä laajemmin käyttöön maanpäällisiä rakenteita, kuten avouomia, vesien pidättämis- ja imeytysalueita sekä maaston mukaisia valumavesien reittejä. Vesihuoltolaitos vastaisi hulevesien

viemäroinnistä toiminta-aluepäätöksen ja vesihuoltolain mukaisesti, kun taas kokonaisvastuu hulevesien hallinnasta ja maanpäällisten rakenteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta olisi kunnalla. Jos hulevesiviemärointi ei olisi riittävää hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen hulevesien hallitsemiseksi, tulisi kunnan toteuttaa tarvittavat hulevesien hallintaratkaisut asemakaava-alueilla.

Ehdotettu hulevesien hallinnan sääntelymallin toteuttamiseksi ei olisi tarpeen siirtää vesihuoltolaitoksen hulevesien johtamislaitteita kunnalle. Toisaalta kunnalla ei olisi mitään estettä huolehtia hulevesien hallinnasta riippumatta siitä, miten vesihuoltolaitoksen nykyisin tuottamat viemärointipalvelut järjestellään, koska kunta voisi täyttää hulevesien hallinnan järjestämisvastuunsa haluaamallaan tavalla.

Hulevesien hallintaa koskevien säännösten sisällyttäminen maankäyttö- ja rakennuslakiin edellyttäisi tarkistuksia ja muutoksia tiettyihin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin, jotka koskevat kiinteistöllä suoritettavia toimenpiteitä, pakkokeinoja ja muutoksenhakua. Jatkovalmistelussa tulee kiinnittää tässä suhteessa huomiota ainakin seuraaviin pykäliin: MRL 183 § (tarkastusoikeus), MRL 204a § (kaavoituksesta ja tonttijaosta aiheutuvien töiden suorittaminen), MRL 182 § (uhkasakko ja teettämishakko), MRL 180 § (rakennustyön keskeyttäminen), MRL 179 § (määräys kadunpitovelvollisuuden toteuttamiseksi) ja MRL 190 § (muutoksenhaku muusta viranomaisen päätöksestä).

Vesilakiin tulisi työryhmän ehdotusten pohjalta sisällyttää säännös kunnasta hyödynsaajana ojituksessa.

11 Vesihuollon tutkimus- ja kehittämishanke-ehdotuksia

Työnsä kuluessa työryhmä on käsitellyt vesihuollon tutkimus- ja kehittämishanketarpeita. Työryhmä ehdottaa, että asianomaiset ministeriöt tutkimusta ohjatessaan ja siihen tarkoitettuja määrärahoja suunnatessaan edistäisivät seuraavanlaisten hankkeiden toteuttamista.

Hanke	Tavoite	Perustelut
Vesihuoltolaitosten ylläpito ja investointien kustannusten kattavuuden edistäminen	Edistää vesihuoltolaitosten mahdollisuuksia investoida vanhentuvien verkostojen ja laitosten uusimiseen ja saneeraukseen.	Investoinnit vanhenevan infrastruktuurin uusimiseen ja saneerauksiin ovat riittämättömät.
Toiminta-alueen määrittelyn periaatteet ja menettelytavat	Arvioida kuntien menettelyjä ja perusteita toiminta-alueiden määrittelyssä sekä arvioida taajamien vesihuoltoverkostojen rakentamisen toteutumista ja laatia ohjeistusta toiminta-alueen määrittelystä.	Toiminta-alueen menettelyjä ottaen huomioon vesihuoltolain velvoitteet on tarpeen yhtenäistää ja selkiyttää. Lisäksi on tarpeen ohjeistaa menettelyjä erityistilanteissa mm. tilanteissa, joissa suunnitellulla alueella on runsaasti loma-asutusta tai muuta tavanomaisesta ympärivuotisesta asutuksesta poikkeavaa toimintaa.
Vesihuollon tietohuollon kehittäminen	Laatia ehdotukset laitosten toimintakertomuksiin ja sen liitteisiin sisällytettävistä tiedoista. Selvityksessä otetaan huomioon myös kansainväliset ja kansalliset tietotarpeet.	Vesihuollon tietojen kokoamista ja yhtenäistämistä on tarpeen tehostaa siten, että asiakkailta ja kuluttajilta on saatavissa nykyistä paremmin tietoja palvelujen laadusta ja hinnasta.
Vesihuoltolainsäädännön toimeenpanoa palveleva selvitys.	Tarkastella ja kommentoida vesihuoltoon liittyvää oikeudellista sääntelyä.	Vesihuollon oikeudellisesta sääntelystä ei ole käsikirjaa. Sääntelyn systematisointi ja tulkinta vähentäisivät vesihuoltosektorilla esiintyviä epäselvyyksiä.
Hulevesien käsittelytarve	Arvioida likaantuneiden hulevesien käsittelytarvetta ja toimenpidevaihtoehtoja.	Kaupunkien keskustojen katu- ja tiealueiden hulevesien käsittelytarve on lisääntymässä ilmastonmuutoksen seurauksena sekä kaupunkialueiden pienvesien ja vesistöjen ja merenlahtien vedentilan parantamistavoitteiden takia.
Hulevedet ja maankäytön ohjaus	Laatia ehdotukset ohjauskeinojen kehittämiseksi ja suositukset maankäyttöön ja kaavoitukseen hulevesien hallinnan kannalta.	Hulevesien hallinnassa tarvitaan valumavesien viivytystä ja maanpäällisiä reittejä, mm. laajat liike- ja teollisuusalueet, myös olemassa olevat. Ehdotuksissa otetaan huomioon ilmastonmuutoksen vaikutukset.
Hulevesilainsäädännön toimeenpanoa palveleva selvitys	Arvioida nykyiseen lainsäädäntöön perustuvia oikeudellisia riita- ym. tilanteita ja tehdä ehdotukset ohjauskeinojen kehittämiseksi	Rankkasateista johtuneiden taajamatulvien vastuu- ja vahingonkorvauskysymykset ovat osoittautuneet vaikeiksi ja on tarvetta parantaa valtakunnallisesti yhtenäistä oikeusturvaa.

III PYKÄLÄEHDOTUKSET JA YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Vesihuoltolaki

1.1 Pykäläehdotukset

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Tavoite

Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemäröinti.

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) vesihuollolla vedenhankintaa eli veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä viemäröintiä eli jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista ja käsittelyä;
- 2) talousvedellä ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä sen mukaan kuin siitä terveydensuojelulaissa (763/1994) säädetään;
- 3) vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta;
- 4) vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella aluetta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään;
- 5) asiakkaalla kiinteistön omistajaa tai haltijaa taikka muuta, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa sopimuksen kiinteistön liittämistä laitoksen verkostoon tai laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä;
- 6) kuluttajalla kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua henkilöä, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa tässä laissa tarkoitettua sopimuksen;
- 7) yleisillä toimitusehdoilla vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämistä sekä laitoksen palvelu-

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen *vesihuolon kannalta* rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.

Tätä lakia sovelletaan myös huleveden viemäröintiin.

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) vesihuollolla vedenhankintaa eli veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä viemäröintiä eli jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä;

jen toimittamisesta ja käyttämisestä tehtäviin sopimuksiin liitettäviä yleisiä ehtoja.

4 § Valvontaviranomaiset

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat alueellinen ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

8) Huleveden viemäröinnillä huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista viemäreissä ja käsittelyä.

4 § Viranomaiset.

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle.

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo tämän lain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvovat näiden säännösten noudattamista toimialoillaan.

2 luku. Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

5 § Vesihuollon yleinen kehittäminen

Kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

Kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmia laatiessaan kunnan tulee olla riittävässä yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Kehittämissuunnitelmassa tulee kiinnittää erityistä huomiota vesihuollon järjestämiseen alueilla, joilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettu yleis- tai asemakaava tai joilla yleis- tai asemakaavan laatiminen on vireillä sekä alueilla, joita koskevat ympäristönsuojelulain (86/2000) 19 §:n nojalla annetut ympäristönsuojelumääräykset.

5 § Vesihuollon yleinen kehittäminen

Kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten ja laitoksille vettä toimittavien sekä niiden jätevesiä käsittelevien kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmia laatiessaan kunnan tulee olla riittävässä yhteistyössä muiden kuntien kanssa ja varata valvontaviranomaisille tilaisuus tulla kuulluiksi. Kehittämissuunnitelmasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa ja sen on oltava yleisesti saatavilla tietoverkossa tai muulla tavalla.

6 § Vesihuollon järjestäminen

Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa ja muussa laissa säädetään.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatuuden turvaamiseksi.

Ennen 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä kunnan on varattava alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

6a § Huleveden viemärointi

Kunta ja vesihuoltolaitos voivat sopia, että vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä hulevesiviemäroinnin toiminta-alueella. Sopimuksessa on määriteltävä alueet, joilla on vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto, alueet, jotka on saatettava hulevesiviemäriverkoston piiriin, sekä alueet, joilla hulevedet ja perustusten kuivatusvedet johdetaan vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriverkostoon.

Jos huleveden viemäroinnistä ei ole sovittu, kunta voi hyväksyä alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen, jos:

- 1) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisessa asemakaavassa, hulevesisuunnitelmassa, katusuunnitelmassa tai yleisen alueen suunnitelmassa on osoitettu, että alueen hulevedet viemäroidään; ja*
- 2) laitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan huleveden viemäroinnistä taloudellisesti ja asianmukaisesti.*

7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen *asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun* vuoksi.

7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen *toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen* vuoksi.

8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Kunta hyväksyy alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-aluetta vesihuoltolaitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on pyydettävä lausunto *valvontaviranomaiselta* sekä varattava alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuoltolaitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston piiriin, sekä alueet, jotka on saatettava laitoksen *viemäriverkostojen* piiriin. Hyväksymispäätöksen yhteydessä on myös asetettava tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin.

8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden hyväksyminen

Kunta hyväksyy alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-aluetta vesihuoltolaitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on pyydettävä lausunto *valvontaviranomaisilta* sekä varattava alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston piiriin, sekä alueet, jotka on saatettava laitoksen *jätevesiviemäriverkoston* piiriin. Hyväksymispäätöksen yhteydessä on myös asetettava *tavoitteellinen yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaava* aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin.

Kunta hyväksyy tarvittaessa alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-aluetta. Hyväksymispäätöksessä tulee määrittää 6a §:n mukaiset alueet, joilla on vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto, alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkoston piiriin, sekä alueet, joilla hulevedet voidaan maankäyttö- ja rakennuslain 90b §:n mukaisesti johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriverkostoon.

Toiminta-alueet sekä toiminta-alueella vesijohtoverkoston, jätevesiviemäriverkoston ja hulevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet esitetään kartalla.

8a § Vesihuollon turvaaminen toiminta-aluetta supistettaessa

Tehdessään päätöksen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta kunta määrittää, miten supistettavalla toiminta-alueen ulkopuolelle jäävien, vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuolto turvataan.

9 § Vesihuollosta huolehtiminen

Vesihuoltolaitos huolehtii toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:ssä tarkoitetun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti.

9 § Vesihuollosta huolehtiminen

Jos vesihuoltolaitokselle on hyväksytty hulevesiviemäroinnin toiminta-alue, laitos huolehtii tällä alueella huleveden viemäroinnistä yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun hyväksymispäätöksen mukaisesti.

3 luku. Liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitaminen

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja viemäriin. Kiinteistöllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta liittyä viemäriin huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseksi, jos *alueella ei ole erillistä verkostoa tarkoitusta varten ja* kiinteistön hulevesi ja perustusten kuivatusvesi voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja *jätevesiviemäriin*.

Hulevesiviemäroinnin toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen hulevesiviemäriin. Kiinteistöllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta liittyä jätevesiviemäriin huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseksi, jos kiinteistön hulevesi ja perustusten kuivatusvesi voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen vesijohtoon tai viemäriin kiinteistöä, jonka vedenkulutus tai jolta viemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen vesijohtoon tai viemäriin kiinteistöä, jonka vedenkulutus tai jolta viemäriin johdettavan jäteveden *tai huleveden* laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta *tai huleveden viemäroinnistä*.

Hulevesiä tai perustusten kuivatusvesiä saa johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin vain, jos kunta on antanut tähän maankäyttö- ja rakennuslain 90b §:n 3 momentissa tarkoitetun suostumuksensa.

11 § Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle vapautuksen 10 §:ssä tarkoitetusta liittämisvelvollisuudesta tässä pykälässä säädetyn perusteiden. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle, kiinteistön omistajalle tai haltijalle *ja alueelliselle ympäristökeskukselle* on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Lisäksi kunnan ympäristönsuo-

11 § Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle vapautuksen 10 §:ssä tarkoitetusta liittämisvelvollisuudesta tässä pykälässä säädetyn perusteiden. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle *ja* kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä vapa-

jeluviranomaisen on pyydettävä vapauttamisesta kunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunto.

uttamisesta kunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunto.

Vapautus liittämismuutoksesta on myönnettävä, jos:

- 1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon liittämisen aiheuttamat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy;
- 2) vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella;
- 3) sekä lisäksi:
  - a) vesijohtoon liittämisen vapautettavalla kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi vaatimukset täyttävää talousvettä tai
  - b) jätevesiviemäriin liittämisen vapautettavan kiinteistön jätevesien kokoaminen ja käsittely voidaan järjestää niin, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa tai ympäristön pilaantumista taikka
  - c) huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista varten tarkoitettuun viemäriin liittämisen vapautettavan kiinteistön hulevesi ja perustusten kuivatusvesi voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.

[Kunta voi periä 1 momentissa tarkoitettua päätöksestä maksun, joka vastaa kunnalle päätöksen tekemisestä aiheutuvaa keskimääräistä kustannusta. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa. Maksu voidaan periä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettussa laissa (706/2007) säädetään.]

12 § Liittämiskohdat

Vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä.

12 § Liittämiskohdat

Vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä. *Liittämiskohtien sijainnin takia kiinteistön liittämisen laitoksen verkostoon ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia.*

13 § Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka.

13 § Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta sekä huleveden ja perus-

Laitteisto tulee suunnitella, sijoittaa ja rakentaa niin, että se on yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa. Kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle.

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitetyn kiinteistön omistajan ja haltijan tulee sallia, että vesihuoltolaitoksen edustaja tarkastaa laitoksen laitteistoon liitetyn tai liitettävän laitteiston laadun, kunnan ja toiminnan. Tarkastus on suoritettava siten, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa kiinteistön käytölle.

Kiinteistön vesihuoltolaitteiston ja vesihuoltolaitoksen laitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, käytöstä ja tarkkailusta on lisäksi voimassa, mitä niistä muussa laissa säädetään sekä mitä kiinteistön liittämistä sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyssä sopimuksessa on sovittu.

Alueella, jolla on voimassa tai laadittavana maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu kaava, vesihuoltolaitoksen laitteistoja ei saa rakentaa siten, että kaavan laatiminen tai voimassa olevan kaavan toteuttaminen vaikeutuu.

14 § Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta

Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveysuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset.

15 § Vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvollisuudet
Vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämässä raakaveden määrää ja laatua sekä veden hävikkiä laitoksen verkostossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sitä, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle.

tusten kuivatusveden johtamisesta liittämiskohdan saakka. Laitteisto tulee suunnitella, sijoittaa ja rakentaa niin, että se on yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa. Kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle.

15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudet

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee soveltuvalta osin myös sitä, joka toimittaa vettä vesi-

huoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

15a § Erityistilanteisiin varautuminen
Vesihuoltolaitoksen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla yhteistyössä kunnan valvontaviranomaisten ja pelastusviranomaisten sekä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten kanssa suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi ainakin seuraavat seikat:

- 1) toimintaan liittyvät riskit;
- 2) toimenpiteet haittojen ehkäisemiseksi; sekä
- 3) erityistilanteissa toteutettavat toimenpiteet.

Vesihuoltolaitoksen on ryhdyttävä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin vesihuollon palvelujen varmistamiseksi erityistilanteissa. Laitoksen on toimitettava suunnitelma valvontaviranomaisille ja pelastusviranomaiselle.

Kunnan tulee suunnitella toimenpiteet, joita tarvitaan vesihuollon turvaamiseksi erityistilanteissa vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella. Suunnitelma näistä toimenpiteistä sisällytetään valmiuslain (1090/1991) 40 §:n 1 momentissa tarkoitettuun valmiussuunnitelmaan.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee soveltuvilta osin myös sitä, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

16 § Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettyessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (28.1.2005/54)

16 § Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta.

Vesihuoltolaitoksen päätöksestä, jolla on ratkaistu tiedonsaantia asiakirjasta koskeva asia, saa valittaa hallintolainkäyttölain (586/1996) 12 §:ssä tarkoitetulle toimivaltaiselle hallintotuo- mioistuimelle siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. (28.1.2005/54)

17 § Asiakkaan kiinteistön käyttö

Vesihuoltolaitoksen edustajalla on oikeus tarvittaessa liikkua asiakkaan kiinteistöllä ja suorittaa siellä laitoksen vesihuoltolaitteiston rakentamisen, kunnossapidon ja käytön kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Jollei erityisistä syistä muuta johdu, liikkumisesta ja toimenpiteistä on etukäteen ilmoitettava kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Vesihuoltolaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaan kiinteistöllä liikkumisesta ja siellä suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa tai vahinkoa kiinteistölle tai sen käytölle. Vesihuoltolaitoksen on korvattava aiheuttamansa haitta ja vahinko.

Käyttö- ja omistusoikeuden saamisesta vesihuollossa tarvittavia rakennuksia, laitteita ja rakennelmia varten tarpeellisiin alueisiin säädetään erikseen. Vesilaissa (264/1961) säädetään oikeudesta pohjaveden ottamiseen ja veden johtamiseen sekä tutkimuksista, jotka ovat tarpeellisia vesilaissa tarkoitetun toimenpiteen toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi.

4 luku. Vesihuollon maksut ja kustannukset

18 § Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

18 § Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen *uus- ja korjausinvestoinnit* ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Tuki on otettava huomioon kustannuksia 1 momentin mukaisesti katettaessa. Vesihuollon tukemisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

19 § Maksut

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella.

Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut voivat olla eri alueilla erisuuruisia, jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

20 § Kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpito
Kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpito tulee eriyttää kunnan kirjanpidossa, ja laitoksen on laadittava tilikausittain erillinen tilinpäätös.

Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan myös huleveden viemärointiin ja siitä perittäviin maksuihin.

19 § Maksut

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. *Vesihuoltolaitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäroinnistä.*

19a § Korvaus yleisten alueiden hulevesiviemäroinnistä

Vesihuoltolaitoksella on oikeus periä kunnalta kustannuksia vastaava korvaus yleisiltä alueilta vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon johdettavan huleveden viemäroinnistä.

20 § Vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttäminen ja toimintakertomuksen laatiminen
Vesihuoltolaitoksen on laadittava vesihuoltoa koskeva tilinpäätös, johon kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot. Taseen ja tuloslaskelman tulee olla kirjanpidosta johdettavissa. Ne on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Vesihuoltolaitoksen on laadittava vesihuoltoa koskeva toimintakertomus. Toimintakertomuksessa tulee tarkastella 1 momentissa tarkoitettua tilinpäätöstä sekä hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Toimintakertomuksen sisällöstä säädetään tarkemmin asetuksella.

Tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa tulee esittää 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot hule-

veden viemäröinnistä, josta vesihuoltolaitos huolehtii 9 §:n mukaisesti.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee soveltuvilta osin myös sitä, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä tai hulevesiä.

20a § Vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastaminen

Vesihuoltolaitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa vesihuoltoa koskeva tilinpäätös osana laitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

20b § Tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen

Vesihuoltolaitoksen tulee julkaista 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätös ja toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkaista vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut.

Jos vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäröinnistä, tulee sen julkaista myös huleveden viemäröinnin toimitusehdot, hinnoitteluperusteet ja tunnusluvut.

Tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen, hinnoitteluperusteiden ja tunnuslukujen tulee olla saatavilla tietoverkossa.

20c § Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten [ja Energiamarkkinaviraston] kanssa.

Vesihuoltolaitoksen tulee toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa ja tarvittaessa huleveden viemärintipalvelujensa voimassa olevat hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon ja huleveden viemäröinnin tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi.

Vesihuollon tietojärjestelmästä, siihen toimitettavista tiedoista, tunnuslukujen laskemisesta ja tietojärjestelmään tallennettavista muista tiedoista voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

5 luku. Sopimukset vesihuollosta

21 § Sopimuksen tekeminen

Sopimus kiinteistön liittämiseksi vesihuoltolaitoksen verkostoon taikka laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että sopimuksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuntaa ja että sopimus säilyy kummankin osapuolen saatavilla.

22 § Vesihuollon yleiset toimitusehdot

Vesihuollon yleiset toimitusehdot on laadittava siten, että ne ovat kohtuulliset ja tasapuoliset.

Kuluttaja-asiamies valvoo vesihuollon yleisten toimitusehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

23 § Sopimusehtojen muuttaminen

Vesihuoltolaitos saa muuttaa 21 §:ssä tarkoitettua sopimuksen mukaisia maksuja ja muita sopimuksen ehtoja vain:

- 1) sopimusehdoissa yksilöidyillä perusteilla edellyttäen, että sopimuksen sisältö ei kokonaisuutena olennaisesti muutu;
- 2) lainsäädännön muutoksen tai viranomaisen siihen perustuvan päätöksen perusteella;
- 3) muusta erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muututtua.

Vesihuoltolaitoksella on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Vesihuoltolaitoksen on hyvissä ajoin ennen sopimuksen muuttamista lähetettävä asiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta maksut tai muut sopimusehdot muuttuvat sekä mikä on muutoksen peruste. Jos muutoksen perusteena on muu kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen siihen perustuva päätös, muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

24 § Sopimuksen irtisanominen

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitettua sopimuksen verkostoon liittämiseksi vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on kiinteistön vedenkulutuksen tai kiinteistöltä viemäriin johdettavan jäteveden, huleveden tai perustusten kuivatusveden laadun tai määrän olennai-

24 § Sopimuksen irtisanominen

sen muuttumisen vuoksi kohtuutonta.

Asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vain, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittämismäärästä 11 §:n perusteella.

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä vain, jos vesihuollon palvelu on keskeytetty 26 §:ssä säädetyillä perusteilla ja sopimuksen voimassa pitäminen on kohtuutonta.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehty sopimus saadaan irtisanoa, jos palvelun käytön edellytyksenä oleva sopimus verkostoon liittämisen irtisanotaan 1 tai 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetut sopimukset verkostoon liittämisen ja vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta myös silloin, kun vesihuoltolaitoksen toiminta-alue tai hulevesiviemäröinnin toiminta-alue, jolla laitoksen verkostoon liitetty kiinteistö sijaitsee, supistetaan, jos kiinteistön vesihuolto tai hulevesien hallinta turvataan siten, että asiakkaalle ei aiheudu ylimääräisiä kustannuksia tästä.

6 luku. Keskeytys ja virhe

25 § Pakottavuus

Tämän luvun säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Jollei jäljempänä toisin säädetä, tämän luvun säännöksiä sovelletaan muutoin vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan kesken vain, jos ei muuta ole sovittu.

25 § Pakottavuus

Mitä tässä luvussa säädetään vesihuollon virheestä, koskee myös virhettä hulevesiviemäroinnissä, josta vesihuoltolaitos huolehtii 9 §:n mukaisesti.

26 § Vesihuollon palvelun keskeyttäminen

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimituksen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen, jos asiakas on olennaisesti laiminlyönyt 19 §:ssä tarkoitettujen maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut säädöksiin tai sopimukseen perustuvia velvoitteitaan.

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimitamisen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun 1 momenttiin perustuvasta keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle eikä laiminlyöntiä tai velvoitteiden rikkomista ole oikaistu ajoissa ennen ilmoitettua keskeyttämisaikajankohdtaa. Jos säädösten tai sopimuksen vastainen toiminta on omiaan aiheuttamaan välitöntä vaaraa tai huomattavaa haittaa laitoksen käytölle taikka terveydelle tai ympäristölle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen saadaan keskeyttää välittömästi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu maksun laiminlyönti aiheutuu kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden tai työttömyyden taikka muun niihin rinnastettavan erityisen seikan vuoksi pääasiassa omatta syytään, ja asiakas on tällaisista maksuvaikeuksista ilmoittanut vesihuoltolaitokselle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen saadaan keskeyttää aikaisintaan kymmenen viikon kuluttua siitä, kun keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle.

27 § Virhe ja hinnanalennus

Vesihuollossa on virhe, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen tai säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa on virhe myös silloin, kun se on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt, jollei keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä.

Asiakkaalla on oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Jos virhe perustuu vesihuollon keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisesta perusmaksusta. Vaatimus hinnanalennuksesta on esitettävä vesihuoltolaitokselle kohtuullisessa ajassa siitä, kun asiakas havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

27 § Virhe ja hinnanalennus

Vesihuollossa on virhe, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen tai säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa on virhe myös silloin, kun se on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt, *jollei keskeytys aiheudu vesihuolto-laitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä tai jollei keskeytystä voida muutoin pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä.*

Asiakkaalla on oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Jos virhe perustuu vesihuollon keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään *kaksi prosenttia asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta.* Vaatimus hinnanalennuksesta on esitettävä vesihuoltolaitokselle kohtuullisessa ajassa siitä, kun asiakas havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

27a § Vakiohyvitys

Jos talousveden toimittaminen tai jäteveden johtaminen on keskeytynyt yhtäjaksoisesti vähintään 12 tunniksi, asiakkaalla on oikeus va-

kiohyvitykseen, jollei kysymys ole vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota sen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia se ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Tässä pykälässä tarkoitettuna keskeytyksenä pidetään myös sellaista ajanjaksoa, jonka aikana laitoksen toimittamaa talousvettä ei voida lainkaan käyttää tavanomaisiin käyttötarkoituksiin.

Asiakas on oikeutettu joko vakiohyvitykseen tai 27 §:ssä tarkoitettuun hinnanalennukseen sen mukaan, kumpi näistä on määrältään suurempi. Vaatimus vakiohyvityksen maksamisesta on esitettävä vesihuoltolaitokselle kohtuullisessa ajassa siitä, kun asiakas havaitsi vesihuollon palvelun keskeytymisen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa asiakkaan vahingoksi.

27b § Vakiohyvityksen määrä

Vakiohyvityksen määrä on asiakkaan vesihuollon vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta:

- 1) [4] prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia mutta vähemmän kuin 48 tuntia;*
- 2) [8] prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 48 tuntia mutta vähemmän kuin viikon;*
- 3) [10] prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään viikon ja tämän jälkeen aina [2] prosenttia kutakin alkavaa viikkoa kohti.*

Vakiohyvityksen enimmäismäärä vesihuollon palvelun keskeytymisen takia on [1000] euroa asiakasta kohti.

Jos vesihuoltolaitos tarjoaa korvaavat vesihuollon palvelut vesihuollon keskeytyksen aikana, ne otetaan huomioon vakiohyvityksen määrää alentavana tekijänä.

Vakiohyvityksen enimmäismäärä voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti.

28 § Vahingonkorvaus

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa olevasta virheestä henkilölle taikka yksityiseen käyttöön tai kulutukseen tar-

koitetulle ja vahinkoa kärsineen pääasiassa sellaiseen tarkoitukseen käyttämälle omaisuudelle aiheutuneen vahingon. Ennen vahingon ilmenemistä tehdyn sopimuksen ehto, joka rajoittaa vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen tämän momentin nojalla, on mitätön.

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa olevasta virheestä asiakkaalle aiheutuvan taloudellisen vahingon. Välillisen vahingon vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko aiheutuu huolimattomuudesta laitoksen puolella.

Välillisenä vahinkona pidetään:

- 1) ansionmenetystä, joka aiheutuu vesihuollossa olevasta virheestä tai siitä johtuvista toimenpiteistä;
- 2) vahinkoa, joka aiheutuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta;
- 3) vesihuollon palvelujen käyttöön perustuvan hyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa;
- 4) muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

Jos 3 momentissa tarkoitettu vahinko aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, vahinkoa ei tältä osin pidetä välillisenä.

7 luku. Valvonta, hallintopakko ja muutoksenhaku

29 § Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä taikka määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa.

Kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. (22.12.2009/1488)

Ennen kiellon tai määräyksen antamista valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan neuvoteltava tämän lain tai sen nojalla annettua säännöstä rikkoneen kanssa.

30 § Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishukka

Valvontaviranomainen voi tehostaa 29 §:n nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uh-

kasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella taikka että toiminta keskeytetään tai kielletään.

Uhkasakkoon, teettämishintaan ja keskeyttämishintaan sovelletaan muutoin, mitä uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

31 § Vireillepano-oikeus

Jos kunta on laiminlyönyt 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa eikä asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

32 § Muutoksenhaku

Muutosta valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 11 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Kunnan viranomaisen 8 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan valittamalla muutosta siten kuin kuntalaissa (365/1995) säädetään. Valitusoikeus on myös valvontaviranomaisella.

33 § Valitusoikeus

Valitusoikeus on:

- 1) sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea;
- 2) kunnalla;
- 3) valvontaviranomaisella;
- 4) asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

34 § Käsittely käräjäoikeudessa

Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia käsitellään käräjäoikeudessa. Oikeuspaikasta säädetään tarkemmin erikseen.

8 luku. Erinäisiä säännöksiä

35 § Salassapitovelvollisuus

Tämän lain mukaista tehtävää suorittavan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa:

- 1) valvontaviranomaiselle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;
- 2) rikoksen selvittämiseksi syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle.

36 § Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 12 §:ssä tarkoitetun liittämiskohdan enimmäisetäisyydestä kiinteistön rajasta tai liitettävän kiinteistön lähimmästä rakennuksesta;
- 2) raakaveden laatuvaatimuksista, tarkkailuvollisuuksien toteuttamisesta ja tarkkailutietojen toimittamisesta sekä muiden tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisessa kertyvien tietojen toimittamisesta;
- 3) 18 §:ssä tarkoitetuista maksujen määräytymisen yleisistä perusteista;
- 4) tämän lain täytäntöönpanosta;

37 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001.

Lain 20 §:n säännöksiä kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpidosta sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen.

Tällä lailla kumotaan yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista 23 päivänä joulukuuta 1977 annettu laki (982/1977) sekä jätevesimaksusta 13 päivänä heinäkuuta 1973 annettu laki (610/1973) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

36 § Tarkemmat säännökset

- 5) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta jätevesihuollon järjestämisestä.

Yleisestä viemäristä ja eräiltä teollisuudenaloilta vesiin johdettavien jätevesien sekä teollisuudesta yleiseen viemäriin johdettavien jätevesien käsittelystä annettu valtioneuvoston päätös (365/1994) jää kuitenkin voimaan, kunnes ympäristönsuojelulain 11 §:n nojalla toisin säädetään. Päätöstä noudatetaan laadittaessa 21 §:ssä tarkoitettua sopimusta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

38 § Siirtymäsäännökset

Kunnan tulee hyväksyä 5 §:ssä tarkoitetut vesihuollon kehittämissuunnitelmat kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Mitä tässä laissa säädetään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta, koskee myös yleisistä vesi- ja viemärilaitoksista annetun lain 3 §:n nojalla määrättyä toiminta-aluetta, kunnes kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen tämän lain 8 §:n nojalla.

Yleisistä vesi- ja viemärilaitoksista annetun lain 11 §:n nojalla annetut yleiset määräykset siltä osin kuin ne eivät ole tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisia, ovat voimassa tämän lain mukaisina yleisinä toimitusehtoina enintään kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Voimaantulo ja siirtymäsäännös. Tämä laki tulee voimaan x.x.201x.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyillä toiminta-alueella vesihuoltolaitos huolehtii huoleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisesta ja käsittelystä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka kunnes vesihuoltolaitos ja kunta toisin sopivat ja toiminta-aluepäätöstä sopimuksen mukaisesti muutetaan.

1.2 Yksityiskohtaiset perustelut

VHL 2 § *Soveltamisala*

Vesihuoltolain soveltamisalasäännöstä tarkistettaisiin siten, että pykälän 1 momentissa elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan edellytettäisiin rinnastuvan asutukseen vesihuollon kannalta ja että 2 momentissa säädettäisiin erikseen vesihuoltolain soveltamisesta huleveden viemärointiin. Ensimmäisen momentin muutoksen tavoitteena olisi tarkentaa vesihuoltolain soveltamisalasäännöstä alkuperäisen säännöksen tarkoitusta vastaavaksi ilman, että pykälän asiallista soveltamisalaa muutettaisiin. Huleveden viemärointi olisi puolestaan mainittava erikseen pykälän 2 momentissa, koska se erotettaisiin 3 §:n muutosehdotuksen perusteella käsitteellisesti vesihuollosta.

Asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvalla elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnalla tarkoitettaisiin 1 momentissa sellaista toimintaa, jonka tarpeet talousvesihuollon suhteen ja jonka jätevesien laatu ja määrä ovat rinnastettavissa asutukseen. Muut kuin asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvat elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnat rajautuisivat siten vesihuoltolain soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen esimerkiksi asutukseen verrattuna selvästi suurempia määriä talousvettä käyttävien tuotantolaitosten vesihuoltoon ei sovellettaisi vesihuoltolakia.

Nykyisessä vesihuoltolaissa elinkeino- ja vapaa-ajantoiminta rinnastetaan asutukseen vesihuollon kannalta 7 §:ssä, jonka mukaan vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueen, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vuoksi. Lain 7 §:ää esitetään kuitenkin muutettavaksi siten, että tarve liittää kiinteistö vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin sidottaisiin toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen. Näin ollen pykälän 1 momentin muuttaminen esitetyllä tavalla olisi tarkoituksenmukaista myös siltä taustaa vasten, että elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan rinnastaminen asutukseen vesihuollon kannalta poistettaisiin 7 §:stä.

Pykälän 2 momentissa huleveden viemärointi lisättäisiin erikseen lain soveltamisalaan, koska huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen ja käsittely eivät sisältyisi 3 §:ssä vesihuollon käsitteeseen. Hulevesien hallinnasta eli toimenpiteistä, jotka vaikuttavat hulevesien kertymiseen tai liittyvät niiden johtamiseen ja käsittelyyn, säädettäisiin ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslaissa. Myös huleveden viemärointi on osa hulevesien hallintaa. Vesihuoltolakia sovellettaisiin huleveden viemärointiin siltä osin, kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Lain säännöksiä, joissa mainitaan vesihuolto, sovellettaisiin huleveden viemärointiin vain siltä osin, kuin tästä säädetään erikseen.

VHL 3 § *Määritelmät*

Pykälän 1 kohdassa vesihuollosta erotettaisiin käsitteellisesti huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen ja käsittely, minkä seurauksena vesihuolto kattaisi ainoastaan vedenhankinnan ja jätevesien viemäroinnin. Pykälän 8 kohtaan lisättäisiin uusi määritelmä huleveden viemärointi, jolla tarkoitettaisiin huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista ja käsittelyä.

Muutokset heijastuisivat niihin vesihuoltolain pykäliin, joissa nykyisin mainitaan vesihuolto, viemärointi tai viemäriverkosto. Säännökset joissa mainitaan vesihuolto, eivät sellaisenaan ilman erillistä viittausta koskisi huleveden viemärointiä, vaan ainoastaan vedenhankintaa ja jätevesien viemärointiä. Esimerkiksi 6 §:ssä tarkoitettu kunnan vastuu järjestää vesihuolto ei enää ulottuisi huleveden viemärointiin. Viemärointiä ja viemäriverkostoa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin tarpeellisilta osin osoittamaan, onko kysymys jätevesiviemäristä vai hulevesiviemäristä.

Huleveden viemärointi olisi mahdollista toteuttaa tietyin edellytyksin vesihuoltolaitoksen hulevesi- ja jätevesiviemärien avulla. Niin sanottuja sekaviemäreitä, jotka on rakennettu huleveden ja jäteveden johtamiseen yhdessä, pidettäisiin vesihuoltolaissa jätevesiviemäreinä. Huleveden viemäroinnin tulisi tapahtua viemäriverkostossa, joka koostuisi putkiviemäreistä ja mahdollisesti näihin välittömästi yhdistyvistä avoviemäreistä. Esimerkiksi hulevesien hallinnan maanpäälliset ratkaisut, jotka

perustuvat maanpinnan muotojen hyväksikäyttämiseksi, eivät kuuluvi huleveden viemäroinnin käsitteeseen.

VHL 4 § *Viranomaiset*

Pykälään ehdotetaan säädettäväksi uudet 1 ja 3 momentti. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, että vesihuoltolain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle. Uudessa 3 momentissa rajattaisiin valvontaviranomaisten toimivaltaa niiden omien toimialojen ja nykyisen käytännön mukaisesti. Molempien momenttien merkitys olisi yksinomaan selventävä.

Vesihuoltolain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluisivat vesitalousasioina maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriön tehtävien toteaminen pykälän 1 momentissa selventäisi toiminnan ohjauksuhteita erityisesti vesihuoltolaitosten, kuntien ja kansalaisten näkökulmista. Momentilla ei muutettaisi ministeriöiden välistä työnjakoa vesihuollon ohjauksessa, vaan esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi edelleen terveydensuojelulainsäädännön alaan kuuluvien vesihuoltoasioiden yleisestä ohjauksesta ja ympäristöministeriö vastaavasti maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön tai ympäristönsuojelulainsäädännön piiriin kuuluvien vesihuoltoasioiden yleisestä ohjauksesta.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu ministeriön yleinen ohjaus olisi nykyiseen tapaan hallinnollista, lähinnä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin kohdistuvaa ohjausta, joka ei ulottuisi yksittäisiin vesihuoltolain soveltamiskysymyksiin. Kuntien ohjaus tapahtuisi jatkossakin pääasiassa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta.

Pykälän 3 momentissa selvennettäisiin valvontaviranomaisten toimivalta niiden toimialojen mukaisesti lain 2 ja 3 lukujen säännösten noudattamisen valvontaan, ja lain 4 - 6 luvun yksityisoikeudelliset säännökset rajattaisiin valvontaviranomaisten valvontatoimivallan ulkopuolelle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontatoimivalta olisi vesihuoltolain 2-3 luvun osalta yleinen, kun taas kunnan eri viranomaiset valvoisivat vesihuoltolain noudattamista omien toimialojensa näkökulmista. Pykälän 3 momentin selventäminen on tarpeen vesihuollon eri toimijoiden, erityisesti kuluttaja-asemassa olevien vesihuollon asiakkaiden kannalta.

VHL 5 § *Vesihuollon yleinen kehittäminen*

Lainkohdan 2 momenttiin ehdotetaan tehtävän kolme muutosta. Ensinnäkin kunnan tulisi laatia ja pitää ajan tasalla vesihuollon kehittämissuunnitelmat yhteistyössä paitsi vesihuoltolaitosten myös vesihuoltolaitoksille vettä toimittavien tai niiden jätevesiä käsittelevien tahojen kanssa. Toiseksi valvontaviranomaisille tulisi varata tilaisuus tulla kuulluiksi kehittämissuunnitelmasta sen laatimisvaiheessa, ja kolmanneksi kehittämissuunnitelmasta olisi tiedotettava riittävässä laajuudessa tietoverkossa tai muulla tavalla. Valvontaviranomaisilla tarkoitettaisiin 4 §:ssä määriteltyjä valvontaviranomaisia, joita ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Kehittämissuunnitelmien laadinnassa keskeistä on eri toimijoiden välinen yhteistyö. Kaikkien kunnan alueella toimivien vesihuoltolaitosten ja niille vettä toimittavien sekä niiden jätevesiä käsittelevien tahojen tulisi osallistua kehittämissuunnitelman laatimiseen, vaikka vastuu kehittämissuunnitelman laatimisesta on kunnalla. Kunnan yhteistyövelvoite vesihuoltolaitoksille vettä toimittavien tai niiden jätevesiä käsittelevien tahojen kanssa palvelisi koko vesihuollon toimintaketjun huomiointiin ottamista, kun kehittämissuunnitelmia laaditaan tai päivitetään. Erityisesti jätevesihuollossa on tapahtunut ja voidaan ennakoida tapahtuvan entistä enemmän eriytymistä jätevesiä johtaviin vesihuoltolaitoksiin ja jätevesiä käsitteleviin puhdistuslaitoksiin.

Valvontaviranomaisille varattavan kuulemisen avulla viranomaisten olisi mahdollista varmistua, että kunnan kehittämissuunnitelma palvelee tarkoitustaan vesihuollon kehittämisinstrumenttina. Valvontaviranomaisille tulisi varata tilaisuus tulla kuulluiksi siinä vaiheessa, kun kunta laatii kehit-

tämissuunnitelmaa. Valvontaviranomaisille tulisi siten varata tilaisuus lausua käsityksensä kehittämissuunnitelmaluonnoksesta ennen sen hyväksymistä, jotta ne voisivat vaikuttaa suunnitelmaan asianmukaisella tavalla. Tarpeettoman ylimääräisen työn välttämiseksi kuulemismenettely olisi sikäli joustava, että valvontaviranomaisella ei olisi velvollisuutta antaa lausuntoa asiasta. Tilaisuus tulla kuulluksi tulisi varata kaikille 4 §:ssä tarkoitetuille valvontaviranomaisille.

Tiedottamissäännöksen tarkoituksena olisi, että tieto valmistuneesta kehittämissuunnitelmasta välittyisi niin valvontaviranomaisille kuin kuntalaisille. Tiedottaminen voitaisiin järjestää esimerkiksi kunnan internet-sivuilla, kunnassa ilmestyvissä sanomalehdissä, erillisinä tiedotteina tai painettuna julkaisuina. Tiedottamisen riittävä laajuus määrittyisi osaltaan hyväksytyin kehittämissuunnitelman vaikutusten perusteella. Kehittämissuunnitelmasta tiedottaminen kuntalaisille on erityisen tarpeellista vielä, kun osalla kiinteistönomistajista tai -haltijoista on siirtymäaika hajajätevesiase- tuksen mukaiseen kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän parantamiseen.

Valmiin kehittämissuunnitelman on oltava kuntalaisten helposti saatavilla. Sähköistä tiedottamista tietoverkossa voidaan nykyisin pitää ensisijaisena kunnan tiedottamisvaihtoehtona, minkä vuoksi lainkohdassa mainittaisiin tästä erityisesti. Ilmeisesti kaikilla kunnilla on omat internet-sivut, joilla kehittämissuunnitelma voitaisiin julkaista. Kunta voisi kuitenkin hoitaa tiedottamisen myös muulla tavalla. Kehittämissuunnitelman tulisi olla helposti saatavilla myös niille kuntalaisille, jotka eivät ole sähköisen tiedottamisen piirissä.

VHL 6a § *Huleveden viemärointi*

Pykälässä säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä huleveden viemärointi voidaan antaa vesihuoltolaitoksen tehtäväksi. Pääsääntönä olisi, että huleveden viemäroinnistä olisi sovittava 1 momentissa tarkoitettulla tavalla laitoksen ja kunnan kesken, ja viemärointiin tarvittaisiin siten laitoksen suostumus. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä poikkeuksellisista tilanteista, joissa sopimusta kunnan ja vesihuoltolaitoksen kesken ei onnistuta tekemään, vaikka vesihuoltolaitoksen olisi tarkoituksenmukaista huolehtia huleveden viemäroinnistä. Tällaisessa tilanteessa kunnalla olisi 2 momentin perusteella rajattu mahdollisuus hyväksyä momentissa tarkoitettu edellytyksin alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle hulevesiviemäroinnin toiminta-alue.

Pykälän tarkoituksena olisi mahdollistaa se, että kunta voi tarvittaessa hyödyntää vesihuoltolaitoksen toteuttamaa huleveden viemärointiä osana maankäyttö- ja rakennuslain 90c §:ssä tarkoitettua huleveden hallinnan järjestämistä. Sinänsä kunta voisi täyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen velvollisuutensa hulevesien hallinnan järjestämiseen usealla tavalla. Jos hallinta edellyttäisi huleveden viemärointiä, kunta voisi joko tehdä tämän itse tai antaa viemäroinnin pykälässä tarkoitettu edellytyksin alueellaan toimivan vesihuoltolaitoksen tehtäväksi. Jos vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä, sovellettaisiin viemärointiin vesihuoltolakia. On huomattava, että vesihuoltolaitoksella ei ilman pykälän mukaisia edellytyksiä ja siinä säädetyn menettelyn noudattamista olisi velvollisuutta huolehtia huleveden viemäroinnistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin huleveden viemäroinnistä sopimisesta kunnan ja vesihuoltolaitoksen kesken. Sopimuksessa olisi yksilöitävä alueet, joilla laitos vastaa huleveden viemäroinnistä. Siinä olisi määriteltävä sekä ne alueet, joilla jo on laitoksen viemäriverkosto, että ne alueet, joille verkosto rakennetaan. Myös sellaiset alueet, joilla hulevedet ja perustusten kuivatusvedet johdetaan vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriverkoston mukaan lukien niin sanottu sekaviemäriverkosto, olisi sopimuksessa yksilöitävä.

Pykälän 2 momentin nojalla kunnalla olisi rajoitettu mahdollisuus hyväksyä alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle hulevesiviemäroinnin toiminta-alue, jos 1 momentissa tarkoitettua sopimusta ei onnistuta tekemään. Tällöin toiminta-alueen hyväksyminen edellyttäisi, että molemmat 2 momentissa tarkoitettut edellytykset täytyvät. Ensimmäinen edellytyksistä liittyisi alueen hulevesien hallinnan suunnitteluun. Toinen edellytys liittyisi puolestaan laitoksen taloudellisiin ja muihin mahdollisuuksiin huolehtia hulevesiviemäroinnistä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan toiminta-alueen hyväksyminen ilman asiasta tehtyä sopimusta edellyttäisi, että alueen hulevesien hallinnasta on hyväksytty suunnitelma, jossa on osoitet-

tu, että alueen hulevedet on tarkoitus viemäroidä. Suunnitelma voisi olla maankäyttö- ja rakennuslain mukainen hulevesisuunnitelma. Tällaista erillistä suunnitelmaa ei kuitenkaan vaadittaisi, jos asia on ratkaistu asemakaavoituksen yhteydessä tai maankäyttö- ja rakennuslain 85 §:n mukaisessa katusuunnitelmassa tai 90 §:n mukaisessa yleisen alueen suunnitelmassa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan perusteella toiminta-alueen hyväksyminen ilman asiasta tehtyä sopimusta edellyttäisi suunnitelman lisäksi, että laitos kykenee huolehtimaan huleveden viemäroinnistä taloudellisesti ja asianmukaisesti. Säännöksen tarkoituksena olisi estää nykyisen 8 §:n 2 momentin tapaan se, että laitokselle määrättäisiin sellaisia huleveden viemärointivelvoitteita, joista huolehtimiseen sillä ei ole edellytyksiä. Säännös olisi tarpeen sen vuoksi, että ehdotuksen mukaan 8 §:n 2 momentti koskisi vain vesihuollon, ei siis huleveden viemäroinnin, toiminta-alueetta. Vaatimus asianmukaisesta huolehtimisesta pitäisi sisällään sen, että hulevesiviemärointi voidaan antaa vain sellaisen laitoksen tehtäväksi, joka jo ennestään huolehtii hulevesiviemäroinnistä tai, jonka toimintaan hulevesiviemärointi sisältyy luontevasti. Näin ollen esimerkiksi vedenhankintaa varten perustettua vesiosuuskuntaa ei voitaisi toiminta-alueen hyväksymispäätöksellä ilman laitoksen suostumusta määrätä huolehtimaan hulevesiviemäroinnistä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettun huleveden viemärointisopimuksen sisältö vahvistettaisiin 8 §:n 4 momentin mukaisessa hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen hyväksymispäätöksessä. Samoin 2 momentissa säädettävien edellytysten mukainen hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen hyväksyminen tapahtuisi 8 §:n 4 momentissa tarkoitettussa menettelyssä. Hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukainen huleveden viemärointi kuuluisi vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuden piiriin 9 §:n 2 momentin nojalla.

VHL 7 § *Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet*

Pykälää muutettaisiin siten, että toiminta-alueiden kattavuus kytkettäisiin toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun sijaan. Yhdyskuntakehityksen käsitteen käyttäminen pykälässä olisi tarkoituksenmukaista, kun otetaan huomioon, että 9 §:n perusteella vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus on niin ikään yhdyskuntakehitykseen sidottu. Yhdyskuntakehityksellä tarkoitettaisiin nykyisen lain mukaisesti asutuksen ja vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan kehitystä, mikä käy ilmi vesihuoltolain ehdotetusta soveltamisalasäännöksestä.

Pykälän muuttamisen tavoitteina olisi edistää toiminta-alueiden ennakoivaa määrittelyä ja maankäytön yleistä suunnitelmallisuutta. Tavoitteisiin pyrittäisiin sitomalla toiminta-alueen ulottuvuus paitsi toteutuneeseen myös suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen. Toiminta-alueen kattavuuden määrittämisen perusteet säilyisivät kuitenkin nykyisenlaisina.

Kytkemällä toiminta-alueiden kattavuus suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen korostettaisiin toiminta-alueen määrittämisen ennakoivaa tarkoitusta. Suunnitellun yhdyskuntakehityksen käsitteen kautta toiminta-alueiden rajausta yhdistettäisiin välillisesti alueiden käytön suunnitteluun, mutta pykälän tulkinnassa tulisi ottaa huomioon myös suunnitelmien ennakoitu toteutuminen. Toiminta-alue tulisi ulottaa yhtäältä sellaisille alueille, joiden yhdyskuntakehityksen tarpeet eivät vielä toiminta-aluepäätöksen tekemisen ajankohtana edellyttäisi vesihuollosta huolehtimista. Toisaalta samalla korostuisi tarve ulottaa toiminta-alue sellaisille jo aikaisemmin kehittyneille alueille, jotka eivät vielä ole vesihuoltoverkostojen piirissä. Kunnan tulisi omaksua ennakoiva näkökulma jo 5 §:ssä tarkoitettuun vesihuollon kehittämissuunnittelussa ja tehdä toiminta-aluepäätökset kehittämissuunnitelman pohjalta.

Toiminta-alueiden ennakoiva määrittäminen ei vaikuttaisi oikeudellisesti sitovalla tavalla vesihuoltoverkostojen rakentamisen aikatauluun. Lain 8 §:n 3 momentin nojalla asetettava verkostojen rakentamisen aikataulu olisi edelleen tavoitteellinen, ja sitova aikataulu määräytyisi kuten nykyisinkin vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuden lauetessa 9 §:n mukaisesti yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Myös toiminta-alueen rajauksen tulisi edelleen olla 8 §:n nojalla sellainen, että vesihuoltolaitos pystyy huolehtimaan vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Näin ollen ehdotuksen tarkoituksena ei olisi muuttaa vesihuoltolaitosten 9 §:ssä tarkoitettua huolehtimisvelvollisuutta.

VHL 8 § *Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden hyväksyminen*

Pykälää muutettaisiin siten, että sen 1 momentissa käytetty termi *valvontaviranomainen* muutettaisiin monikkoon, että pykälän 3 momentin tavoitteellinen aikataulu sidottaisiin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin ja että pykälän 5 momentissa asetettaisiin velvollisuus esittää toiminta-alue sekä verkostoalueet kartalla. Lisäksi hulevesiviemäroinnin sääntelyn uudistamisen takia pykälän 3 momentissa viitattaisiin viemäriverkostojen sijaan jätevesiviemäriverkostoon ja pykälään sisällytettäisiin uusi 4 momentti hulevesiviemäroinnin toiminta-alueesta. Koska vesihuollolle ja huleveden viemäroinnille määritettäisiin erilliset toiminta-alueet, muutettaisiin myös pykälän otsikko monikkoon.

Pykälän 1 momentissa olisi tarpeen viitata valvontaviranomaisiin monikossa, koska VHL 4 §:ssä tarkoitettuja valvontaviranomaisia on useita. Muutos olisi yksinomaan sanontaa selventävä.

Toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin asetettavan tavoitteellisen aikataulun kytkeminen 3 momentissa yhdyskuntakehityksen tarpeisiin selventäisi aikataulun asettamisessa huomioon otettavia tekijöitä ja korostaisi sen yhteyttä 9 §:n mukaiseen vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuteen. Aikataulu tulisi asettaa siten, että sillä ennakoidaan tulevaa yhdyskuntakehitystä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Aikataulua asettaessaan kunta tekisi samalla arvion siitä, milloin yhdyskuntakehityksen tarpeet edellyttäisivät kunkin alueen vesihuollon järjestämistä vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla.

Tavoitteellisen aikataulun kytkemisestä entistä selvemmin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin olisi hyötyä ennen kaikkea toiminta-alueen kiinteistönomistajille, jotka voivat asetetun aikataulun perusteella arvioida, milloin vesihuoltolaitoksen verkostot ulotetaan heidän kiinteistöjensä läheisyyteen. Muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa aikataulua sitovammaksi, vaan tarkentaa sen asettamisperusteita siten, että aikataulua asettaessa kiinnitettäisiin erityisesti huomiota vesihuollon palveluiden tarpeeseen toiminta-alueiden eri osissa. Yksittäisen kiinteistön oikeus liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoon perustuisi edelleen 9 §:ssä säädettyyn laitoksen velvollisuuteen huolehtia toiminta-alueen vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Jos yhdyskuntakehitys on ennakoitua hitaampaa, ei tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin sitoisi vesihuoltolaitosta.

Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin vesihuollon uudesta määritelmästä aiheutuva tarkennus selvittämään sitä, ettei momentti koske hulevesiviemärointiä. Hulevesiviemäroinnin toiminta-alueesta säädettäisiin erikseen uudessa 4 momentissa. Näin ollen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen yhteydessä ei otettaisi kantaa huleveden viemärointiin muutoin kuin 4 momentin mukaisissa tilanteissa.

Pykälän 4 momentin mukaan vesihuoltolaitokselle hyväksyttäisiin erillinen hulevesiviemäroinnin toiminta-alue silloin, kun tämä on tarpeen. Tällä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa vesihuoltolaitos ja kunta ovat 6a §:n 1 momentin mukaisesti sopineet hulevesiviemäroinnistä tai joissa kunta 6a §:n 2 momentin edellytysten täytyessä hyväksyy toiminta-alueen pykälässä tarkoitettulla tavalla. Ensiksi mainitussa tapauksessa huleveden viemäroinnin toiminta-alueen hyväksymispäätös vahvistaisi kunnan ja laitoksen välisen sopimuksen. Jälkimmäisessä tapauksessa toiminta-alueen hyväksymispäätöksellä asetettaisiin laitokselle velvoite huleveden viemäroinnistä huolehtimiseen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin myös hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen muuttamisesta. Tarvittaessa kunta voisi säännöksen perusteella paitsi laajentaa myös supistaa huleveden viemäroinnin toiminta-alueita. Supistamisen tulisi tapahtua yhteisymmärryksessä vesihuoltolaitoksen kanssa, eikä vesihuoltolaitokselle tulisi supistamisen takia aiheutua taloudellisia menetyksiä esimerkiksi poistamattomien laitteistoinvestointien vuoksi. Maankäyttö- ja rakennuslain 90c §:ssä tarkoitettu kunnan velvollisuus järjestää hulevesien hallinta asemakaava-alueella vaikuttaisi hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen supistamisen edellytyksiin siten, että supistamisen jälkeen hule-

vesien hallinta tulee voida järjestää muulla tavalla kuin vesihuoltolaitoksen toteuttaman huleveden viemäröinnin avulla.

Vesihuoltolaitoksella olisi oikeus valittaa 4 momentin mukaisesta hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen hyväksymis- tai muuttamispäätöksestä 32 §:n 3 momentin nojalla. Erillinen säännös laitoksen kuulemisesta ennen hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen hyväksymispäätöksen tekoa ei olisi tarpeen, koska laitoksella olisi ollut mahdollisuus lausua käsityksensä asiasta, kun se on neuvotellut kunnan kanssa 1 momentissa tarkoitetusta sopimuksesta.

Uuden 5 momentin tarkoituksena olisi varmistaa, että toiminta- ja verkostoalueet esitetään kartalla, jotta toiminta-alueiden rajauksista saataisiin mahdollisimman yksiselitteinen käsitys. Vaatimus kartalla esittämisestä koskisi niin vesihuollon kuin hulevesiviemäröinnin toiminta-alueita.

VHL 8a § *Vesihuollon turvaaminen toiminta-alueita supistettaessa*

Pykälässä säädettäisiin vesihuollon turvaamisesta vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisen yhteydessä. Tehdessään päätöksen toiminta-alueen supistamisesta kunnan olisi pykälän perusteella määritettävä, miten supistettavalla toiminta-alueella sijaitsevien, laitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuolto turvataan sen jälkeen, kun vesihuollosta laitoksen kanssa tehdyt sopimukset päättyvät. Itse supistamispäätös tehtäisiin 8 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla toiminta-alueen muuttamispäätöksenä. Pykälän tarkoituksena olisi selventää 8 §:n 1 momenttiin perustuvia toiminta-alueen supistamismahdollisuuksia tilanteessa, jossa supistettavalla toiminta-alueella sijaitsee vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä.

Vesihuollon turvaamiseksi supistettavalla toiminta-alueella vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen vesihuolto tulisi järjestää asianmukaisesti myös supistamisen jälkeen. Mahdollisuus asianmukaiseen vesihuoltoon olisi toisin sanoen edellytys sille, että supistamispäätös voitaisiin tehdä. Asianmukaisen vesihuollon vähimmäisvaatimuksina olisivat, että kiinteistöllä käytettävissä oleva talousvesi täyttäisi terveysuojelulainsäädännön mukaiset laatuvaatimukset ja että jätevesihuolto kyettäisiin järjestämään talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetussa asetuksessa (542/2003) tarkoitetulla tavalla. Kiinteistön vesihuolto voitaisiin turvata supistamisen jälkeen esimerkiksi kiinteistökohtaisin tai useamman kiinteistön yhteisin järjestelyin.

Kun kunta määrittäisi pykälässä tarkoitetulla tavalla, miten supistettavan toiminta-alueen kiinteistöjen vesihuolto turvataan, tulisi sen ottaa kantaa siihen, onko kunnalla edelleen velvollisuus järjestää alueen vesihuolto. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen mahdollisesta supistamisesta huolimatta kunnalla saattaa olla 6 §:n 2 momentin nojalla velvollisuus järjestää kiinteistölle vesihuoltolaitoksen palvelun sijaan muu tarpeellinen vesihuollon palvelu. Vesihuollosta tehdyn sopimuksen irtisanomisesta toiminta-alueen supistamisen jälkeen ja kiinteistön vesihuollon turvaamisesta säädettäisiin tarkemmin uudessa 24 §:n 5 momentissa.

VHL 9 § *Vesihuollosta huolehtiminen*

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaisesti laitos huolehtii hulevesiviemäröinnin toiminta-alueella huleveden viemäröinnistä yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti. Momentin lisääminen olisi tarpeen, koska muutettavaksi ehdotetun 3 §:n mukaisen vesihuollon määritelmän perusteella pykälän 1 momentissa tarkoitettu vesihuollosta huolehtiminen ei kattaisi huleveden viemäröintiä.

Uuden 2 momentin mukaista huolehtimisvelvollisuutta huleveden viemäröinnistä sovellettaisiin vain laitokselle erikseen hyväksytyllä hulevesiviemäröinnin toiminta-alueella. Muilla toiminta-alueilla laitoksella ei olisi hulevesiin liittyviä huolehtimisvelvoitteita. Huolehtimisvelvollisuus huleveden viemäröinnistä vastaisi vesihuoltoa eli vedenhankintaa ja jätevesiviemäröintiä koskevaa huolehtimis-

velvollisuutta siten, että sen sisältö määräytyisi toteutuneen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen ja toiminta-alueella toteutuneen yhdyskuntakehityksen perusteella.

VHL 10 § *Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon*

Pykälään tehtäisiin muutokset, joita 3 §:ssä tarkoitettu huleveden viemäröinnin sulkeminen vesihuollon käsitteestä edellyttäisi. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kiinteistön liittämismuutoksen rajattaisiin 1 momentissa vesijohtoon ja jätevesiviemäriin, kun taas 2 momentissa säädettäisiin erikseen kiinteistön liittämismuutoksesta laitoksen hulevesiviemäriin hulevesiviemäröinnin toiminta-alueella. Pykälän 3 momentin mukaisesti laitos saisi kieltäytyä liittämästä hulevesiviemäriin sellaista kiinteistöä, jolta viemäriin johdettavan huleveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai sen edellytyksiä huolehtia muiden kiinteistöjen huleveden viemäröinnistä, ja 4 momentissa säädettäisiin rajoitetusta mahdollisuudesta johtaa hulevesiä tai perustusten kuivatusvesiä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin.

Nykyisen 10 §:n tapaan kiinteistön yleinen liittämismuutoksen viemäriin huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseksi koskisi vain erillistä hulevesiviemäriä. Kiinteistöä ei tarvitsisi edelleenkin liittää huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseksi jätevesiviemäriin, jollaiseksi luetaan myös sekä hule- että jätevesien yhdessä johtamiseen rakennettu niin sanottu seka-viemäri, jos hulevedet ja perustusten kuivatusvedet voidaan poistaa asianmukaisesti muulla tavalla. Säännöksen tarkoituksena olisi osaltaan edistää huleveden erillisviemäröintiin siirtymistä. Liittämismuutoksesta vapauttamisesta säädettäisiin edelleen 11 §:ssä, jonka mukaiset vapauttamisperusteet säilyisivät nykyisellään.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin selvyyden vuoksi maankäyttö- ja rakennuslakiin lisättäväksi ehdotetun 90b §:n 3 momentissa tarkoitettuun kieltoon johtaa hulevesiä ja perustusten kuivatusvesiä jätevesiviemäriin. Maankäyttö- ja rakennuslain 90b §:n 3 momentin nojalla hulevesien johtaminen jätevesiviemäriin olisi kiellettyä, ellei kunta vesihuoltolaitosta kuultuaan erityisestä syystä anna siihen suostumusta.

VHL 11 § *Liittämismuutoksesta vapauttaminen*

Pykälän 1 momentista poistettaisiin vaatimus varata elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi ennen liittämismuutoksesta vapautuksen myöntämistä. Käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ei ole mahdollista tutustua yksityiskohtaisesti vapauttamishakemukseen liittyviin olosuhteisiin ja niiden lausunnot ovat vain harvoin muuttaneet kunnan viranomaisten kantaa vapauttamiseen. Siten kuulemissäännöksen on koettu lähinnä lisäävän hallinnon työtä vailla todellista vaikuttavuutta. Muutoksen tarkoituksena olisi vähentää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työmäärää.

[Lisäksi 3 momentissa valtuutettaisiin kunta perimään maksu vapauttamispäätöksestä. Maksu olisi viranomaismaksu hakemuksen käsittelystä erotuksena VHL 19 §:ssä tarkoitettuihin vesihuollon maksuihin. Maksun tulisi vastata korkeintaan päätöksen tekemisestä kunnalle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää eli niin sanottua omakustannusarvoa, ja kunnat voisivat myös olla perimättä maksuja.]

Kunnalle vapautushakemuksen käsittelystä perittävän maksun perusteista säädettäisiin tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa. Päätösmaksun tulisi olla vapautuksen hakijoille samansuuruinen. Maksu saataisiin periä ilman erillistä tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.]

VHL 12 § *Liittämiskohdat*

Pykälään lisättäisiin tarkentava säännös, jonka mukaisesti liittämiskohtien sijainnista ei tule aiheutua liittyjälle kohtuuttomia kustannuksia. Koska nykyinen säännös jo edellyttää kiinteistölle määrättävän liittämiskohdan sijaitsevan kiinteistön välittömässä läheisyydessä, kohtuuttomien kustannusten välttäminen sisältyy jo nykyiseen pykälään. Näin ollen lisäyksen tarkoituksena on vain selvittää nykyistä sääntelyä.

Pykälän muuttamisen avulla pyrittäisiin varmistamaan, että kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamis- tai kunnossapitokustannukset eivät muodostuisi millekään kiinteistölle kohtuuttomiksi. Kysymys olisi ennen kaikkea kiinteistön rajan ulkopuolelle sijoitettavan kiinteistön laitteiston rakentamiskustannuksista. Kohtuuttomia kustannuksia voisi aiheutua esimerkiksi siitä, että kiinteistön laitteiston rakentaminen edellyttäisi kiinteistön rajan ulkopuolella selvästi tavanomaista laajamittaisempaa louhintaa tai päällystettyjen pintojen avaamista.

Kaikissa tapauksissa kustannusten kohtuullisuutta ei olisi tarpeen varmistaa yksinomaan liittämiskohtien sijoittelun avulla. Käytännössä monet vesihuoltolaitokset ovat vältäneet kiinteistön omistajan tai haltijan kannalta kohtuuttomien kustannusten syntyminen hinnoittelemalla kiinteistön rajan ulkopuolisen tonttijohto-osuuden rakentamis- tai saneerauspalvelut yksittäistapauksessa kohtuullistetulla tavalla. Myös ehdotetun säännöksen tulkinnassa tulisi ottaa laitoksen rakentamis- ja saneerauspalvelujen hinnoitteluratkaisut huomioon.

Kustannusten tasoa verrattaisiin muiden samalla toiminta-alueen osalla sijaitsevien, olosuhteitaan samankaltaisten kiinteistöjen laitteistojen rakentamiskustannuksiin. Siten esimerkiksi saman kadun varrella tai naapurustossa sijaitsevien kiinteistöjen liittämisetäisyyksissä tai -kustannuksissa ei tulisi olla kohtuuttomia eroja. Tarkoituksena kuitenkin olisi, että kustannukset, joihin liittämiskohdalla ei voida juurikaan vaikuttaa - kuten kiinteistön sisäisistä korkeuseroista tai etäisyyksistä aiheutuvat kustannukset - eivät kuulu säännöksen soveltamisalan piiriin. Säännöksen nojalla ei voitaisi vaatia, että liittämisetäisyydet tai liittämisen kustannukset olisivat samalla toiminta-alueen osalla tai laitoksen verkostoihin eri aikaan liittyvien kiinteistöjen välillä samanlaiset.

VHL 13 § *Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö*

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin vesihuollon uuden määritelmän edellyttämät tarkistukset, joilla säännösten soveltamisalaan sisällytettäisiin hulevesiviemäriin liittyneet kiinteistöt ja näillä olevat laitteistot.

VHL 15 § *Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudet*

Pykälää muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin nykyisten velvoitteiden lisäksi laitoksen selvilläolovelvollisuuksista sekä vesihuoltolaitteiston kunnan ja viemäriverkoston vuotovesien määrän tarkkailuvelvoitteista. Lisäksi 2 momentissa sääntely ulotettaisiin koskemaan vesihuoltolaitokselle vettä toimittavan tahon ohella myös laitoksen jätevesiä käsittelevää tahoa.

Pykälään ehdotettujen muutosten tavoitteena on edistää vesihuollon riskien huomioon ottamista sekä vesihuoltolaitoksen laitteiston pitämistä asianmukaisessa kunnossa niin terveyden- ja ympäristönsuojelun kuin laitoksen energiatehokkuuden kannalta. Laitteiston huono kunto lisää vesihuollon riskejä ja vähentää laitoksen energiatehokkuutta. Vesihuoltolaitoksen laitteistolla tarkoitettaisiin nykyisen vesihuoltolain tapaan kaikkia laitoksen toiminnan kannalta tarpeellisia laitteita, mutta erityisesti huomiota tulisi kiinnittää jakeluverkoston sekä viemäriverkoston kunnan tarkkailuun.

Pykälän 1 momentin mukainen selvilläolovelvollisuus muodostaisi osaltaan lähtökohdan vesihuoltolain tavoitteiden saavuttamiselle. Sitä konkretisoidaisiin momentissa tarkoitetuilla tarkkailusäännöksillä. Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuuksien muutokset pohjautuisivat 1 §:ssä tarkoitettuun vesihuollon turvaamistavoitteeseen. Kysymys olisi sen varmistamisesta, että

vesihuoltolaitos voi toimittaa asiakkailleen riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä vastata terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisesta viemäroinnistä. Muutoksilla olisi kiinteä yhteys jäljempänä ehdotettavaan varautumissääntelyyn.

Vesihuoltolaitoksen selvilläolovelvollisuuksista säädettäisiin 1 momentissa siten, että laitoksen olisi oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Säännöksen perusteella laitoksella olisi ensinnäkin selväpiirteinen velvoite kartoittaa käyttämänsä raakaveden riskitekijöitä vesihuollon palvelun laadun ja asiakkaiden terveyden kannalta. Toiseksi laitoksen tulisi olla tietoinen laitteistonsa kunnosta, mikä osaltaan edistäisi vesihuoltolaitteiston toimivuudesta huolehtimista. Vesihuoltolaitoksen selvilläolovelvoitteet edesauttaisivat momentissa tarkoitettujen tarkkailuvelvoitteiden mitoittamista asianmukaisella tavalla.

Käytännössä laitoksen selvilläolovelvollisuus tarkoittaisi laitoksen toiminnasta vastaavien ja siitä huolehtivien tietämystä toiminnan ja toiminnan vaikutusten kannalta keskeisistä tekijöistä. Näin ollen laitoksen tulisi olla selvillä käyttämänsä raakaveden kohdistuvista riskeistä siinä määrin kuin näillä voi olla vaikutusta laitoksen toimittaman veden laatuun tai määrään. Laitteiston osalta kysymys olisi puolestaan ennen kaikkea toimintavarmuuden turvaamisesta sekä siitä, että laitos voisi ennakoita laitteistoon kohdistuvat saneeraustarpeet.

Pykälän 1 momentin perusteella vesihuoltolaitoksen tarkkailuvelvollisuudet kattaisivat nykyisten vaatimusten mukaisen raakaveden ja veden hävikin tarkkailun ohella vesihuoltolaitteiston kunnan ja viemäri-vesien hävikin tarkkailun. Vesihuoltolaitteiston kunnan ja viemäri-voiesien määrän tarkkailu edistäisi osaltaan kunnossapitotarpeiden suunnitelmallista huomioon ottamista laitoksen taloudenpidossa sekä riittävän rahoituksen varaamista kunnossapitoa varten.

VHL 15a § *Erytistilanteisiin varautuminen*

Pykälässä säädettäisiin vesihuollon erityistilanteisiin varautumisesta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen tulisi 1 momentin nojalla arvioida toimintaansa liittyvät riskit ja laatia suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyä 2 momentissa tarkoitettulla tavalla toimenpiteisiin vesihuollon jatkuvuuden varmistamiseksi erityistilanteissa. 4 momentissa vesihuoltolaitoksen varautumisvelvoitteet ulotettaisiin soveltuville osin myös siihen, joka toimittaa laitokselle vettä tai käsittelee sen jätevesiä. Kunnan tulisi puolestaan 3 momentin perusteella suunnitella toimenpiteet, joita tarvitaan vesihuollon turvaamiseksi erityistilanteissa vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella. Pykälän tarkoituksena olisi parantaa vesihuoltolaitosten ja kunnan varautumista vesihuollon erityistilanteisiin.

Erytistilanteella tarkoitettaisiin pykälässä kaikkia vesihuollon palvelutuotantoa vaikeuttavia tai vaarantavia häiriötilanteita lukuun ottamatta normaaleja toimintahäiriöitä. Tällaisia häiriötilanteita olisivat esimerkiksi vaikutuksiltaan merkittävät laiterikot, muut vakavat vesihuollon laitteistojen, järjestelmien tai palveluiden häiriöt, kunnallisteknisten järjestelmien häiriöt, erilaiset luonnononnettomuudet ja äärimmäiset sääolosuhteet, paikalliset tai valtakunnalliset onnettomuudet, ilkivalta, rikollisuus, terrorismi sekä erilaiset tietojärjestelmiin kohdistuvat uhkatilanteet. Erytistilanteella tarkoitettaisiin siten sekä normaaliolojen että poikkeusolojen häiriötilanteita.

Pykälän 1 momentin nojalla vesihuoltolaitosten tulisi arvioida toimintaansa liittyvät riskit ja laatimaan tältä pohjalta suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta (varautumissuunnitelma). Suunnitelmasta tulisi käydä ilmi ainakin toimintaan liittyvät riskit eli riskien arvioinnin tulokset, toimenpiteet haittojen ehkäisemiseksi ennalta sekä erityistilanteissa tarvittavat toimenpiteet. Varautumissuunnitelma tulisi laatia yhteistyössä kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten sekä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten kanssa.

Vesihuoltolaitosten toiminnan riskien arvioinnissa olisi ensiksi tunnistettava mahdolliset toimintaan liittyvät vaarat ja uhat. Toiseksi tulisi arvioida, kuinka todennäköistä on, että uhat tai vaarat johtavat haitallisiin seurauksiin, ja kuinka suuria haittoja seurauksista aiheutuisi ihmisten hyvinvoinnille, taloudelle ja ympäristölle. Varsinainen riski muodostuisi vaaran tai uhan seurausten todennäköisyyden ja seurauksista aiheutuvan haitan tulona. Riskinarviossa voitaisiin ottaa huomioon kunkin ve-

sihuoltolaitoksen erityispiirteet, ja arvio voitaisiin mitoittaa laitoksen koon mukaan. Pienillä laitoksilla riskinarvio olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi tarkistuslistatyypisenä haavoittuvuusarviona. Riskinarvion avulla laitoksen toimintaan liittyvät riskit voitaisiin asettaa järjestykseen vakavuutensa perusteella ja varautumistoimenpiteet kohdistaa haitalliselta vaikutukseltaan merkittävimpiä vaaroja vastaan.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukainen haittoja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja erityistilanteissa toteutettavien toimenpiteiden valitsemiseksi vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelmaan tarvittaisiin riskien hallinnan suunnittelua. Varautumissuunnitelmassa tulisi esittää haittoja ennalta ehkäisevinä toimenpiteinä riskien toteutumista ja niiden vaikutuksia ehkäisevät ja minimoivat toimenpiteet. Ehkäisevillä toimenpiteillä tarkoitettaisiin esimerkiksi olemassa olevien käytäntöjen muuttamista, rakenteiden parantamista ja laitoksen varallaolojärjestelmien luomista. Erityistilanteissa toteutettavat toimenpiteet koostuisivat puolestaan haittoja ehkäisevästä toiminnasta itse erityistilanteen aikana, kuten tiedottamisesta ja varaveden jakelun järjestämisestä. Ehdotetun 1 momentin 2 ja 3 kohdan perusteella varautumissuunnitelmaan tulisi sisällyttää yhtenä osiona vesihuoltolaitoksen riskienhallintasuunnitelma.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu vesihuoltolaitoksen yhteistyö kunnan valvontaviranomaisten ja pelastusviranomaisten kanssa laitoksen varautumissuunnitelmaa laadittaessa edistäisi toimivan ja asianmukaisesti mitoitettun suunnitelman laatimista sekä sen yhteensovittamista viranomaisten vastaavien suunnitelmien kanssa. Kunnan valvontaviranomaisilla viitattaisiin 4 §:ssä tarkoitettuihin kunnan terveydensuojelu- ja ympäristönsuojeluviranomaiseen. Pelastuslain (468/2003) 4 §:ssä (1423/2009) tarkoitetuista pelastusviranomaisista yhteistyötä tehtäisiin ensisijaisesti pelastustoimen alueen pelastusviranomaisten kanssa. Valvonta- ja pelastusviranomaiset voisivat antaa laitoksille toimialaansa liittyvää asiantuntija-apua, mutta niiden rooli varautumissuunnittelussa rajoituisi laitoksen suunnitelman laadinnan ohjaukseen ja tukemiseen.

Varautumissuunnitelman laatiminen 1 momentin mukaisesti yhteistyössä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten kanssa mahdollistaisi koko verkoston laajuisen varautumissuunnittelun ja erityistilanteiden hallinnan. Toisiinsa liittyvien vesihuoltolaitosten yhteistyön tarvetta varautumissuunnittelussa korostaisi yhtäältä se, että kaikki samaan verkostoon liitetyt vesihuoltolaitokset altistuvat missä tahansa verkoston osassa ilmenevän erityistilanteen vaikutuksille. Toisaalta myös esimerkiksi korvaavan veden toimittamiseen liittyvät järjestelyt voivat olla helpommin järjestettävissä tällaisten laitosten kesken kuin hankkimalla vesi jostain muualta. Varautumissuunnitelma voitaisiinkin laatia useita laitoksia käsittävän toiminnallisen kokonaisuuden kattavana. Näin ollen yksittäinen vesihuoltolaitos voisi täyttää suunnitteluvollisuutensa laatimalla yhteisen varautumissuunnitelman muiden samaan verkostoon liitettyjen laitosten kanssa.

Pykälän 2 momentin nojalla vesihuoltolaitoksen olisi ryhdyttävä varautumissuunnitelman perusteella tarvittaviin konkreettisiin toimenpiteisiin, jotta toiminta jatkuisi mahdollisimman häiriöttömästi erityistilanteissa. Näillä toimenpiteillä tarkoitettaisiin 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaisesti suunniteltuja toimenpiteitä ja erityistilanteisiin liittyvän toiminnan harjoittelemista käytännössä. Suunnitelman perusteella varautumistoimenpiteet voitaisiin kohdentaa ja mitoittaa laitoksen erityispiirteet ja koko huomioon ottaen.

Pykälän 2 momentin perusteella laitoksen tulisi myös toimittaa varautumissuunnitelma valvonta- ja pelastusviranomaisille sekä pitää suunnitelma ajan tasalla. Viranomaisten tulisi voida hyödyntää laitoksen varautumissuunnitelmaa osana 3 momentin mukaista kunnan suunnitelmaa, terveydensuojelulain (763/1994) 8.2 §:ssä tarkoitettua terveydensuojeluviranomaisten erityistilannesuunnitelmaa sekä valmiuslaissa (1090/1991) tarkoitettua kunnan valmiussuunnitelmaa. Varautumissuunnitelma tulisi päivittää aina, kun laitoksella tapahtuu suunnitelmaan vaikuttavia muutoksia, ja se tulisi tarkistaa jokaisen erityistilanteen jälkeen. Varautumissuunnitelman ajan tasalla pitäminen edistäisi paitsi erityistilanteista aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyä myös sen tehokasta hyödyntämistä erityistilanteen aikana.

Pykälän 3 momentissa velvoite suunnitella vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa ulotettaisiin kuntaan siltä osin, kuin kysymys on vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolisista alueista. Kunnan suunnittelussa korostuisi varautuminen erityistilanteiden aikana toteutettaviin toimenpiteisiin, kuten vedenjakeluun. Suunnittelussa tulisi olla tarpeen mukaan yhteistyössä vesihuoltolaitosten, pelastusviranomaisten ja muiden kuntien kanssa.

Momentissa tarkoitettu kunnan varautumissuunnitelma sisällytettäisiin valmiuslaissa (1090/1991) tarkoitettuun valmiussuunnitelmaan, koska vesihuollon turvaaminen muodostaa keskeisen osan kuntien valmiussuunnittelua. Kunnan valmiussuunnitelma tulisi vesihuoltoa koskevilta osin ottaa riittävästi huomioon 5 §:n mukaista kehittämissuunnitelmaa laadittaessa. Momentissa tarkoitettu kunnan velvollisuus varautua vesihuollon erityistilanteisiin kattaisi sekä normaaliolojen että poikkeusolojen häiriötilanteet, joten sen mukaista kunnan valmiussuunnitelman vesihuoltoa koskevaa osaa sovellettaisiin poikkeusolojen lisäksi myös normaaliolojen erityistilanteissa.

VHL 16 § *Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus*

Pykälän 2 momentista poistettaisiin vesihuoltolaitokselle asetettu velvoite tiedottaa vesihuollosta perittävien maksujen muodostumisesta, koska ehdotetussa 20b §:ssä säädettäisiin vesihuollon hinnoitteluperusteiden julkaisemisesta.

VHL 18 § *Maksujen yleiset perusteet*

Pykälään tehtäisiin kaksi muutosta. Pykälän 1 momentissa selvennettäisiin, että vesihuollon maksuilla katettavat investoinnit sisältäisivät uus- ja korjausinvestoinnit. Uudessa 5 momentissa pykälän sääntely ulotettaisiin myös huleveden viemärintiin ja siitä perittäviin maksuihin.

Uus- ja korjausinvestointien 1 momentissa mainitsemisen tarkoituksena olisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että maksut mitoitettaisiin vesihuoltolaitteiston ja tarvittaessa huleveden viemärintilaitteiston korjauksen kustannukset pitkällä aikavälillä kattaviksi. Uusinvestoinneilla viitattaisiin esimerkiksi vesihuoltolaitoksen uuden verkoston rakentamiseen, nykyisen verkoston laajentamiseen tai uusiin laitehankintoihin. Korjausinvestointeja olisivat puolestaan kaikki vesihuoltolaitoksen kunnossapitoon kohdistuvat investoinnit, kuten esimerkiksi verkoston peruskorjausinvestoinnit. Investointeihin ei luettaisi vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisia ylläpitokustannuksia, jotka sisältyvät momentissa tarkoitettuihin vesihuoltolaitoksen kustannuksiin.

Uuden 5 momentin lisääminen pykälään liittyisi ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitettuun vesihuollon käsitteeseen, joka ei pitäisi sisällään huleveden viemärintiä. Säännöksellä säilytettäisiin nykyinen oikeustila, jonka mukaisesti vesihuoltolain maksuja koskevia säännöksiä sovelletaan myös huleveden viemärintiin, eikä huleveden viemärintinnistä perittävien maksujen yleisiä perusteita muutettaisi. Vesihuoltolain maksuja koskevia säännöksiä sovellettaisiin huleveden viemärintiin vain, jos vesihuoltolaitos huolehtii 9 §:n mukaisesti viemärintinnistä.

VHL 19 § *Maksut*

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös mahdollisuudesta periä käyttömaksu huleveden viemärintinnistä. Säännös olisi tarpeen ensinnäkin, koska ehdotetussa 3 §:ssä huleveden viemärinti ei kuuluisi vesihuollon käsitteeseen. Toiseksi säännöksellä mahdollistettaisiin se, että huleveden viemärintinnistä ei välttämättä tarvitsisi periä käyttömaksua, joka on sidottu poisjohdettavan huleveden määrään. Pykälän 2 momentti soveltuisi sellaisenaan myös huleveden viemärintiin, joten siitä voitaisiin periä muun muassa perus- ja liittymismaksua samoin perustein kuin vedenhankinnasta ja jäteveden viemärintinnistä.

Huleveden viemärintinnin käyttömaksun perimisen jättäminen 1 momentissa vesihuoltolaitoksen harkintaan olisi perusteltua, koska kiinteistöltä hulevesiviemärintiin johdettavien hule- ja perustusten kuivatusveden määrää voi olla vaikeaa arvioida. Käytännössä huleveden viemärintintmaksuja on sidottu esimerkiksi käytetyn talousveden määrään, mikä ei kuitenkaan ole kustannusten kattamisen periaatteen mukaista, koska kiinteistöltä poisjohdettavan huleveden määrä ei ole verrannollinen käytetyn talousveden määrään. Jos vesihuoltolaitos ei peri käyttömaksua huleveden viemärintinnistä, tulee sen voida kattaa viemärintinnin kustannukset muilla maksuilla.

VHL 19a § *Korvaus hulevesiviemäroinnistä*

Pykälässä säädettäisiin vesihuoltolaitoksen oikeudesta saada kunnalta kustannuksia vastaava korvaus yleisten alueiden, kuten katujen, torien ja puistojen, hulevesien viemäroinnistä, silloin kun laitos tästä huolehtii.

VHL 20 § *Vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttäminen ja toimintakertomuksen laatiminen*

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yleisesti vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttämisestä ja toimintakertomuksen laatimisesta. Pykälän 1 momentin nojalla vesihuoltolaitoksen tulisi laatia vesihuoltoa koskeva tilinpäätös ja 2 momentin nojalla vesihuoltoa koskeva toimintakertomus. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulisi koskea tarvittaessa myös huleveden viemärointiä. Pykälän 4 momentissa vaatimus kirjanpidon eriyttämisestä ja toimintakertomuksen laatimisesta ulotettaisiin soveltuville osin myös vesihuoltolaitokselle vettä toimittavaan tai sen jätevesiä tai hulevesiä käsittelevään tahoon. Pykälässä tarkoitettujen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulisi koskea nimenomaan 3 §:ssä määriteltyä laitoksen vesihuoltoa sekä mahdollista huleveden viemärointiä.

Pykälän tarkoituksena olisi varmistaa vesihuoltolaitoksen talouden läpinäkyvyys sen toimintamuodosta riippumatta, jotta laitoksen vesihuolto- ja huleveden viemärointipalveluista perimiä maksuja ja niiden määräytymisperusteita olisi mahdollista arvioida. Vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskevan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella voitaisiin tarkastella vesihuoltotoiminnan hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta pitkällä aikavälillä. Vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttämisvaatimus ei sinänsä edellyttäisi, että vesihuolto- ja huleveden viemärointitoiminnasta tulisi muodostaa erillisiä kirjanpitoyksiköitä, vaan eriyttäminen voitaisiin tehdä yksinomaan vesihuoltoa ja mahdollista huleveden viemärointiä koskevaa tilinpäätöstä ja toimintakertomusta varten.

Pykälän 1 ja 3 momentin perusteella vesihuoltolaitoksen tulisi laatia vesihuollosta ja mahdollisesta huleveden viemäroinnistä erillistilinpäätös. Kirjanpidon eriyttämisvaatimus vaikuttaisi kirjanpitoon etenkin sellaisissa vesihuoltolaitoksissa, jotka eivät ole kunnasta erillisiä oikeushenkilöitä tai jotka harjoittavat vesihuollon ja huleveden viemäroinnin lisäksi muuta toimintaa. Muilla vesihuoltolaitoksilla tilinpäätös sisältää jo itsessään vain vesihuollon ja mahdollisesti huleveden viemäroinnin tiedot. Pykälän 1 ja 3 momentin mukaisen erillistilinpäätöksen laatimisveloitteen lisäksi vesihuoltolaitosten tulisi täyttää muussa lainsäädännössä asetetut tilinpäätösveloitteet.

Erillistilinpäätös sisältäisi 1 ja 3 momentin nojalla vesihuollon ja huleveden viemäroinnin taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja niiden liitteenä olevat tiedot. Liitteenä olevilla tiedoilla viitattaisiin muun muassa sellaisiin tietoihin, jotka liittyvät sisäisesti eriyettyjen toimintojen yhteisten kustannusten jakoon, palvelujen veloituserusteisiin ja käytettyihin lainakorkoihin. Kun tuloslaskelmia ja taseita esitettäisiin ensimmäistä kertaa esimerkiksi toimintamuotoa muutettaessa tai eriytettäessä vesihuolto muista toiminnoista, tulisi laskelmien lisätietona olla selostus niistä periaatteista, joiden mukaan aloittavat taseet on muodostettu.

Pykälän 1 ja 3 momentin mukaisesti vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskevaan erillistilinpäätökseen sisältyvien taseen ja tuloslaskelman tulisi olla kunnan tai yrityksen kirjanpidosta johdettavissa, ja ne tulisi laatia soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti. Tuloslaskelman ja taseen selvärajainen johtaminen kirjanpidosta helpottaisi tilintarkastajien työtä ja varmentaisi, että laskelmat ovat arvostus- ja jaksotuserusteiden osalta eri kunnissa ja yrityksissä yhdenmukaisin periaattein laadittuja. Viittaus kirjanpitolakiin tarkoittaisi puolestaan sitä, että vesihuoltoa koskevassa tilinpäätöksessä olisi oltava sama erittely kuin kirjanpitolain mukaisessa tilinpäätöksessä. Taseen ja tuloslaskelman laatimiselle asetetut vaatimukset tekisivät kunnallisten vesihuoltolaitosten tuloslaskelmasta ja taseesta vertailukelpoisen osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskevan toimintakertomuksen laatimisesta. Toimintakertomuksessa tulisi tarkastella tilinpäätöstietoja ja ehdotetussa 20b §:ssä tarkoitettuja tunnuslukuja. Toimintakertomus tulisi laatia tilinpäätöksen ja tunnuslukujen pohjalta, ja niistä ilmenevät tiedot tulisi toimintakertomuksessa muuntaa vesihuollon asiakkaiden kannalta ymmärrettävään muotoon. Toimintakertomuksen sisällöstä säädettäisiin momentin mukaisesti tarkemmin asetuksella.

Pykälän 3 momentissa olisi ehdotetun 3 §:n mukaisen vesihuollon määritelmän takia tarpeen säätää erikseen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen ulottamisesta sellaiseen huleveden viemärointiin, josta vesihuoltolaitos huolehtii. Huleveden viemärointi saattaa muodostaa merkittävän osan vesihuoltolaitoksen taloudesta, minkä vuoksi myös sen talouden tulisi olla mahdollisimman läpinäkyvää.

Pykälän 4 momentissa sen 1 ja 2 momentin sääntely ulotettaisiin soveltuvin osin vesihuoltolaitoksille vettä toimittaviin tai sen jätevesiä tai hulevesiä käsitteleviin tahoihin, jotka eivät 3 §:n perusteella ole vesihuoltolaitoksia. Vesihuollon toimintaketjuissa vesihuoltolaitoksille vettä toimittavien tukkulaitosten tai laitosten jätevesiä käsittelevien jätevedenpuhdistamoiden merkitys on kasvanut, ja niiden palvelujen hinnoitteluperusteet heijastuvat vesihuollon maksuihin. Siksi olisi olennaista, että myös tukku- ja puhdistuslaitosten tulisi laatia toimintakertomus ja tilinpäätös vesihuoltolaitokselle toimittamansa veden tai sen käsittelemien vesihuoltolaitosten jätevesien osalta, kun otetaan huomioon esimerkiksi 18 §:ssä tarkoitettu kohtuullisen tuoton vaatimus ja EU:n vesipolitiikan puitteedirektiivin (2000/60/EY) 9 §, jonka mukaisesti eri vedenkäyttösektorien on osallistuttava riittävästi vesipalvelujen kustannuksiin, noudattamisen kannalta.

VHL 20a § Vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastaminen

Pykälän mukaisesti vesihuoltolaitoksen tilintarkastajien tulisi tarkastaa vesihuoltoa koskeva tilinpäätös osana laitoksen lakisäätteistä tilintarkastusta. Säännös tarkoittaisi nykyisen tilintarkastuksen ulottamista myös ehdotetun 20 §:n mukaiseen vesihuoltolaitoksen vesihuoltoa ja mahdollista huleveden viemärointiä koskevaan tilinpäätökseen, ei uusien tilintarkastuselinten tai -menettelyjen perustamista. Tilintarkastajat ovat hyvin perillä laitoksen asioista, joten myös vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastaminen soveltuisi hyvin heidän tehtäväkseen. Vaatimus vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastamisesta ohjaisi osaltaan vesihuoltolaitoksia laatimaan vesihuoltoa koskevat tilinpäätökset asianmukaisesti.

VHL 20b § Tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen

Pykälän perusteella vesihuoltolaitoksen tulisi julkaista 20 §:n mukaiset tilinpäätös lisätietoineen ja toimintakertomus sekä vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut laitoksen toimintamuodosta riippumatta. Pykälän 2 momentissa toimitusehtojen, hinnoitteluperusteiden ja tunnuslukujen julkaisuvaatimus ulotettaisiin tarvittaessa myös huleveden viemärointiin, josta vesihuoltolaitos huolehtii. Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että julkaistavien tietojen tulee olla saatavilla tietoverkossa.

Pykälässä tarkoitetuista tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta säädettäisiin erikseen 20 §:ssä. Velvoite julkaista laitospohjaiset toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet korvaisi puolestaan 16 §:ssä asetetun vaatimuksen siitä, että vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. Vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen tuottamisessa käytettäisiin ehdotetussa VHL 20c §:ssä tarkoitettua vesihuollon tietojärjestelmää, johon laitos toimittaisi tarvittavat tiedot.

Pykälässä tarkoitettujen tietojen julkaisuus olisi edellytys sille, että vesihuoltolaitoksen asiakkailta on mahdollisuus arvioida esimerkiksi vesihuollon kohtuullista tuottoa ja hinnoittelun kustannusvas- taavuutta. Laitospohjaisten toimitusehtojen julkaisemisella pyrittäisiin puolestaan siihen, että asi-

akkaat saisivat riittävät tiedot sopimusten perusteista. Laitoksen ja yksittäisten asiakkaiden välisiä sopimuksista ei olisi kuitenkaan tarpeen julkaista yksityiskohtaisia tietoja.

Tietojen julkaisemisen tulisi 3 momentin nojalla tapahtua tietoverkossa siten, että tiedot olisivat vesihuollon asiakkaiden helposti saatavilla. Tiedot voisivat olla tietoverkossa saatavilla esimerkiksi laitoksen tai kunnan internet-sivuilla, mutta niiden tulisi olla saatavilla myös niille asiakkaille, jotka eivät ole sähköisen tietoverkon piirissä. Vesihuoltoa koskeva tilinpäätös voitaisiin julkaista myös osana yrityksen, konsernin, osuuskunnan tai kunnan, kuntayhtymän tai kuntakonsernin virallista tilinpäätöstä. Näin tiedot vesihuoltoa koskevasta tilinpäätöksestä olisivat saatavissa myös kaupparekisteristä.

VHL 20c § *Vesihuollon tietojärjestelmä*

Pykälässä säädettäisiin vesihuollon tietojärjestelmän ylläpidosta ja siihen toimitettavista tiedoista. Pykälän 1 momentin nojalla Suomen ympäristökeskus ylläpitäisi tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja mahdollisesti Energiamarkkinaviraston kanssa. Pykälän 2 momentin mukaisesti vesihuoltolaitoksen tulisi toimittaa tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujen ja tarvittaessa huleveden viemäröintipalvelujen hinnat, niiden määräytymisperusteet ja vesihuollon sekä huleveden viemäröinnin tunnuslukujen laskemiseksi tarvittavat tiedot. Pykälän 3 momentissa olisi erillinen asetuksenantovaltuus tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista tarkemmin säätämistä varten.

Vesihuollon tietojärjestelmästä säätämisen tarkoituksena olisi mahdollistaa vesihuollon tietohuollon järjestäminen ja vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonta. Tietojärjestelmä palvelisi niin vesihuoltolaitoksen asiakkaita, vesihuoltolaitoksia kuin viranomaisiakin. Tunnuslukujen julkisuus ja vertailtavuus muihin vesihuoltolaitoksiin nähden loisivat yhtäältä laitokselle kannustimen vesihuollon ja mahdollisen huleveden viemäröinnin kohtuulliseen hinnoitteluun ja tehokkaaseen toimintaan. Toisaalta tunnusluvut olisivat tarpeen vesihuollon asiakkaiden tiedonsaannin ja vesihuoltomonopolin mahdollisen valvonnan kannalta. Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen yhteistyötahojen lisäksi Terveystieteiden tutkimuskeskus, Suomen Kuntaliitto sekä Vesi- ja viemärihallitus voisivat toimia järjestelmää ylläpitävän Suomen ympäristökeskuksen yhteistyötahoina.

Pykälän 2 momentissa vesihuoltolaitoksille ehdotetun tietojen toimittamisvelvollisuuden tarkoituksena olisi saada koottua vesihuollon maksuja, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta koskevat tiedot vertailujen ja muiden arviointien tekemistä ja julkaisemista varten. Vesihuoltolaitos tallentaisi tietojärjestelmään hintatietonsa sekä vesihuollon tunnuslukujen laskemiseksi tarpeelliset tiedot. Tällaiset tiedot koskisivat esimerkiksi laitoksen jakaman talousveden tai vastaanottaman jäteveden määrää, liittyneiden asiakkaiden lukumäärää ja investointeja. Tarkoituksena on, että tiedot perustuisivat mahdollisimman suuressa määrin laitoksen tilinpäätökseen ja toimintakertomusta varten koottaviin tietoihin, jotta vesihuoltolaitos ei joutuisi niitä erikseen selvittämään tietojärjestelmään toimittamista varten.

Vesihuoltolaitosten 2 momentin perusteella toimittamista tiedoista voitaisiin laskea laitoksen tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut valtakunnallisesti yhtenäisin perustein. Laitokselta vesihuollon tietojärjestelmään syötettävien tietojen tulisi olla yksiselitteisiä, ja tietojärjestelmä tuottaisi tarvittavat tunnusluvut 20 §:ssä tarkoitettua toimintakertomusta varten.

Vesihuoltotoiminnan tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja voisivat olla esimerkiksi käyttö- ja kunnossapitokustannusten tasoa sekä henkilöstön määrää kuvaavat tunnusluvut. Vastaavasti laatuun liittyviä tunnuslukuja olisivat esimerkiksi verkostojen vikoja ja korjaustarpeita kuvaavat tiedot. Näiden tietojen avulla vesihuollon asiakkaiden ja vesihuoltolaitosten olisi mahdollista arvioida toiminnan tehokkuutta sekä yleisen ja erityisesti korjauksiin käytettävän investointitason riittävyyttä.

Vesihuoltotoiminnan kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut laskettaisiin tilinpäätöstietojen perusteella. Luvut kuvaisivat vesihuoltotoiminnan hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta. Toiminnan volyyymiä ja toimintaympäristöä koskevat tiedot, kuten asiakasmäärä, toimitetun veden määrä ja vesihuoltoverkoston pituudet antaisivat taustatietoa tunnuslukujen vertailua ja arviointia varten.

Tunnuslukujen tulisi olla selvästi määriteltyjä siten, että niistä voitaisiin tuottaa helposti ymmärrettävää kirjallista tietoa. Tunnuslukujen tulisi olla helposti siirrettävissä toimintakertomukseen, jonka tulisi pohjautua paljolti tunnuslukuihin. Tunnuslukujen ja toimintakertomuksen suhde tulisi olla siten selkeä, että tunnuslukuja ei voitaisi tulkita toimintakertomukseen epäselvällä tai vääristävällä tavalla.

Niin vesihuollon asiakkaiden kuin vesihuoltolaitosten itsensä sekä niiden omistajien olisi tärkeää saada toimialan vertailutietoa, johon laitospohjaisia tunnuslukuja voitaisiin verrata. Tilastoissa voitaisiin esittää esimerkiksi yritys- ja yritysryhmäkohtaisia sekä koko maata koskevia vertailutietoja. Nämä voisivat koskea taloudellisten tietojen ohella muun muassa talousveden laatua, jätevesien käsittelyä, asukkaiden liittyjämääriä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja viemäriin, uusien vesijohtojen ja viemäreiden rakentamisesta sekä saneeraustoimenpiteitä. Vertailutiedot ja tunnusluvut palvelujen hintatasosta sekä vesihuoltotoiminnan teknisestä suoritustasosta ja kannattavuudesta hyödyttäisivät vesihuoltolaitoksia paitsi vertailumielessä myös vesihuoltolaitoksen oman kehityksen tarkkailussa. Laitosten tallentamia tietoja sekä tietojärjestelmän tuottamia tunnuslukuja käytettäisiin hyväksi myös alaa koskevissa tilastoinneissa, kansainvälisissä raportoinneissa ja selvityksissä.

Asetuksella voitaisiin 3 momentissa tarkoitettulla tavalla säätää tarkemmin tietojärjestelmästä, siihen toimitettavista tiedoista, tunnuslukujen laskemisesta sekä muiden pykälässä tarkoitettujen vesihuollon tietojen, kuten talousveden laatutietojen, tallentamisesta järjestelmään. Asetuksen avulla voitaisiin määritellä myös muun muassa sellaiset tiedot, jotka tarvitaan erilaisten EU -raportointien ja valtakunnallisten yhteenvetoraportointien kannalta.

VHL 24 § *Sopimuksen irtisanominen*

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 5 momentti, jonka mukaisesti vesihuoltolaitos voisi irtisanoa sopimukset verkostoon liittämistä ja vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta tietyin edellytyksin 8 §:ssä tarkoitettujen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen tai hulevesiviemäroinnin toiminta-alueen supistamisen yhteydessä. Edellytyksinä sopimusten irtisanomiselle olisi se, että kiinteistön vesihuolto tai hulevesien hallinta turvataan ilman, että vesihuollon asiakkaalle aiheutuu tästä ylimääräisiä kustannuksia. Irtisanominen mahdollistaisi vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisen sopimussuhteen katkaisemisen kokonaisuudessaan ja kertaluonteisesti.

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välinen vesihuollon tai huleveden viemäroinnin sopimus voitaisiin irtisanoa siinä vaiheessa, kun kiinteistön vesihuolto tai hulevesien hallinta olisi turvattu momentissa tarkoitettulla tavalla. Vesihuoltolaitoksen asiakkaalle tulisi siten taata vesihuollon tai hulevesien hallinnan jatkuvuus ilman keskeytyksiä.

Vesihuollon turvaamisessa momentissa tarkoitettulla tavalla olisi olennaista se, että vesihuollon saatavuus ja sen taso säilyisivät kiinteistöllä asianmukaisina. Vesihuoltolaitoksen verkostopalvelut voitaisiin korvata esimerkiksi kiinteistökohtaisilla vesihuoltoratkaisuilla eli esimerkiksi siten, että kiinteistölle rakennetaan kaivo ja jäteveden käsittelyjärjestelmä, jotka täyttävät muualla lainsäädännössä asetetut vaatimukset. Kysymykseen voisivat kuitenkin tulla myös muunlaiset yhtä tai useampaa kiinteistöä palvelevat vesihuoltoratkaisut.

Kiinteistön hulevesien hallinta tulisi turvata siten, että hulevesistä ei aiheutuisi lisääntyvää haittaa kiinteistöllä. Turvaaminen voitaisiin käytännössä toteuttaa useilla eri tavoilla. Kysymykseen voisivat huleveden viemäroinnin sijaan tulla esimerkiksi maanpäälliset huleveden hallintaratkaisut samoin kuin hulevesien imeyttäminen. Mitään estettä ei olisi myöskään sille, että kunta alkaisi itse huolehtia huleveden viemäroinnistä vesihuoltolaitoksen sijaan.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaalle ei saisi aiheutua ylimääräisiä kustannuksia vesihuollosta tai huleveden viemäroinnistä tehdyn sopimuksen irtisanomisesta. Ylimääräisten kustannusten kiellolla viitattaisiin siihen, että vesihuollon tai hulevesien hallinnan turvaavan ratkaisun rakentamisesta ja käyttöönotosta ei saa aiheutua asiakkaalle kustannuksia ja että asiakkaan kannettaviksi jäävät turvaavan ratkaisun käyttökustannukset eivät saa olla tasoltaan olennaisesti vesihuoltolaitoksen palvelujen maksuja korkeampia. Turvaavan ratkaisun käyttökustannukset voisivat jäädä vesihuol-

tolaitoksen asiakkaan kannettaviksi näin ollen ainoastaan siltä osin kuin ne eivät eroa olennaisesti aikaisemmista vesihuoltolaitoksen kantamista vesihuollon tai huleveden viemäröinnin maksuista.

Vesihuoltolaitoksen tai kunnan tulisi turvata kiinteistön vesihuolto tai hulevesien hallinta ja vastata turvaamiskorjauksen rakentamisen ja käyttöönoton kustannuksista. Kunta vastaisi kiinteistön vesihuollon turvaamisesta, jos sillä olisi edelleen velvollisuus järjestää kiinteistön vesihuolto 6 §:n 2 momentin perusteella muulla tavalla kuin vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla. Jos taas kunnan järjestämisvastuu olisi väistynyt, tulisi vesihuoltolaitoksen turvata kiinteistön vesihuolto. Tarvittavasta hulevesien hallinnasta olisi vastuussa kunta maankäyttö- ja rakennuslain 90c §:n perusteella. Kunnan olisi toiminta-alueen supistamispäätöksen yhteydessä määritettävä 8a §:ssä tarkoitetulla tavalla, miten supistettavalla alueella sijaitsevien kiinteistöjen vesihuollon saatavuus turvataan vesihuoltolaitoksen palveluiden päätyttyä.

VHL 25 § *Pakottavuus*

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan vesihuollon virhettä koskevia 6 luvun säännöksiä vesihuollon virheestä sovellettaisiin myös virheeseen hulevesiviemäröinnissä, josta vesihuoltolaitos huolehtii 9 §:n mukaisesti. Momentin lisääminen olisi tarpeen, koska ehdotetun 3 §:n perusteella vesihuollon käsite ei sisältäisi huleveden viemäröintiä. Lukuun ehdotettavat uudet säännökset vakiohyvityksestä eivät kuitenkaan koskisi hulevesiviemäröintiä, koska vakiohyvitys ei olisi sidoksissa virheeseen.

Hulevesiviemäröinnissä voisi olla 6 luvussa tarkoitettu virhe vain siltä osin, kuin kyse on vesihuoltolaitoksen huolehdittavaksi kuuluvasta viemäröinnistä, joka on yksilöity 8 §:n 4 momentissa tarkoitettussa hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen hyväksymispäätöksessä. Vesihuoltolaitos ei sen sijaan vastaisi yleisemmin hulevesien hallinnasta ja siinä mahdollisesti tehdyistä virheistä. Esimerkiksi rankkasateiden aiheuttamien tulvien vahingoista laitos vastaa vain siltä osin, kuin laitoksen toteuttama viemäröinti ei vastaa sitä, mitä laitos on kunnan kanssa sopinut tai mihin laitos on hulevesiviemäröinnin toiminta-alueen hyväksymispäätöksen yhteydessä velvoitettu. Vesihuoltolaitoksen virheenä ei näin ollen voitaisi pitää esimerkiksi hulevesiviemäröinnin yleisen mitoituksen riittämättömyyttä suhteessa verraten tavanomaisiin rankkasateisiin. Jo 10 %:n todennäköisyydellä eli kerran 10 vuodessa toistuva sade saattaa ylittää yleisen mitoituksen mukaan rakennetun viemärin vetokyvyn.

VHL 27 § *Virhe ja hinnanalennus*

Pykälään tehtäisiin kaksi muutosta. Sen 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä aiheutuva vesihuollon keskeytys ei muodostaisi vesihuollon virhettä. Pykälän 2 momentissa vesihuollon keskeytykseen perustuvan hinnanalennuksen vähimmäismääräksi muutettaisiin kaksi prosenttia asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta, kun nykyisin tämä on kahta viikkoa vastaava osuus vuotuisesta perusmaksusta.

Erillinen maininta tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä virheen poistavana syynä selventäisi nykyistä oikeustilaa. Ollakseen tavanomainen korjaus- tai huoltotyön tulisi ensinnäkin kestää alle 12 tuntia vuorokaudessa. Toiseksi huolto- tai korjaustyöstä tulisi ilmoittaa etukäteen niille asiakkaille, joiden vesihuolto tai huleveden viemäröinti keskeytyy. Huolto- tai korjaustyö ei olisi tavanomainen, jos tarve siihen aiheutuu esimerkiksi vesihuollon keskeyttäneestä putkirikosta. Kolmanneksi vesihuollon keskeyttäminen tulisi olla tarpeellista huolto- tai korjaustyön vuoksi. Keskeyttäminen olisi tarpeellista, jos sen välttämisen tai keskeytysajan minimoinnin kustannukset ylittäisivät selvästi näillä toimenpiteillä saavutettavan hyödyn. Korjaus- tai huoltotyön tavanomaisuuden kriteerijä voitaisiin tarvittaessa täsmentää vesihuollon yleisissä toimitusehdoissa.

Hinnanalennuksen vähimmäismäärän sitominen 2 momentissa vuotuisen perus- ja käyttömaksuun olisi perusteltua, kun otetaan huomioon vesihuoltolaitosten vaihtelevat hinnoittelukäytännöt ja vesihuollon sekä huleveden viemäröinnin kustannusrakenne, josta kiinteät kustannukset muodos-

tavat hallitsevan osan. Vesihuoltolaitoksen maksurakenteessa perusmaksujen osuus saattaa olla verraten pieni, eivätkä kaikki laitokset edes peri asiakkailtaan perusmaksua. Vesihuoltolaitokset käyttävätkin perusmaksujen lisäksi käyttömaksuja vesihuoltolaitoksen kiinteiden kustannusten kattamiseen.

Hinnanalennuksen vähimmäismäärän liittäminen perus- ja käyttömaksuun tarkoittaisi, että keskeytyksestä maksettava hinnanalennus olisi suuruudeltaan sellainen, että se kannustaisi laitoksia välttämään vesihuollon palveluiden keskeytyksiä. Lisäksi hinnanalennus korvaisi nykyistä paremmin vesihuollon keskeytyksestä asiakkaalle aiheutuvaa asumismukavuuden alentumista ja olisi tasapuolisempi mahdollisesti erisuuruisten perusmaksujen piirissä oleville laitoksen asiakkaille. Koska käyttömaksu on yleensä selvästi perusmaksua suurempi, olisi hinnanalennuksen vähimmäismäärä nykyisen kahden viikon sijaan 2 prosenttia eli noin viikkoa vastaava osuus vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta.

VHL 27a § Vakiohyvitys

Pykälässä säädettäisiin vakiohyvityksestä vesihuollon yhtäjaksoisen, vähintään 12 tuntia kestävästä keskeytyksen vuoksi. Pykälän 1 momentin mukaan vesihuoltolaitos olisi velvollinen maksamaan asiakkaalleen vakiohyvityksen talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen keskeytymisestä silloin, kun yhtäjaksoinen keskeytysaika on vähintään 12 tuntia ja kysymys ei ole ylivoimaisesta esteestä. Pykälän 2 momentissa keskeytykseksi rinnastettaisiin myös sellainen ajanjakso, jonka aikana laitoksen toimittamaa talousvettä ei voitaisi lainkaan käyttää tavanomaisiin käyttötarkoituksiin ja 3 momentissa suhteutettaisiin vakiohyvitys ja 27 §:ssä tarkoitettu hinnanalennus toisiinsa.

Pykälän keskeisinä tavoitteina olisi yhtäältä parantaa asiakkaiden oikeusasemaa vesihuoltopalveluiden keskeytystilanteissa ja toisaalta lisätä vesihuoltopalveluiden toimitusvarmuutta. Vakiohyvityksellä korvattaisiin asiakkaalle talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen keskeytymisestä aiheutuva käyttöhyödyn menetys. Keskeytyksestä maksettavat hyvitykset ohjaisivat vesihuoltolaitoksia kehittämään entistä varmempia jakelujärjestelmiä ja kannustaisivat parempaan putkirikkojen ja muiden häiriöiden korjausvalmiuden ylläpitoon samoin kuin korjaus- ja huoltotöiden joutuisaan suorittamiseen. Vakiohyvitys täydentäisi ja laajentaisi 27 §:n mukaista vesihuollon virheeseen perustuvaa hinnanalennusta.

Pykälän soveltamisalaan kuuluisivat 1 momentin mukaan talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen yhtäjaksoiset keskeytystilanteet. Huleveden viemäroinnin keskeytymistilanteet rajattaisiin siten pykälän soveltamisalan ulkopuolelle, koska niistä aiheutuvat haitat ovat ennakoimattomia ja koska vesihuoltolaitoksen viemärintivastuiden ja kunnan hulevesien hallintavastuiden, joista ehdotetaan säädettävän maankäyttö- ja rakennuslaissa, suhteuttaminen toisiinsa edellyttäisi usein tapauskohtaista harkintaa. Asutukseen rinnastumaton elinkeino- ja vapaa-ajantoiminta eivät puolestaan kuulu 2 §:n nojalla vesihuoltolain soveltamisalaan, joten vakiohyvitys ei tulisi sovellettavaksi myöskään tällaista toimintaa harjoittavien vesihuoltolaitoksen asiakkaiden sopimussuhteissa.

Laitoksen vastuu vakiohyvityksen suorittamisesta olisi 1 momentin perusteella tuottamuksesta riippumatonta. Vakiohyvitys tulisi maksettavaksi yksinomaan sillä perusteella, että talousveden toimittaminen tai jäteveden johtaminen on keskeytynyt vähintään 12 tunniksi. Keskeytyksen syyllä ei olisi momentin lopussa tarkoitettuja esteitä lukuun ottamatta merkitystä, vaan esimerkiksi vähintään 12 tuntia kestävät korjaus- tai huoltotyöt oikeuttaisivat vakiohyvitykseen, mikä kannustaisi osaltaan laitoksia tavanomaistenkin korjaus- ja huoltotöiden joutuisaan suorittamiseen. Vakiohyvityksen ehdoista ei voitaisi sopia, vaan ne perustuisivat suoraan lakiin. Vakiohyvityksen maksamiseen ei liittyisi samankaltaista tapauskohtaista harkintaa kuin hinnanalennukseen, ja se laajentaisi asiakkaan oikeutta saada hyvitys myös sellaisesta vähintään 12 tuntia kestävästä keskeytyksestä, joka ei välttämättä täytä 27 §:n mukaista vesihuollon virheen määritelmää.

Vesihuoltolaitos voisi vapautua vakiohyvityksen suorittamisvelvollisuudesta vain, jos keskeytys aiheutuisi 1 momentissa tarkoitettusta vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jolla viitataan niin sanottuun ylivoimaiseen esteeseen. Tällaisia ylivoimaisia esteitä olisivat vain sellaiset poikkeukselliset tilanteet, jotka täyttävät kaikki kolme säännöksessä

asetettua edellytystä. Kynnys vakiohyvityksen suorittamisvelvollisuudesta vapautumiselle olisi verraten korkea, mikä lisäisi osaltaan laitosten tarvetta varautua vesihuollon erityistilanteisiin.

Ylivoimaisen esteen ensimmäisenä edellytyksenä olisi se, että este on vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Laitoksen vaikutusmahdollisuuksiin kuuluvat kaikki sellaiset seikat, joihin se voi suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa omilla toimenpiteillään toiminnan suunnittelun, organisoinnin tai valvonnan avulla. Ylivoimaisena esteenä ei voitaisi pitää esteitä, jotka ovat yhteydessä esimerkiksi puutteisiin toiminnan suunnittelussa tai vesihuoltolaitoksen organisaatiossa, hallinnossa, voimavaroissa tai tehokkuudessa. Laitos olisi vastuussa myös ulkopuolisille yrityksille tai muille tahoille siirtämiensä tehtävien suorittamisesta ja voisi vedota täytäntöönpanoapulaistensa suoritushäiriöön vain, jos alihankkijalla olisi ollut pykälässä tarkoitettu ylivoimainen este.

Vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia esteitä saattaisivat olla esimerkiksi työtaistelutilanne, luonnononnettomuus, viranomaisen toimista syntyvä este tai valmiuslaisissa (1080/1991) tarkoitettut poikkeusolot. Myös laitoksen asiakkaiden tai muiden ulkopuolisten itsenäisen toiminnan aiheuttamat vesihuollon esteet, kuten vesihuoltoputken vaurioituminen maansiirtotöiden yhteydessä tai vesihuoltolaitteistoon kohdistuva vahingonteko, olisivat vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia esteitä.

Ylivoimaisen esteen toisena edellytyksenä olisi, että laitos ei ole kohtuudella voinut ottaa huomioon vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevaa estettä. Laitosten tulisi siten varautua jossain määrin vaikutuspiirinsä ulkopuolella oleviin esteisiin, jotta ne voisivat välttää vakiohyvityksen maksamisvelvollisuuden. Ylivoimainen este ei olisi käsillä, jos laitos on laiminlyönyt asianmukaisen ja riittävän varautumisen, joka on sidoksissa kulloisiinkin olosuhteisiin. Vesihuoltolaitosten tulisi mukauttaa varautumisen taso esimerkiksi vesihuoltoa koskeviin varautumisvaatimuksiin ja vesihuollon varautumistekniikan kehitykseen.

Vesihuoltoon liittyy usein esiintyviä ja tyypillisiä riskejä, jotka laitoksen on säännönmukaisesti otettava huomioon toiminnassaan sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään niiden vaikutusten toteutumista ja varautumaan asianmukaisesti niiden aiheuttamien vahinkotapahtumien vaikutusten korjaamiseen. Täysin moitteettomien vesihuoltopalveluiden jatkuvaa turvaamista ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa, eikä kaikkia mahdollisia varautumiskeinoja ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista käyttää. Este olisi laitoksen varautusmahdollisuuksien ulkopuolella, jos siihen varautuminen edellyttäisi laitokselta kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai kohtuuttoman suurten investointien tekemistä verrattuna esteen poikkeuksellisuuteen tai harvinaisuuteen. Varautumisen riittävää tasoa olisi arvioitava ottaen huomioon muun muassa laitoksen koko ja ominaispiirteet sekä se, millaisia toimia siltä lainsäädännössä muutoin vaaditaan vesihuollon erityistilanteisiin varautumisessa.

Sääolosuhteiden seurauksena esimerkiksi sähkökatkosten takia syntyvät erityistilanteet ovat tyypillisiä vesihuoltoon liittyviä erityistilanteita, joiden aikana vesihuoltopalveluissa voi esiintyä keskeytyksiä. Vaikka sääolosuhteiden aiheuttamien erityistilanteiden taustalla olevat luonnonilmiöt ovat laitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, sääolosuhteiden aiheuttamat vahingot ovat luonteeltaan vesihuollolle tyypillisiä tapahtumia. Siksi laitoksen voidaan kohtuudella edellyttää varautuvan niiden aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen ja vahinkojen nopeaan korjaamiseen siltä osin kuin sääoloja ei voida katsoa täysin poikkeuksellisiksi Suomen olosuhteissa. Sääolosuhteiden poikkeuksellisuutta tarkisteltaessa on otettava huomioon myös ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat muutokset vallitseviin olosuhteisiin.

Kolmantena edellytyksenä ylivoimaisena pidettävälle esteelle olisi se, että laitos ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa esteen seurauksia. Esteen seurausten välttäminen voi olla mahdollista joko ennalta ehkäisevien toimenpiteiden avulla tai toimimalla asianmukaisesti estetilanteessa. Seurausten voittaminen on puolestaan sidoksissa laitoksen toimenpiteiden asianmukaisuuteen seurausten ilmetessä. Vaikka esteen voittaminen olisi periaatteessa mahdollista, ei laitokselta voitaisi edellyttää kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn nähden. Ei voitaisi esimerkiksi edellyttää, että laitos ryhtyisi esteen voittamiseksi työntekijöidensä turvallisuutta vaarantaviin toimenpiteisiin. Säännöksessä ei siten edellytettäisi, että esteen seurausten välttäminen tai voittaminen tulisi olla täysin mahdotonta, jotta ylivoimainen este olisi tältä osin käsillä, mut-

ta kaiken huolellisuuden noudattamiseen perustuva vaatimustason avulla tulisi pyrkiä välttämään tai voittamaan vesihuollon erityistilanteiden seuraukset.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu tilanne, jossa vesihuoltolaitoksen toimittamaa talousvettä ei voitaisi käyttää lainkaan tavanomaisiin käyttötarkoituksiin, olisi käsillä, jos esimerkiksi vettä ei voitaisi keitettyinä käyttää juomiseen. Kysymys olisi esimerkiksi sellaisesta tilanteesta, jolloin vesihuoltolaitoksen tulisi keskeyttää talousveden toimittaminen ja terveydensuojeluviranomaisen kieltää kokonaan käyttämästä vettä sen laadusta aiheutuvan terveysvaaran vuoksi. Jos kysymys olisi vähäisemmästä laatuhäiriöstä, ei asiakkaalla olisi oikeutta vakiohyvitykseen. Keskeytysaika alkaisi siitä ajankohdasta, kun talousvesi on muuttunut terveydelle vaaralliseksi. Vesihuoltolaitoksen asiakkaan näkökulmasta ei ole merkittävää eroa sillä, onko talousveden toimittaminen lakanut kokonaan vai toimittaako laitos talousvettä, jota ei voi käyttää lainkaan tavanomaisiin käyttötarkoituksiin.

Pykälän 3 momentin perusteella VHL 27 §:n mukainen hinnanalennus ja vakiohyvitys olisivat toisiinsa nähden vaihtoehtoisia, eikä vesihuollon asiakkaalla siten olisi oikeutta molempiin vesihuoltolaitoksen palvelun puutteen johdosta. Valinta hinnanalennuksen ja vakiohyvityksen välillä tapahtuisi sen mukaan, kumpi näistä on suurempi. Tavallisesti vakiohyvitys olisi vesihuollon keskeytystilanteessa hinnanalennusta suurempi, mutta vakiohyvityksen enimmäismäärä saattaisi rajata vakiohyvitystä siten, että vesihuollon asiakkaalla olisi oikeus vakiohyvitystä korkeampaan hinnanalennukseen.

Pykälän 3 momentin mukaisesti asiakkaan tulisi esittää vesihuoltolaitokselle vaatimus vakiohyvityksen maksamisesta kohtuullisen ajan kuluessa palvelun keskeytymisestä. Vesihuoltolaitos voisi suorittaa korvauksen myös oma-aloitteisesti asiakastietojärjestelmiensä avulla.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälän säännöksistä ei saisi poiketa asiakkaan vahingoksi. Säännös olisi poikkeus 6 luvun sääntelyyn, joka perustuu muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta sopimusvapauden periaatteelle. Vakiohyvityssääntelyn pakottavuutta ei ole tarkoituksenmukaista rajoittaa kuluttaja-asiakkaisiin, sillä tällöin asunto-osakeyhtiöt jäisivät sen ulkopuolelle, ja rajoittaminen saattaisi johtaa häiriötilanteissa siihen, että vesihuoltolaitokset ohjaisivat korjaustoimintansa ensisijaisesti sellaisiin kohteisiin, jotka kuuluvat vakiohyvitysmenettelyn piiriin. Vakiohyvitysmenettelyn rajaaminen vain osaan laitoksen asiakkaista saattaisi johtaa pitkällä aikajänteellä myös siihen, että vakiohyvityssääntelyn tavoitteena oleva laitosten varautumisen parantaminen ei toteutuisi riittävästi kaikkien asiakasryhmien tarpeiden näkökulmasta.

VHL 27b § Vakiohyvityksen määrä

Pykälän perusteella mitoitettaisiin vakiohyvityksen määrä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vakiohyvityksen määrästä ja 2 momentissa sen enimmäismäärästä. Pykälän 3 momentin perusteella vakiohyvityksen määrässä tulisi ottaa huomioon korvaavat vesihuollon palvelut, jotka vesihuoltolaitos keskeytyksen aikana tarjoaa. Pykälän 4 momenttiin sisällytettäisiin mahdollisuus tarkistaa vakiohyvityksen enimmäismäärää valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti.

Pykälän tarkoituksena olisi paitsi määrittää maksettavan vakiohyvityksen määrä suhteessa keskeytyksen pituuteen myös ohjata vesihuoltolaitoksia rajoittamaan keskeytysaikaa sekä huolehtimaan korvaavista vesihuollon palveluista keskeytyksen aikana. Sen avulla pyrittäisiin minimoimaan vesihuollon asiakkaalle aiheutuvat haitat vesihuollon keskeytymisestä.

Vakiohyvityksen määrä sidottaisiin pykälän 1 momentissa prosentiosuuksiin asiakkaan vuotuisesta vesihuollon perus- ja käyttömaksusta. Näin hyvitys suhteutuisi kullekin asiakkaalle aiheutuvan haitan määrään. Jos koko vesihuolto ei keskeytyisi talousveden toimittamisen tai jäteveden johtamisen keskeytymisen vuoksi, laskettaisiin vakiohyvitys erikseen talousvetenä käytettäväksi toimitetulle vedelle ja jätevesien poisjohtamiselle.

Vakiohyvityksen määrä porrastettaisiin 1 momentissa keskeytyksen pituuden mukaan. Vähintään 12 mutta enintään 24 tunnin keskeytysaika oikeuttaisi vakiohyvitykseen, jonka määrä olisi [4] prosenttia vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta. Jos keskeytysaika olisi vähintään 48 tuntia mutta

enintään viikon, olisi korvaus vastaavasti [8] prosenttia vuotuisista vesihuollon maksuista. Viikon kestänyt keskeytys oikeuttaisi [10] prosentin hyvitykseen ja tämän jälkeen vakiohyvityksen määrä nousisi aina [2] prosentilla kutakin alkavaa keskeytysviikkoa kohti. Vesihuoltolaitoksella olisi siten erityinen kannuste rajoittaa vesihuollon keskeytykset alle vuorokauden mittaisiksi. Jos keskeytys olisi jatkunut puolestaan yli vuorokauden, olisi kysymys niin harvinaislaatuudesta tilanteesta, että vakiohyvityksen määrää ei olisi tarkoituksenmukaista korottaa enää suhteettoman suureksi.

Vesihuollon perus- ja käyttömaksulla tarkoitettaisiin 1 momentissa kaikkia vesihuoltopalvelun laskutuksessa säännöllisesti toistuvia komponentteja niihin sisältyvät vero mukaan lukien. Korvauksen määräytymisperusteena olisi tarkoituksenmukaista käyttää laskutuksen perustana olevaa vuotuisia kulutusarviota, ellei korvauksen maksatushetkellä ole käytettävissä mittaukseen perustuvaa tietoa korvaukseen oikeutetun asiakkaan talousveden käytöstä tai jätevesien määrästä.

Vesihuoltopalveluiden keskeytysaika alkaisi siitä, kun keskeytys on tullut tai sen voidaan katsoa tulleen vesihuoltolaitoksen tietoon. Laitos voi saada tiedon keskeytyksestä esimerkiksi omista hallintajärjestelmistään, pelastusviranomaiselta, kunnan terveydensuojeluviranomaiselta tai asiakkaalta. Vesihuoltolaitoksen tieto keskeytyksestä aloittaisi keskeytysajan kaikkien keskeytyksen piiriin kuuluvien asiakkaiden osalta. Jos esimerkiksi asiakas ilmoittaisi vesihuollon palvelun keskeytymisestä kiinteistöllään, joka sijaitsee säteittäisen vesijohdon varrella lähellä vesihuoltolaitosta, olisi ilmeistä, että vesihuoltopalvelu on keskeytynyt myös kauempana saman vesijohdon varrella sijaitsevilta kiinteistöiltä. Keskeytysajan alkamiseksi ei siten edellytetä kaikissa tapauksissa asiakkaan vikailmoitusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakiohyvityksen enimmäismäärästä vesihuollon asiakasta kohti. Enimmäismäärä olisi ehdotuksen mukaan 1000 euroa. Tämä vastaisi 30 huoneiston asunto-osakeyhtiössä, jonka vuotuinen vedenkulutus on 5000 m³, keskimäärin noin 6 prosenttia vuotuisista käyttö- ja perusmaksuista. Omakotitalon vuotuiset käyttö- ja perusmaksut ovat yleensä alle 1000 euroa, joten enimmäismäärä ei tavallisesti rajoittaisi omakotitalon omistajan tai haltijan oikeutta vakiohyvitykseen. Vakiohyvityksen enimmäismäärä ei rajoittaisi asiakkaan mahdollista oikeutta vakiohyvityksen enimmäismäärää suurempaan hinnanalennukseen vesihuollon virheestä.

Vakiohyvityksen enimmäismäärän rajaamisella on tarkoitus estää tilanteet, joissa vakiohyvitysten maksaminen vaarantaisi vesihuoltolaitoksen toiminnan ja talouden. Vakiohyvityksen enimmäismäärä olisi kuitenkin siten merkittävä, että se kannustaisi laitoksia panostamaan pitkien keskeytysten ennaltaehkäisyyn.

Pykälän 3 momentin mukaan vakiohyvityksen määrää voitaisiin alentaa, jos vesihuoltolaitos tarjoaa korvaavat vesihuollon palvelut vesihuollon keskeytyksen aikana. Säännöksen tarkoituksena olisi edistää laitosten varautumista varaveden toimittamiseen vesihuollon keskeytysten aikana. Vesihuoltolaitoksen velvollisuus täysimääräisen vakiohyvityksen maksamiseen lakkaisi sillä hetkellä, kun laitoksen asiakkailla olisi mahdollisuus korvaavien vesihuoltopalveluiden käyttämiseen.

Korvaavilla vesihuoltopalveluilla tarkoitettaisiin lähinnä riittävän talousveden saannin turvaamista siten, että vettä toimitetaan asiakkaille muilla keinoin kuin vesihuoltolaitoksen verkoston kautta. Jotta korvaavat palvelut voitaisiin ottaa huomioon vakiohyvityksen määrässä, tulisi nimenomaan vesihuoltolaitoksen tarjota tai kustantaa asiakkailleen nämä palvelut. Lisäksi palvelujen tulisi olla siten korvaavia, että talousvettä olisi saatavilla riittävä määrä ja riittävän läheltä siten, että asiakkaan ei tarvitsisi turvautua autoon sen hakemisessa. Mitä korkeatasoisempia ja mitä lähempänä laitoksen tarjoamat korvaavat vesihuollon palvelut olisivat keskeytynyttä vesihuoltoa, sitä enemmän ne voisivat alentaa vakiohyvityksen määrää. Pääsääntönä olisi, että alennus olisi enintään 50 prosenttia vakiohyvityksestä.

VHL 36 § *Tarkemmat säännökset*

Pykälää ehdotetaan muutettavan siten, että sen 5-kohdaksi lisättäisiin erityinen asetuksenantovaltuus jätevesihuollon järjestämisen osalta. Säännöksen taustalla olisi tarve selventää vesihuolto-

lain asetuksenantovaltuutta. Säännöksen tarkoituksena on myös toimia yhdyskuntajätevesiasetuksen (888/2006) valtuutussäännöksenä.

Yhdyskuntajätevesiasetus on annettu vesihuoltolain sekä ympäristönsuojelulain nojalla. Asetuksen 3 §:ssä säädetään, että taajamat on sisällytettävä vesihuoltolain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin. Yhdyskuntajätevesiasetuksen antaminen on sidottu 36 §:n 4 kohdassa tarkoitettuun vesihuoltolain täytäntöönpanoon, minkä vuoksi asetuksen normiperustaa voidaan pitää liian epätasällisenä.

Ehdotuksen mukaisesti lain 36 §:ssä asetuksenantovaltuus ulotettaisiin 6 §:n 2 momentin mukaiseen jätevesihuollon järjestämisen tarkentamiseen. Yhdyskuntajätevesiasetuksen 3 §:ssä tarkoitettussa taajamien sisällyttämisessä 8 §:n 3 momentin mukaisiin viemäriverkostoalueisiin on pohjimmaltaan kysymys siitä, että kunnan tulee järjestää taajamien jätevesihuolto. Vesihuollon järjestäminen 6 §:n 2 momentin nojalla kattaa tarvittaessa yhtenä vaiheena 8 §:n 3 momentin mukaisen vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston piiriin saatettavien alueiden määrittämisen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Muutosten voimaantulo ei vaikuttaisi vesihuoltolaitoksen nykyisiin toiminta-alueen hyväksymispäätökseen perustuviin huleveden ja perustusten kuivatusveden viemärointiä koskeviin vastuisiin. Vesihuoltolaitos toisin sanoen vastaisi huleveden viemäroinnistä niin kauan, kuin toiminta-alueen hyväksymispäätöksessä on 8 §:n 3 momentin mukaisesti määritetty alueita, jotka on saatettava laitoksen hulevesiviemäriverkoston piiriin. Tällaisilla alueilla laitoksen huolehtimisvelvollisuus säilyisi siihen saakka, kun kunta ja laitos toisin sopivat ja aikaisempaa toiminta-alueen hyväksymispäätöstä vastaavasti muutetaan.

Voimassa oleva toiminta-alueen hyväksymispäätös ei sen sijaan estäisi sitä, että vesihuoltolaitos ryhtyisi huolehtimaan hulevesiviemäroinnistä uusilla alueilla tai nykyistä laajemmin sen hulevesiviemäriverkoston piiriin kuuluvilla alueilla. Tällaisessa tilanteessa laitokselle voitaisiin siirtymäsäännöksen estämättä vahvistaa hulevesiviemäroinnin toiminta-alue, noudattaen 6a ja 8 §:n säännöksiä.

2 Maankäyttö- ja rakennuslaki

2.1 Pykäläehdotukset

90a § Hulevedet

Tässä laissa hulevedellä tarkoitetaan rakennetulla alueella maan pinnalle tai muille vastaaville pinnoille kertyvää sade- tai sulamisvettä, hulevesien hallinnalla hulevesien kertymiseen vaikuttavia ja niiden johtamiseen ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä ja hulevesijärjestelmällä hulevesien hallintaan tarkoitettujen rakenteiden kokonaisuutta.

Mitä tässä laissa säädetään hulevedestä ja hulevesien hallinnasta koskee myös rakennetun alueen kuivatusvettä.

90b § Hulevesien hallinta kiinteistöllä

Kiinteistön omistaja tai haltija on velvollinen huolehtimaan kiinteistönsä hulevesien hallinnasta. Alueella, jolla kunta 90c §:n nojalla huolehtii hulevesien hallinnan järjestämisestä, kiinteistön omistaja tai haltija on velvollinen liittymään kunnan hulevesijärjestelmään tai huolehtimaan hulevesien hallinnasta muulla kunnan hyväksymällä toimenpiteellä.

Kunnan hulevesijärjestelmään liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön huleveden johtamiseen käytettävästä laitteistosta ja rakenteista liitoskohtaan tai muuhun vastaavaan rajakohtaan saakka. Laitteisto ja rakenteet tulee suunnitella, sijoittaa ja rakentaa niin, että ne ovat yhteensopivat hulevesijärjestelmän kanssa. Kiinteistön laitteisto ja rakenteet tulee pitää sellaisessa kunnossa ja niitä tulee käyttää siten, että niistä ei aiheudu vaaraa tai haittaa hulevesijärjestelmän käytölle, muille kiinteistöille eikä terveydelle tai ympäristölle.

Kiinteistön hulevesiä ei saa johtaa jätevesiviemäriin, ellei kunta vesihuoltolaitosta kuultuaan erityisestä syystä anna siihen suostumusta. Jos hulevesiä johdetaan jätevesiviemäriin, johtamiseen sovelletaan vesihuoltolain (119/2001) jätevesien johtamista koskevia säännöksiä.

90c § Hulevesien hallinnan järjestäminen

Kunta vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueella. Kunta voi ottaa vastatakseen hulevesien hallinnan järjestämisen myös asemakaava-alueen ulkopuolella.

Kunta voi antaa hulevesien hallintaan liittyvät toimenpiteet kokonaan tai osittain muiden tehtäväksi.

Jos vesihuoltolaitos huolehtii hulevesien viemäröinnistä toiminta-alueellaan vesihuoltolain (119/2001) 6a §:ssä tarkoitetulla tavalla, sovelletaan hulevesien viemäröintiin vesihuoltolakia.

90d § Hulevesisuunnitelma

Hulevesijärjestelmän rakentaminen perustuu kunnan hyväksymään suunnitelmaan (hulevesisuunnitelma). Suunnitelmaa laadittaessa on vastaavasti noudatettava, mitä 62 §:ssä säädetään.

Hulevesijärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava siten, että se sopeutuu asemakaavan mukaiseen maankäyttöön ja ympäristöön ja täyttää toimivuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden vaatimukset.

Hulevesisuunnitelmasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

90e § Hulevesien hallintaa koskevat määräykset

Kunta voi antaa koko kuntaa tai kunnan osaa koskevia tarkempia määräyksiä hulevesien hallinnasta kiinteistöillä. Määräysten laatimisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 15 §:ssä on säädetty rakennusjärjestyksestä. Määräykset voivat koskea hulevesien viivästyttämistä ja virtaamaa, maahan imeyttämistä, määrää, laatua ja käsittelyä kiinteistöllä sekä kiinteistön liittämistä kunnan hulevesijärjestelmään. Määräykset voivat koskea lisäksi hulevesien johtamista ojaan, vesistöön tai mereen sekä rajoituksia hulevesien johtamisesta yleiselle alueelle.

Jos kiinteistön hulevedet on johdettava kunnan hulevesijärjestelmään, kiinteistön ja järjestelmän liittämiskohta tai muu vastaava rajakohta on määrättävä kiinteistön välittömään läheisyyteen.

Rakennusvalvontaviranomainen voi antaa kiinteistön omistajalle tai haltijalle määräyksen hulevesistä aiheutuvan haitan poistamiseksi. Jos hulevesistä aiheutuvan haitan poistaminen vaatii usean kiinteistön yhteisiä järjestelyjä, kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi yhden kiinteistön omistajan aloitteesta ja muita kiinteistön omistajia tai haltijoita kuultuaan määrätä kiinteistön tai kiinteistöjen hulevesien johtamisesta. Yhteisjärjestelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 164 §:ssä säädetään.

Edellä 1 ja 3 momentissa tarkoitetut määräykset eivät saa olla kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia.

90f § Hulevesijärjestelmän toteuttamisvelvollisuus

Kunnan velvollisuus hulevesijärjestelmän toteuttamiseen alkaa, kun asemakaavan mukainen maankäyttö sitä edellyttää eikä hulevesistä aiheutuvaa haittaa voida poistaa muilla keinoilla. Edellytyksenä on lisäksi se, ettei hulevesijärjestelmän rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia ole pidettävä kohtuuttomina hulevesistä aiheutuvaan haittaan verrattuna.

90g § Hulevesien hallinnan toteuttamisesta perittävät maksut

Hulevesien hallinnan toteuttamisesta kunnalle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi kunta voi periä kiinteistön omistajalta tai haltijalta maksun liittymisestä hulevesijärjestelmään sekä vuosittaisen maksun hulevesijärjestelmän vaikutusalueella olevien kiinteistöjen omistajilta tai haltijoilta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut maksut voivat olla kunnan eri alueilla erisuuruisia, jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä.

Kunta hyväksyy maksujen määräämisen perusteet sisältävän taksan.

Pykälän 1 momentin nojalla määrättyt maksut voidaan periä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

2.2 Yksityiskohtaiset perustelut

MRL 90a § *Hulevedet*

Voimassa olevaan vesihuoltolakiin ei sisälly huleveden määritelmää. Vesihuoltolain yksityiskohtaisten perustelujen (HE 85/2000) mukaan hulevedellä tarkoitetaan yleisesti maan pinnalta, rakennuksen katolta tai muilta vastaavilta pinnoilta pois johdettavaa sade- tai sulamisvettä. Ehdotetussa laissa hulevesi määriteltäisiin vastaavalla tavalla. Koska hulevesillä tarkoitetaan vakiintuneesti vain rakennetuilla alueilla muodostuvia sade- ja sulamisvesiä, määritelmään otettaisiin kuitenkin tätä koskeva rajauserotuksena esimerkiksi pelloilla ja metsissä muodostuvasta pintavalunnasta. Rakennetulla alueella tarkoitettaisiin asumiseen, elinkeinon harjoittamiseen ja muihin vastaaviin toimintoihin suunniteltuja ja toteutettuja alueita ja niihin kuuluvia katu-, tie- ja muita yleisiä alueita. Käsitteeseen eivät siten kuuluisi esimerkiksi taajaan rakennettujen alueiden ulkopuoliset tie- ja rata-alueet. Maan pintaa vastaavilla pinnoilla tarkoitettaisiin rakennusten kattoja sekä oja ja muita pieniä uomia. Määritelmään ei otettaisi mainintaa hulevesien poisjohtamisesta tai muustakaan vesien hallintatavasta.

Hulevesien hallinnalla tarkoitettaisiin erilaisia hulevesien kertymiseen vaikuttavia tai niiden johtamiseen ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä. Kertyvän huleveden määrään voidaan vaikuttaa esimerkiksi pidättämällä hulevesiä sellaisilla alueilla, joilla niistä ei aiheudu haittaa, sekä säilyttämällä tai rakentamalla riittävästi vettä läpäiseviä pintoja sade- ja sulamisvesien imeyttämiseksi.

Määritelmässä tarkoitettuun hulevesien käsittelyyn kuuluisi esimerkiksi kiintoaineen sekä ympäristöä pilaavien aineiden kuten ravinteiden ja esimerkiksi katu- ja pysäköintialueilta kertyvien öljyjen poistaminen hulevesistä. Jos hulevedet sisältävät terveydelle haitallisia tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia aineita, niiden johtamiseen ja käsittelyyn sovelletaan ympäristönsuojelulakia (86/2000) ja sen nojalla annettuja säädöksiä. Jätevesinä pidettäviä hulevesiä muodostuu lähinnä pilaantuneilla maa-alueilla tai alueilla, joilla harjoitetaan ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa edellyttävää toimintaa. Vesien keräämisestä, käsittelystä ja poisjohtamisesta määrätään tällöin ympäristöluvassa. Ympäristönsuojelulainsäädännön lisäksi vaatimuksia tällaisten hulevesien määrästä, laadusta ja käsittelystä voi sisältyä myös viemärintiä koskevaan vesihuoltolaitoksen kanssa tehtyyn sopimukseen.

Hulevesijärjestelmällä tarkoitettaisiin hulevesien hallintaa varten tehtyjen rakenteiden, kuten putki- ja ojaverkostojen, imeytyskenttien, altaiden ja kosteikkojen taikka hulevesien hallinnassa tarkoituksellisesti hyödynnettävien maastonkohtien, luonnonmuodostumien ja alueiden sekä valumavesien reittien muodostamaa kokonaisuutta.

Kiinteistön perustusten kuivattamisesta kerääntyviä ja muita rakennetun alueen kuivatusvesiä johdetaan yleensä yhdessä hulevesien kanssa. Näiden kuivatusvesien johtamista ei ole tarpeen säännellä hulevesistä poikkeavalla tavalla. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että hulevettä ja hulevesien hallintaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös rakennetun alueen kuivatusvesiin.

MRL 90b § *Hulevesien hallinta kiinteistöllä*

Voimassa olevan vesihuoltolain 6 §:n mukaan kiinteistön omistajalla tai haltijalla on ensisijainen vastuu kiinteistönsä vesihuollosta, mukaan lukien kiinteistön hule- ja perustusten kuivatusvesien poisjohtaminen ja käsittely. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan sääntely säilyisi tältä osin nykyisellään. Kiinteistön omistaja tai haltija vastaisi osaltaan siitä, että kiinteistön hulevesien hallinta järjestettäisiin ehdotetun lain ja muiden säädösten mukaisesti. Säännöksellä ei asetettaisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle lisävelvoitteita nykyiseen verrattuna, vaan säännöksen tarkoituksena olisi osoittaa, että kunnalle säädetty velvollisuus huolehtia hulevesien hallinnan järjestämisestä tietyissä tilanteissa ei syrjäyttäisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kuuluvia velvollisuuksia. Tällaisesta velvollisuudesta säädetään muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 165 §:ssä. Sen mukaan kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, ettei rakennuspaikkana

olevan kiinteistön luonnollisen vedenjuoksun muuttamisesta aiheutu huomattavaa haittaa naapurille. Sama koskee kadun, liikennealueen ja muun yleisen alueen omistajaa. Säännöksen mukaan luonnollisen vedenjuoksun muutos voi tapahtua maanpinnan korkeutta muuttamalla tai muilla toimenpiteillä. Muihin toimenpiteisiin voisi kuulua esimerkiksi maanpinnan päällystäminen vettä läpäisemättömällä materiaalilla siten, että kiinteistöltä pintavaluntana virtaavien vesien määrä lisäytyy. Kiinteistön käyttöä haittaavan veden poistamisesta ojitamalla ja tähän liittyvistä velvollisuuksista vahinkojen välttämiseksi säädetään vesilaissa (264/1961).

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kiinteistön omistaja tai haltija vastaisi hulevesien hallinnasta kiinteistöllään. Lisäksi alueella, jolla kunta vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä ehdotetun 90c §:n nojalla (asemakaava-alue ja muu alue, jolla kunta on ottanut hulevesien hallinnan järjestämisen vastuulleen) kiinteistön omistaja tai haltija olisi velvollinen liittymään kunnan hulevesijärjestelmään tai suorittamaan muita kunnan hyväksymiä toimenpiteitä hulevesien hallitsemiseksi kiinteistöllä. Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi kiinteistöllä imeyttäminen tai hulevesien johtaminen vesistöön tai muuhun sellaiseen paikkaan, joka ei olisi osa kunnan toteuttamaa ja ylläpitämää hulevesijärjestelmää.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kunnan hulevesijärjestelmään liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaisi kiinteistön huleveden johtamiseen käytettävästä laitteistosta liittämiskohtaan tai muuhun vastaavaan rajakohtaan saakka. Tämä säännös rajaa kiinteistön omistajan vastuuta laitteistosta suhteessa muihin hulevesijärjestelmän osiin. Kunta vastaisi hulevesijärjestelmänsä kuuluvista laitteista ja rakenteista. Kunnan hulevesijärjestelmä sisältää ne laitteet ja rakenteet, jotka kunta rakentaa tai hankkii omistukseensa tai hallintaansa.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan kiinteistön hulevesiä ei saisi johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin. Hulevesien johtaminen jätevesiviemäriin voi haitata viemärlaitoksen toimintaa mm. aiheuttamalla häiriöitä ja ohituksia jätevedenpuhdistamolla tai ylivuotoja pumppaamoilla viemärikapasiteetin ylityksessä. Jätevesiviemärien tulvinta voi johtaa viemäri-vesien tulvimiseen kiinteistöillä. Jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvuissa on vesihuoltolaitoksille määrätty velvoitteita vähentää sade-, vuoto- ja kuivatusvesien määrää verkostossa. Edellä mainituista syistä sekaviemärinti on usein syytä muuttaa erillisviiemäriinniksi tai hulevedet johtaa muualle.

Pykälässä asetetusta erotteluvelvollisuudesta voitaisiin myöntää poikkeus kunnan suostumuksella. Ennen suostumuksen myöntämistä kunnan tulisi kuulla vesihuoltolaitosta muun muassa sen selvittämiseksi, voisiko hulevesien johtamisesta aiheutua edellä kuvatun kaltaista haittaa jätevesien johtamiselle ja käsittelylle. Poikkeus edellyttäisi erityistä syytä. Se tulisi lähinnä kyseeseen tilanteissa, joissa hulevesien johtaminen jätevesiviemäriin on perusteltua niiden laadun vuoksi tai vaihtoehdoisen johtamisratkaisun puuttuessa eikä hulevesien johtamisesta aiheudu edellä kuvatun kaltaista haittaa vesihuoltolaitokselle.

Voimassa olevan vesihuoltolain 3 §:n 1 kohdan mukaan vesihuoltoon kuuluva viemärinti sisältää paitsi jäteveden myös huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen ja käsittelyn. Ehdotuksen mukaan vesihuoltolakia muutettaisiin niin, että vesihuollon käsitteeseen sisältyisi vedenhankinnan lisäksi ainoastaan jätevesien viemärinti. Ehdotukseen sisältyvien säännösten tultua voimaan vesihuoltolaissa säädettäisiin erikseen hulevesien poisjohtamisesta ja käsittelystä. Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hulevesien johtamiseen vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin sovellettaisiin vesihuoltolain säännöksiä jätevesien johtamisesta. Hulevesien johtamisessa noudatettaisiin siten muun muassa yleisiin toimitusehtoihin ja laitoksen ja asiakkaan väliseen sopimukseen sisältyviä jätevesien johtamista koskevia määräyksiä.

MRL 90c § *Hulevesien hallinnan järjestäminen*

Ehdotuksen 90a §:ään sisältyvän hulevesien määritelmän mukaisesti vastuu hulevesien hallinnan järjestämisestä voisi koskea ainoastaan rakennettuja alueita. Lisäksi kunnan järjestämisvelvollisuuden syntyminen edellyttäisi, että kyse olisi asemakaava-alueesta.

Kunnan huolehtimisvastuun rajaaminen asemakaava-alueeseen muuttaisi voimassa olevan vesihuoltolain mukaista oikeustilaa siten, että millään taholla ei olisi enää velvollisuutta huolehtia hule-

vesien keskitetystä poisjohtamisesta ja käsittelystä haja-asutusalueella. Nykyisen vesihuoltolain mukaan tämä tehtävä voidaan määrätä vesihuoltolaitoksen velvollisuudeksi toiminta-aluetta koskevassa päätöksessä. Käytännössä muutoksen merkitys on kuitenkin vähäinen, koska hulevesien viemärointiä ei ole yleensä ollut tarvetta antaa haja-asutusalueella vesihuoltolaitoksen tehtäväksi.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kunta voisi kuitenkin ottaa hulevesien hallinnan järjestämisen vastuulleen tarpeen vaatiessa myös asemakaava-alueen ulkopuolella. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että kunta antaisi asemakaava-alueen ulkopuolista aluetta koskevia määräyksiä ehdotetun 90e §:n nojalla.

Kunta vastaisi pykälän perusteella siitä, että hulevesistä ei normaalitilanteessa aiheutuisi haittaa terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle tai omaisuudelle ja että erityistilanteissa hulevesistä aiheutuvat haitalliset vaikutukset jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Kiinteistöjen omat ehdotettuun 90b §:n 1 momentin mukaiset toimenpiteet hulevesien hallitsemiseksi voisivat osoittautua riittämättömiksi lähinnä silloin, kun yksittäisillä kiinteistöillä ei olisi riittävästi tilaa hulevesien asianmukainen hallinnan toteuttamiseksi. Käytännössä hulevesien hallintaan tarvitaan usein myös yleisiä alueita. Järjestämisessä tulisi lisäksi ottaa huomioon se, miten hulevesien hallintaa palvelevat rakenteet ja niiden kunnossapito voidaan asianmukaisesti toteuttaa.

Kunnan järjestämisvastuun voitaisiin katsoa kattavan myös sen, että kunta toimillaan luo edellytyksiä hulevesien johtamiseen ja käsittelyyn erillään jätevesistä, jos hulevesien johtaminen yhdessä jäteveden kanssa voi aiheuttaa haittaa jätevesien johtamiselle ja käsittelylle. Jäteveden kanssa johtamisella tarkoitetaan säännöksessä hulevesien johtamista niin sanottuun sekaviemäriin, joka on erityisesti rakennettu jätevesien ja hulevesien johtamiseksi yhdessä.

Kunta voi luoda edellytyksiä hulevesien johtamiseen erillään jätevesistä esimerkiksi osallistumalla hulevesien erottelun suunnitteluun ja erillisten hulevesiviemäreiden toteuttamisella. Lisäksi kunta voi luoda edellytyksiä antamalla kiinteistölle 90e §:n mukaisia määräyksiä, joissa veloitetaan kiinteistö lopettamaan hulevesien johtaminen jätevesiviemäriin ja käsittelemään hulevedet kiinteistökohtaisesti imeyttämällä tai muulla alueella soveltuvaksi katsotulla tavalla. Kunta voi 90e §:n mukaisesti antaa myös määräyksiä hulevesien johtamisesta kunnan hulevesijärjestelmään. Kunnan velvollisuus luoda osaltaan edellytyksiä hulevesien johtamiseen ja käsittelyyn erillään jätevesistä täydentäisi ehdotetun 90b §:n 3 momentin mukaista kiinteistönomistajan velvollisuutta erotella hulevedet jätevesistä.

Hulevesien johtaminen yhdessä jäteveden kanssa voi aiheuttaa haittaa jätevesien johtamiselle ja käsittelylle esimerkiksi silloin, kun olosuhteet muuttuvat niin, että päällystetyn maanpinnan osuus lisääntyy, entistä suurempi osuus sadannasta jää imeytymättä ja hulevesien määrä kasvaa. Hulevesistä voi aiheutua esimerkiksi ylivuotoja pumppaamoilla viemärikapasiteetin ylittyessä tai häiriöitä ja ohituksia jätevedenpuhdistamolla. Lisäksi viemäreiden tulvinta voi johtaa viemäri-vesien tulvimiseen kiinteistöillä. Jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvista on vesihuoltolaitoksille määrätty velvoitteita vähentää sade-, vuoto- ja kuivatusvesien määrää verkostossa. Edellä mainituista syistä sekaviemäreitä on syytä muuttaa erillisiksi jätevesiviemäreiksi ja johtaa hulevedet muualle. On kuitenkin otettava huomioon, että tietyissä tilanteissa hulevesiä on niiden laadun takia tarpeen johtaa käsiteltäväksi jätevedenpuhdistamolle. Tällainen tarve voi olla esimerkiksi kaupunkien keskustaluueilta johdettavien hulevesien suhteen.

Ehdotetun 90b §:n 1 momentin mukaisesti ensisijainen vastuu kiinteistön hulevesien hallinnasta olisi kiinteistön omistajalla tai haltijalla. Taajaan rakennettujen alueiden ulkopuolella kiinteistön hulevesien hallinta on yleensä mahdollista järjestää kiinteistökohtaisin toimenpitein. Käytännössä kunnan järjestämisvelvollisuudesta ei siten ole tarpeen säätää muilla kuin taajaan rakennetuilla alueilla.

Kunnan oikeus sijoittaa hulevesijärjestelmän vaatimia laitteita ja rakenteita ja ottaa käyttöön muille kuuluvia laitteita tai esimerkiksi avo-ojia olisi asemakaava-alueella järjestettävissä maankäyttö- ja rakennuslain säännösten nojalla. Tarvittavien oikeuksien saaminen muilla taajaan rakennetuilla alueilla voisi edellyttää kaavan laatimista, mikä yleensä voi olla muutoinkin perusteltua kaavoitustilanteen saattamiseksi vastaamaan alueen toteutunutta käyttöä.

Jos hulevesijärjestelmästä kerääntyviä vesiä jouduttaisiin johtamaan pois kaava-alueen ulkopuolisten alueiden kautta, kunnan tulisi tarvittaessa saada tähän oikeus vesilain ojitussäännösten mukai-

sesti. Voimassa olevan vesilain mukaan oikeus vesien johtamiseen koskee kuitenkin vain kiinteistönomistajan omaa tarvetta palvelevaa johtamista. Tämän vuoksi vesilain ojitussäännöksiä on tarkoitus esittää muutettaviksi siten, että niissä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet koskisivat soveltuvin osin myös hulevesijärjestelmästä huolehtivaa kuntaa tai muuta tahoa.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kunta voisi antaa hulevesien hallinnan toimenpiteet kokonaan tai osaksi muun tahon tehtäväksi. Hulevesien viemäroinnin osalta kunta voisi vesihuoltolakiin ehdotetun 6a §:n 1 momentin nojalla sopia tämän tehtävän antamisesta vesihuoltolaitokselle laitoksen toiminta-alueella. Ehdotetun 6a §:n 2 momentissa määriteltyjen edellytysten täytyessä kunta voisi myös tietyissä tilanteissa velvoittaa vesihuoltolaitoksen huolehtimaan hulevesien viemäroinnistä.

MRL 90d § *Hulevesisuunnitelma*

Pykälässä säädettäisiin hulevesisuunnitelmasta, jolla tarkoitettaisiin kunnan päätöstä hulevesijärjestelmän toteuttamiseksi. Ehdotetun 90c §:n mukaan kunta vastaisi hulevesien hallinnan asianmukaisesta järjestämisestä asemakaava-alueella ja voisi ottaa hulevesien hallinnan järjestämisen vastuulleen myös muulla alueella.

Hulevesijärjestelmien suunnittelu liittyy usein katujen ja muiden yleisten alueiden suunnitteluun. Ehdotetun 1 momentin mukaan hulevesisuunnitelmaa koskien olisi noudatettava, mitä lain 62 §:ssä säädetään. Suunnitelman laatimisessa tulisi siten esimerkiksi varmistaa riittävä vuorovaikutus, tiedottaminen ja osallisten vaikutusmahdollisuudet. Osallistahoja suunnitelmaa laadittaessa olisivat ainakin järjestelmän vaikutuspiirissä olevien kiinteistöjen omistajat ja haltijat sekä vesihuoltolaitos, jos suunnitelma sisältää sen toteutettavaksi vesihuoltolain 7 b §:n nojalla määrättyä hulevesien viemärointiä.

Hulevesien hallinnan suunnittelu on osa maankäytön suunnittelua ja liittyy keskeisesti kaavojen tavoitteena olevaan terveelliseen ja turvalliseen elinympäristöön. Kaavoja varten tehtävien selvitysten ja hulevesisuunnitelman laatimisessa lähtökohtina tulisi olla vesistöjen valuma-alueet ja paikalliset maasto-olosuhteet ja vesitaloudellisen kokonaisuuden huomioon ottaminen. Kokonaisuutta tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon myös tulvariskien hallinta ja mahdollisesti ympäristöluvanvaraiset toiminnot. Pohjana voi olla kunnassa laadittu suunnitelma tai strategia siitä, millä tavoin hulevesien hallinta kunnassa toteutetaan. Asemakaavaa ja muita kaavoja varten tehtyjä selvityksiä alueen olosuhteista on mahdollista käyttää hulevesisuunnitelmaa laadittaessa.

Säännöksen 3 momenttiin sisältyisi valtuus antaa tarkempia määräyksiä hulevesisuunnitelman sisällöstä valtioneuvoston asetuksella.

MRL 90e § *Hulevesien hallintaa koskevat määräykset*

Kunnan harkinnassa olisi hulevesien hallinnan tarkoituksenmukainen järjestäminen. Esimerkiksi alueen hydrologiasta, maastosta ja maankäytöstä riippuen hulevesijärjestelmä voisi koostua avo-ojastoista, putkiviemäreistä ja hulevesien viivyttämiseen, pidättämiseen ja imeyttämiseen tarkoitetuista rakenteista sekä valumavesien reiteistä.

Ehdotetun 90b §:n 1 momentin mukaan alueella, jossa kunta 90c §:n 1 momentin nojalla vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä, kiinteistön omistaja tai haltija olisi velvollinen liittymään kunnan hulevesijärjestelmään tai toimimaan muulla kunnan hyväksymällä tavalla hulevesien hallitsemiseksi kiinteistöllä. Hulevesien hallintajärjestelmästä riippuen hulevedet voitaisiin määrätä johtamaan esimerkiksi putkiviemäriin taikka kunnan määräämään tiettyyn paikkaan maastossa.

Ehdotetun 1 momentin mukaan kunta voisi antaa hulevesien hallintaa kiinteistöllä koskevia tarkempia määräyksiä. Ne voisivat koskea koko kuntaa tai kunnan osaa. Määräysten laatimisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä lain 15 §:ssä säädetään rakennusjärjestyksestä. Säännös sisältää viittauksen lain 62 §:n kuulemista ja vuorovaikutusta koskevaan säännökseen sekä kaava-

ehdotuksen nähtäville asettamista koskevaan 65 §:ään. Tavoitteena on varmistaa vuorovaikutteinen menettely sekä riittävä tiedottaminen määräysten laatimisessa.

Määräykset voisivat koskea hulevesien viivästyttämistä ja virtaamaa, maahan imeyttämistä, määrää, laatua ja käsittelyä kiinteistöllä sekä kiinteistön liitosta hulevesijärjestelmään. Määräykset voisivat koskea lisäksi hulevesien johtamista puroon, vesistöön tai mereen tai niillä voitaisiin rajoittaa hulevesien johtamista yleiselle alueelle.

Kunta voisi määräyksellä esimerkiksi edellyttää kiinteistön omistajalta tai haltijalta toimenpiteitä kiinteistöltä järjestelmään johdettavan vesimäärän rajoittamiseksi. Toimenpiteenä voisi olla esimerkiksi vesimäärien vähentäminen imeyttämällä tai määrien tasaaminen hulevesien virtaamista viivytävillä rakenteilla. Huleveden sisältämän suuren kiintoainemäärän tai muun veden laatuun liittyvän syyn vuoksi järjestelmästä vastaava voisi edellyttää huleveden käsittelemistä kiinteistöllä ennen sen johtamista järjestelmään. Kuten edellä 90a §:n perustelujen yhteydessä on todettu, säännös ei koskisi jätevetenä pidettävää hulevettä ja sen käsittelyä.

Ehdotettu 3 momentti oikeuttaisi rakennusvalvontaviranomaisen antamaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle määräyksen hulevesistä aiheutuvan haitan poistamiseksi. Jos haitan poistaminen vaatisi usean kiinteistön yhteisiä järjestelyjä, rakennusvalvontaviranomainen voisi antaa tästä määräyksen noudattaen soveltuvin osin, mitä kiinteistöjen yhteisjärjestelystä on lain 164 §:ssä säädetty mukaan luettuna muiden kiinteistön omistajien tai haltijoiden kuuleminen.

Ehdotetun 1 ja 3 momentin mukaiset määräykset eivät saisi olla kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia. Määräysten kohtuuttomuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon mm. kiinteistön saama hyöty ja alueen muille kiinteistönomistajille ja haltijoille mahdollisesti asetettavat velvoitteet. Määräysten kohtuullisuusvaatimuksen vuoksi 2 momentissa säädettäisiin myös, että kiinteistön ja kunnan hulevesijärjestelmän välisen liittämisen tai muun rajakohdan olisi sijaittava kiinteistön välittömässä läheisyydessä.

Ehdotetun pykälän mukaisten määräysten yhteydessä voi olla tarpeen tehdä maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä, [vesilain uudistuksen yhteydessä ehdotetussa 161 a §:ssä] ja 164 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä, jotta kiinteistö saa määrättyjen toimenpiteiden toteuttamiseksi tarpeelliset oikeudet. Edellä mainitut säännökset koskevat yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamista ja kiinteistöjen yhteisjärjestelyä asemakaava-alueella.

Ehdotetun pykälän mukaisten määräysten lisäksi kunnalla on käytössään myös muita keinoja ohjata hulevesien hallintaa alueellaan. Kaavoitettavilla alueilla määräyksiä hulevesien hallinnasta voidaan antaa kaavassa. Kunta voi antaa hulevesiä koskevia määräyksiä myös rakennusjärjestyksessä, jonka määräykset voivat olla kunnan eri osissa erilaisia.

MRL 90f § Hulevesijärjestelmän toteuttamisvelvollisuus

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin kunnan velvollisuudesta toteuttaa hulevesijärjestelmään kuuluvia rakenteita. Maankäyttö- ja rakennuslaissa on säädetty vastaavalla tavalla kadunpitovelvollisuuden alkamisesta (MRL 86 § 1 mom) ja velvollisuudesta ryhtyä muiden yleisten alueiden toteuttamiseen (MRL 90 § 1 mom).

Ehdotetun 90f §:n mukaan kunnan velvollisuus toteuttaa hulevesijärjestelmä tietylle alueelle syntyy, kun lainvoimaisen asemakaavan mukainen maankäyttö sitä edellyttää eikä hulevesistä aiheutuva haittaa kyetä poistamaan muilla keinoilla kiinteistön omistajan tai kunnan toimenpitein. Kiinteistön omistajan velvollisuuksiin kuuluisi ehdotetun 90b §:n nojalla huolehtia kiinteistönsä hulevesin hallinnasta ja noudattaa kunnan hulevesien hallinnasta antamia määräyksiä.

Edellä mainittujen edellytysten lisäksi velvollisuuden syntymisen edellytyksenä olisi, että rakentamisesta aiheutuvat kustannukset ovat kohtuullisessa suhteessa hulevesistä aiheutuvaan haittaan verrattuna.

MRL 90g § *Hulevesien hallinnan toteuttamisesta perittävät maksut*

Kunta voisi kustantaa hulevesien poisjohtamisen ja käsittelyn samalla tavoin kuin kunnan muut yleishyödylliset palvelut. Ehdotuksen mukaan kunnalla olisi kuitenkin oikeus periä hulevesien hallinnan toteuttamisesta sille aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi hulevesijärjestelmän vaikutusalueella olevilta kiinteistöiltä vastaavanlaisia maksuja kuin vesihuoltolain 18 ja 19 §:ssä säädetään vesihuollosta perittävistä maksuista. Jos hulevesien viemärointi olisi vesihuoltolain 6a §:n nojalla annettu vesihuoltolaitoksen tehtäväksi, tästä aiheutuvat maksut laskutettaisiin vesihuollosta perittävien maksujen yhteydessä.

Hulevesien johtamisesta ja käsittelystä voitaisiin periä maksu järjestelmään liittymisestä sekä vuosittainen perusmaksu kuten vesihuoltopalveluistakin. Maksujen olisi oltava kohtuulliset asianmukaisen hulevesien hallinnan toteuttamiseksi sekä tasapuoliset eri käyttäjien kannalta. Tämän lisäksi kunta voisi ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan ottaa maksujen suuruudessa huomioon aiheuttamisperiaatteen esimerkiksi niin, että maksu määräytyisi hulevesijärjestelmään liitetyn kiinteistön pinta-alan mukaan. Maksu voitaisiin määrätä myös kiinteistön käyttötarkoituksen perusteella ja eri tavoin esimerkiksi asuin- ja teollisuuskiinteistöille, viheralueille ja liikennealueille. Maksun määräytymisen perusteena voisivat olla myös kiinteistön ominaisuudet, kuten maa-alueen pintamateriaali silloin, kun tällä olisi vaikutusta kiinteistöllä muodostuvan huleveden määrään tai laatuun. Edellä sanottujen kriteerien määrittely ja niiden noudattamisen valvonta on kuitenkin useissa tapauksissa vaikeaa, mikä voisi tehdä järjestelmästä tarpeettoman monimutkaisen ja kalliin suhteessa maksujen suuruuteen. Tämän vuoksi aiheuttamisperiaatteen mukaiset maksuperusteet olisi hulevesien hallinnassa tarkoituksenmukaista säätää kaikilta osin harkinnanvaraisiksi.

Hulevesien hallinta hyödyttää yleensä myös sellaisia kiinteistöjä, joita ei ole fyysisesti liitetty järjestelmään. Tämän vuoksi kiinteistön omistaja tai haltija tulisi voida määrätä osallistumaan hulevesien hallinnan kustannuksiin myös silloin, kun kiinteistön hulevesiä ei johdettaisi kunnan hulevesijärjestelmään.

2.3 Maankäyttö- ja rakennusasetus

Pykäläehdotus

41a § Hulevesisuunnitelma

Hulevesisuunnitelmassa tulee esittää hulevesijärjestelmään kuuluvat rakenteet, kuten ojat, koskeikot, imeytysalueet, valumavesien reitit, putket ja pumppaamot, sekä niiden sijoittuminen. Suunnitelmassa osoitetaan lisäksi ne kiinteistöt, jotka kuuluvat hulevesijärjestelmän vaikutusalueeseen.

Perustelut

MRA 41a § Hulevesisuunnitelma

Pykälässä säädettäisiin hulevesisuunnitelman sisällöstä. Hulevesijärjestelmän rakentamista koskevassa suunnitelmassa kuvattaisiin hulevesijärjestelmään kuuluvat rakenteet sekä niiden sijoittuminen. Suunnitelmassa osoitettaisiin myös ne kiinteistöt, joilla on velvollisuus liittyä hulevesijärjestelmään tai jotka muutoin tulevat hulevesijärjestelmän piiriin. Kiinteistöille tulevat velvoitteet perustuisivat kunnan ehdotetun 90e §:n nojalla antamiin määräyksiin. Kiinteistöjen osoittaminen suunnitelmassa palvelisi lähinnä osallisten tiedonsaantia.

LIITE

Raportissa viitatus selvitykset ja muut lähteet

Kaakkola, Jukka, Selvitys kuluttajansuojalain soveltuvuudesta julkisiin palveluihin ja välttämättömyyspalveluihin. KTM Julkaisuja 24/2005.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä. Ympäristö-opas 2008, Pirkanmaan ympäristökeskus <www.ymparisto.fi/julkaisut>, Tampere 2008.

Mäkinen, Susanna: Vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvonta. Diplomityö, Teknillinen korkeakoulu, Espoo 2005.

Näkemyksiä vesihuoltoverkostojen saneeraustoiminnan kehittämisestä. Maa- ja metsätalousministeriö, FCG Planeko Oy. 23.10.2009.

Pennanen, Outi: Kilpailu- ja kuluttajaoikeudellinen näkökulma vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvontaan. Selvitys, maa- ja metsätalousministeriö, vesivarayksikkö, 30.12.2005.

Työryhmämuistio MMM 2005:7. Vesihuollon erityistilannetyöryhmän loppuraportti: Ehdotukset toimenpiteiksi vesihuollon varautumisen kehittämiseksi. Helsinki 2005.

Vesihuollon tietohuollon kehittämisryhmän alatyöryhmän loppuraportti: Tilastokeskus vesihuoltotilastojen laatijana? 27.8.2008.

Vinnari, Eija M., Public Service or Public Investment? An Assessment of the Consequences of New Public Management in the Water Sector. Tampereen teknillinen yliopisto, julkaisu 726, Tampere 2008 <<https://webhotel.tut.fi/library/tutdiss/pdf/vinnari.pdf>>.

Vinnari, Eija M., Vesihuollon organisointi, maksut ja sääntely eräissä vertailumaissa. Huhtikuu 2009.

Warsta, Matias: Mielipiteitä vesihuoltolain kehittämiseksi. Edilex 2007/7, Edita Publishing Oy 2007 <www.edilex.fi/lakikirjasto/4311>. (vesihuoltolakikysely)

MMM:n vuonna 2010 julkaisemat työryhmämuistiot

- 2010:1 Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän välimietintö
ISBN 978-952-453-532-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-533-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:1a Totalreform av lagen om fiske –arbetsgruppens delbetänkande
ISBN 978-952-453-568-7 (Tryckt)
ISBN 978-952-453-569-4 (Nätutgåva)
- 2010:2 Saimaannorppa ja kalastus - seurantaryhmä II
ISBN 978-952-453-542-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-543-4 (Verkkojulkaisu)
- 2010:3 Metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämishanke 2009
ISBN 978-952-453-558-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-559-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:4 Harvaan asutun maaseudun erityiskysymyksiä selvittävän työryhmän muistio
ISBN 978-952-453-564-9 (Painettu)
ISBN 978-952-453-565-6 (Verkkojulkaisu)
- 2010:5 Lakisääteisen metsästäjäorganisaation muutosprosessi
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-572-4 (Painettu)
ISBN 978-952-453-573-1 (Verkkojulkaisu)
- 2010:6 Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-583-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-584-7 (Verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-453-583-0 (Painettu)
ISSN 0781-6723 (Painettu)

ISBN 978-952-453-584-7 (Verkkajulkaisu)
ISSN 1797-4011 (Verkkajulkaisu)